

אוצר פניני גאוני הדורות והחסידות

שנה ד' (תש"פ)

מאמרים נבחרים משכיות חמדה, שווים לכל נפש מכוונים ומרוממים
מכתבם וכלשונם מתוך הספרים הקדושים

כי תבוא

זֶהַר הַמְבַאֵר
הַפֶּתַח וְהַקְּבוֹד

בהוצאת ישיבת "אביר יעקב"
מוסדות "אור מאיר שמחה" נהריה
על שם כ"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחצירא זיע"א

מהדורת 'קרון טלפי ברנר'

ישיבת אביר יעקב
אור מאיר שמחה
נהריה

מכון אור לישראל

ירושלים - נהריה

מהפכת הנ"ך

הדור החדש של תלמידי הנ"ך

חי, מוזהשי, מדויק, מנגיך. ללמוד וללמד

השק חדש בלמוד הנ"ך

נ"ך לתלמידים

פירוש רש"י ומצודות מנוקדים
ביאורי מילים | הקדמה לכל פרק |
המחשבות: ציורים, מפות, טבלאות וכלי
עזר רבים | סימניות: נושא מקום זמן

מאיר עינים ומשמח לב

נ"ך מקראות גדולות לתלמידים

כל מפרשי המקרא בניקוד מלא |
המחשבות וכלי עזר | אלפי מראי
מקומות וציורים | פסקאות קצרות
וסימני פיסוק

אוצר פניני החסידות

אוצר כלום
לפרשת השבוע

כי תבוא

זה הענין פרסם הפעל שם טוב ז"ל בעולם שכל מי שמפריד את עצמו מהצדיק, ואומר בלבבו מה לי לנסע לצדיק הדור לבקש תורה מפיו, הלא כמה ספרים קדושים במוסר השכל דרושים לכל חפציהם בתורה ויראת שמים. אבל באמת אין זה כלום, כי ראית פני הצדיק הוא מבטל מקונו כל המדות רעות, דהינו העצלות ועצבות וכל התאוות רעות ורומקא לצלן. וגם בצדקה מה שנותן לצדיק זוכה למדות טובות, וכל חסרונו ישלים על ידי דבוק חכמים (תפארת שלמה שופטים)

אוצר פניני החסידות

- דברי שלום | רבי הטובה חמש מאות פעמים נגד הקללות
- אמרי פנחס | כל התוכחות הן ברכות ומקנות את ישראל
- חדושי הרי"ם | תכלית הקללות למאס בעיני כל יהודי את כל הגריעות עד שיהיה נאסם בעיני מאד, וכן הנפכים לברכות
- אמרי נעים | בתוכחה שבפשת בקהותי מעליבים גם ברכות ולעמת זאת בתוכחה שבפשתנתו מזכר שם ה' | רמז נפלא בפסוק 'בנות רעות צדיק ומקלם יאילנו ה'
- ב לחזות בגעם ה' | לעתיד לבוא הקללות עצמן יקראו באופן של ברכות | דקדוק נפלא בפסוקי הקרי והקתיב שבפשתה
- ב טל חיים | רמז הפסוק 'ויהי משגב מפראה עינך' על הוללות הנביאים
- ג יטב לב | באור הפסוק 'ובגוים הם לא תרעו וגו' | לברכה על דרך גערת האדם על נפשו שאינו מנצל כל רגע לעבודת הבורא
- ד לקוטי הלכות | הציץ מינשו את התורה ומחדש את ההבליים, ובאמת הוא להפך
- שם משמואל | וכל יום יצא במחשבתו כאלו הוא מולך בכלי הגוים והשם יתברך בחסדו לוקחו לעל, וכן בראש השנה יצא שהשם יתברך ותנו לו חיים חדשים
- ה המלכשים בקול השופר
- ה באר משה | חייב מתמיד בלמוד התורה שיהיו הדברים חדשים בעיני האדם כאלו היום נתנו לו מהר סיני
- ה פתוחי חותם | הפנתחה האמתית היא בעולם הבא
- ז בית יעקב | תוכחת מוסר שלא לישקע בעסק הפרנסה כל היום, ונקודי שעה ראשונה שבים לעבודת השם, ונדע כי המורה להוסיף בהשתדלות אינו מרויח יותר
- ח דברי יחזקאל | המצפה למצוה מברך עליה בשמחה
- ט לקוטי תורה | היום הנה' אלקיך מצוץ וגו' - בכניסתו לארץ ישראל
- י מהרי"ו מבעלזא | העושה מצוה ולאחר מכן מתעצב עליה מידע לא עשה בשלמות, מחשבתו מועלת להיות המצוה נחשבת בשלמות
- י' מחשף הלכן | עקר עבודת ה' הוא היחוד ועל ידי כן בא להבה ויראה
- י"א ישמח משה | התעוררות לצער השכינה על ידי מעשים רעים
- י"א אור לשמים | יבטח בה' ולא ידאג ככל על מחר
- י"א אגרא זכלה | זהירות מפניות פתורה ובתפלה
- י"ב דברי יואל | ונאו כל עמי הארץ וגו', אלו תפלו בבראש - התפלו של בורא העולם, שהוא ראש וראשון לכל
- י"ב שבע שמחות | באור הפסוק על דרך גרות הנשמה בעולם הזה
- י"ג בוציאך דנהורא | התוכחה היא על שלא ידי שלא עבד את הבורא אלא אף שחם בכך, אך לא יתכן שיהודי יהיה במצב זה
- י"ג שפע חיים | מעלת עבודת ה' בשמחה וגדל שכרה
- י"ד אילת שלוחה | באור הפסוק בדרך רמז על השתקקות לליל הסדר ולגטילת ארבעה מינים
- י"ד לקוטי שיחות | מקור לדברי הבעל שם טוב ז"ע"א שקל אשר רואה האדם או שומע הוא הוראת הנהגה בעבודת השם
- טו גני המלך | כח הגבית גדול אף בעולמות העליונים
- טו מכלל מצוין | המצות שנקיים האדם הם עצמם הישך שמקבל עבדים
- טז אמרי יהודה | הקב"ה צונו להתענג בשבת להראות שרצונו הוא שיעבדוהו מתוך עשר וכל טוב
- יז שם משמואל | הסעם שמתנות עניים חופקים מדת הרגו למדת הרחמים
- יז חקי חיים | בשבת אפטר לבנות לעבד את ה' לשם שמם ויהיה בעיני כאלו כל מלאכתו עטוה
- יח סדר חיים | 'אלו מלשון אל, תשות כח' האדם נעשה בעיני עצמו כאילו ואפס על ידי חשבון נפשו ומעיתר לפני הקב"ה שיקבלו ברחמים
- יט שערי ארצה | המלאכים הנבראים מהמצוות מליצים וכות בראש השנה

אוצרות גאוני הדורות

- כ חמדת ישראל | השירות ותשבחות שאומרים בתפלה צריך להיות בקול רם
- כ מלא העמר | אין תקלה באה לידי צדיקים
- כ"א לוח ארז החדש | רדיפת הברכות אחרי הצדיק אף שאינו רוצה להנות מעולם הזה
- כ"א אלה המגן | העובד את ה' בעיר עבודת תמה נוטל שכר שלם גם כשהוא נמצא בפשר
- כ"א פתח אליהו | אימתי יש לאדם אותו דבר, ופעם זה ברכה ופעם זה קללה
- כ"ב ממנוי פריך | הברכה תחול על עבד ה' גם אם לא ינהג כמנהג בעלי הדעה
- כ"ב עוד יוסף חי - דרושים | ברכה על ידי נביא צריכה לחול על דבר שביעין
- כ"ג עפעפי שחר | לא יכלו המעות אף שירבה הוללות לנכרים ברבית
- כ"ג גבעת פנחס | התנפוסות גרים לישראל על ידי השפעת הטוב
- כ"ג עפעפי שחר | עליה בסלם ההצלחה ללא ירידה ממנה
- כ"ד מגלה צפונות | פרענות הגלות על ידי הקב"ה בעצמו ולא ידי מלאך שאינו יכול להמיר לענש יותר קל
- כ"ד ודע שמשונו | גגת השור ללא תשלומי ארבעה וחמשה וגזלת חמור ללא השבתו
- כ"ד חושב מחשבות | חמדת הלב על ידי הראיה
- כ"ה יוסף אברהם | דקדוק הגרים במצות גורם קטרוג על ישראל
- כ"ה נרף יעקב | ירידה מתנה אינה מעוררת רחמים אצל הבריות
- כ"ה קרית ארבע | פעמים שהקללה יכולה להתהפך לברכה
- כ"ו פני דוד | אכילת פסח במקום המקדש קדם שניצאו ממצרים
- כ"ו קבת סופר | יזבת חלב ודבש בזכות עבודת הקרנות
- כ"ז אדרת אליהו | השראת השכינה בבית המקדש הוכיחה על נחית הארץ לישראל
- כ"ז ברבת אליהו | עקירת הר המורה לים סוף
- כ"ח חוקניו | הקמת האבנים על הר עיבל לפי את השבטים שעמדו עליו
- כ"ח אזור המר | הנגעת הסטרא אחרא השוקנת בה עיבל
- כ"ח אונים לתורה | להוציא מלבם של השומריים החולקים על קדשת ירושלים ומקום המקדש
- כ"ח דרש משה | מעוט בלמוד התורה מפאת הברכה והעשר - מארה וקללה
- כ"ח מנשי צדיקים
- כ"ח יומא דהילולא
- כ"ח ספיר והלום | הגרה חסידית מן הפרשה
- כ"ח זוהר הקדוש | עם פרוש הכתר והכבוד

נושאים בפרשת פי תבוא

לברכה ולא לקללה

דברי שלום

רבי שלום מקורניוב זיע"א

רבוי הטובה חמש מאות פעמים כנגד הקללות

בענין התוכחה, נראה בעיני, פי לך הרבה ותפרו בקללות בתוכחה ראשונה ובתוכחה אחרונה, מחמת פי מדה טובה מרבה ומדת פרענות חמש מאות פעמים, ואפלו פושעי ישראל מלאים מצות רמון (עירובין ט), ורצה הקדוש ברוך הוא לזכות את ישראל שיהא חמש מאות פעמים ברכות כהנה על כל מצוה. וזה שאמרו רז"ל (קידושין לט): שזכר מצוה בהיא עלמא ליכא, ופרש הארז"ל שעולם הזה לא יוכל לקבל שכר מצוה.

אחר התוכחות יש ימים טובים

עוד אומר אני, פי 'מבשרי אהנה אלוהי' (איוב יט כו), וכשאדם בכעס על בנו, על ידי הגערה שגוער עליו הרבה, מניח ומשפך חמתו. כן הוא ענין התוכחה. על כן תכף אחר התוכחה [הראשונה בפרשת בחקתי], הוא שבועות וקבלת התורה, ואחר התוכחה [שניה] של תבוא, הוא ראש השנה יום כפור וסכות, והיא תוכחה יותר ארבה, ולהכי אחר זה הרבה ימי שמחה.

כל הברכות והישועות מרמזים בתוכחה ברמז כדי להצניעם מהמקטרגים

עוד אומר אני, פי באמת בתוכחה מרמז כל הברכות והישועות. רק שהוא על דרך שאמרו החכמים לרבי אלעזר בן שמעון תורע ולא תחצד, עין שם (מו"ק ט). והענין בזה הוא, כשהברכה בגלוי יכול המקטרג לקטרג על זה, אבל כשמלכש הברכה בקללה, המקטרג סובר שהוא קללה ואינו מקטרג, על כן שורה הברכה וזה ענין התוכחה. ובאמת נמצא בש"ף על

התורה ובכמה ספרים פרוש על התוכחה לברכה. **אחר** כף מצאתי קרוב לזה בספר מדרש פנחס להקדוש רבי פנחס מקארץ, וזה לשונו שם בסימן ל: שמעתי בשמו שבתוכחה יש שם כל הרפואות (הצלחות) [ההצלחות] והטובות, פי מחמת רב האור, לא היה יכול להתגלות ונתלבש, עד כאן לשונו הקדוש:

אמרי פנחס

רבי פנחס מקורני" זיע"א

כל התוכחות הן ברכות ומקומות את ישראל

בענין התוכחה, אמר דכולה ברכות. ובשם הרב בעל עקדה (כף דומה לי) שהפסוק בשקורין בהפך הוא ברכה, לך ואין לאויביך נתונים וגו' (כח לא). וזה ו'הפך ה' לך את הקללה לברכה' (כג ו), כשקורין הפסוק בהפך הוא ברכה.

ובשם הרב ו'ל: כמו שיש באדם רמ"ח אברים כף יש בתורה, והתוכחה היא המרה שבתורה, וכמו באדם תלויה החיות במרה, שאם נחסרה או נקבה, טריפה ואינו יכול לחיות, כף התוכחה היא החיות וכו', וכמו שכתב רש"י ריש פרשת נצבים שהקללות מציבין ומקמינן אתכם בעולם:

חידושי הרי"ם

רבי יצחק מאיר מגור זיע"א

תכלית הקללות למאס בעיני כל יהודי את כל הגריעות עד שיהיה נמאס בעיניו מאד, ובכך נהפכים לברכות

ברכות נאות נאמרו בפרשה זו, ועל אף שיש בה גם כן קללות קצת נגד זה, אבל

כל הקללות האלה, כי שם הויה הוא מדת הרחמים. ובתוכחה של פרשת בחקתי לא נמצא שם שום שם הויה.

והנה ידוע דמשה נקרא צדיק, כמו שאמר ו"ל במדרש (פסיקתא דר"כ פסקא כא אות א, סוטה יג:) צדיק זה משה שנאמר 'צדקת ה' עשה' (דברים לג כא). וזהו רבות רעות צדיק, הינו שהתוכחה של משה רבנו עליו השלום שנקרא צדיק הוא רק רעות לכאורה, ולא נמצא שום טובה מערב בהן, כמו בתוכחה של הקדוש ברוך הוא בעצמו, ועל זה אמר 'ומפלם יצילנו ה'', הינו שהשם הויה המזכר שם כ"ו פעמים, הם מבטלין אותן הרעות שפולה כ"ו פעמים הויה כנ"ל:

לחזות בנעם ה'

רבי אברהם מסטריקוב זיע"א

לעתיד לבוא הקללות עצמם יקראו באפן של ברכות | דקדוק נפלא בפסוקי הקרי והכתוב שבפרשה

צריך באור בפסוקים אלו שבפרשת כי תבוא. דהנה מצינו בתורה פעמים רבות שנויי לשון בין הקרי והכתיב אשר נקבעו על פי המסורה מסיני. אולם בכל המקומות הללו השנוי הוא בקריאת אותה התבה עצמה.

בפרשת כי תצא (דברים כב טו) כתיב 'אבי הנער', וקוראים 'אבי הנערה'. בפרשת משפטים (שמות כא ח) כתיב 'אשר לא יעדה' עם אל"ף וקוראים 'אשר לו יעדה' עם וא"ו. וכן מצינו עוד מקומות שהשנוי הוא בקריאת התבה, שמבטאים את הקריאה באפן אחר מהכתיבה.

אולם בפרשה זו מצינו שתי מקומות, שהכתיבה היא באפן אחד, והקריאה היא באפן

חס ושלום שיהיה הרצון לזה חלילה, רק הכונה היא למאס את הגרירות כל כך בעיני היהודי עד שיהיה מרחק ממנה לגמרי, כך יהיה נמאס בעיניו למאד, וגם כל החיות, שלא יהיה באמת נחשב בעיניו לכלום, אם חס ושלום לא יהיה כפי הרצון אלוקי.

ואנו רואים מקריאת שמע בכל יום, בפרשת הויה אם שמוע מקלל ומקלל היטב אם לא תשמע, ואחר כך מצוה לעשות מזה תכשיט, יהיו לטטפת, אף באמת הוא תכשיט אם יהיה נמאס כל הרע כל כך באשר רצה, ואם נמאס בחיים וכל הענין מה שהוא נגד הרצון, אזי הוא באמת תכשיט גדול, ונעשה מכל זה ברכות רבות ונאות מאד:

אמרי נעם

רבי מאיר מדו"קוב זיע"א

בתוכחה שבפרשת בחקותי מערכים גם ברכות ולעמת זאת בתוכחה שבפרשתנו מזכר שם ה' | רמז נפלא בפסוק רבות רעות צדיק ומכלם יצילנו ה'

עין בבעל הטורים (כה, סח) שכתב שיש בתוכחה זו כ"ו פעמים שם 'הויה' שבגימטריא רעות עין שם. ובה יש לפרש הכתוב (תהלים לד ט) 'רבות רעות צדיק ומפלם יצילנו ה'.

כי איתא בתשובת הרדב"ז (ח"ב סימן תשסט) שנשאל שמה מדוע בתוכחה של הקדוש ברוך הוא בפרשת בחקותי נמצא שם גם בן לפעמים איזה ברכה מערב שם, כגון (ויקרא כו מב) 'וזכרתי את בריתי יעקוב', ובתוכחה של משה רבנו עליו השלום בפרשת תבא לא נמצא שם שום ענין טובה וברכה.

והשיב הרדב"ז, אשר השמות של הויה האמורים בתוכחה זו הם ממתיקין

שנתברכנו לפני כן מפי ה' ויהיתה רק למעלה' (פסוק יג), אלא שישכילה להיות קריאה אחרת לתבות הפרשה ומשמעות אחרת לגמרי, באופן שהכל יבאר ויתפרש לברכה. ולעתיד לבוא תהיה באמת קריאה אחרת לגמרי שפלה ברכה, והכל יתפך לברכות.

באור ענין תכלה שנה וקללותיה על ידי קריאת הקללות

וְלֹא־אָמַר, נראה לבאר מאמר חז"ל (מגילה לא:) עזרא תקן לישראל שיהו קורין קללות וכו' כדי שתכלה השנה וקללותיה. דלכאורה אינו מובן איך על ידי קריאת הקללות, תכלה שנה וקללותיה, ומה הבאור בזה.

אָמַנִם לפי מה שנתבאר לעיל, על ידי קריאת הקללות יצאו כבר בזה ידי חובת פרוש הפתובים במשמעות קללה, ושפיר יכול להתחיל פרוש הפתובים במשמעות ברכה, ותחל שנה וברכותיה.

וְהָא בְּהָא תְּלִיא, דבזה שאנו מבקשים מהקדוש ברופן הוא שנוצה לגאלה קרובה, והרי אז תשתנה ממילא קריאת כל הפרשה של הקללות, ויקראו אותה באופן של ברכה, ועל ידי עצם הקריאה נוצה שתכלה שנה וקללותיה, תחל שנה וברכותיה:

טל חיים

בני חיים מאטיניא זיע"א

רמו הפסוק 'והיית משגע ממראה עיניך' על הוללות הנביאים

והיית משגע ממראה עיניך (כח לה). כבר הבאתי בפרשת בקותי בשם הזמר חדש הדיוע, שבכל הקללות אשר פתוכה נרמזים בהם נחמות גדולות ורב ברכות לבני ישראל.

אחר לגמרי. בפסוק כ"ז הפתיב הוא 'ככה ה' בשחין מצרים ובעפלים, והקרי הוא 'ככה ה' בשחין מצרים בטחורים, ובפסוק ל', הפתיב הוא איש אחר ישגלה, והקרי איש אחר ישכנה. ובשני פסוקים אלו השנויים בין הקרי והפתיב הם שקוראים תבה אחרת לגמרי ממה שנמסר בפתיב בתורה.

וְצָרִיךְ באור, דלכאורה הנה נראה שקורים תבות אלו בעל פה, ואין לקרי שיכות עם הפתיב. אבל אי אפשר לומר כן, כי כשקורא בתורה צריך הקורא להביט בשעת הקריאה בתוך הספר תורה ולראות את התבה 'בעפלים', ובאותה שעה לקרא תבה אחרת לגמרי – 'בטחורים' (מפי מרן הגרי"ו מבריסק זצ"ל). פלומר, דהאות ע' נהפכת לאות ט' והאות פ' לח', וכן הלאה. ואכן זה אין פיוצא בו משום מקום בתורה, רק בנביא נמצא עוד כמה פעמים.

ובאור הענין נראה על פי מה שכתבו בספרים, ומקורו בתקוני זתר (וראה באור החיים הקדוש, ובתפארת שלמה), דפסוקי התוכחה והקללות שקוראים בפרשת כי תבוא, יתפכו לעתיד לבוא לברכות ונחמות על ישראל. ומבאר בדבריהם, דמה שקוראים אנו בתורה באופן ובמשמעות של קללה, אפשר לפרשו גם במשמעות של ברכה.

והוא פלא גדול, דהרי כל אחד מישראל יודע דבפרשה זו נכתבו הקללות, וכן נפר להדיא כשקוראים בתורה ולומדים בפרוש רש"י ומאמינים אנו שזאת התורה לא תהא מחלפת. ואם כן איך שיף שיתתפך לגמרי ממה שכתוב בתורה, והרי כתוב כאן קללות.

ויש לומר, דהתורה באה לרמוז בזה, שאל יחשב האדם שהכל קללה חלילה, אחר

בְּעֵינָיו שְׁעוֹד אֵינוֹ יוֹצֵא יָדַי חוֹכְתוֹ מִלְּלִי
 דְּשִׁמְיָא, וְזֶהוּ שְׁאֵמְרוּ אוֹרֵיטָא קָא מִרְתָּחָא לִיָּה,
 הֵינּוּ שְׂמֻכְעִיסוֹ עַל עֲצָמוֹ בְּלָבוֹ, עַד כַּאֵן דְּכָרְבִי.
 וְזֶהוּ שְׁאֵמֵר וְנָתַן ה' לָךְ שֵׁם לֵב רִגְזוֹ, 'לָךְ'
 דִּיקָא, לְרִגְזוֹ עַל עֲצָמְךָ בְּלָבְךָ. וְכִלְיוֹן
 עֵינַיִם, לְשׁוֹן 'פְּלִתָּה נַפְשִׁי אֵל ה''. וְדֹאכּוֹן נַפְשׁ,
 לֹא עַל עֵינַיִי הַגּוֹף, כִּי אִם עַל עֵינַיִי הַנַּפֶּשׁ,
 שְׁתַּדְמָה בְּעֵינַיִךְ שְׁאֵינְךָ יוֹצֵא יָדַי חוֹכְתָךְ:

בְּכָל יוֹם יִהְיוּ בְּעֵינַיִךְ כַּחַדְשִׁים

לְקוּטֵי הַלְכוֹת

רבי נתן מבְּרֵסְלָב זי"ע
 הַיֵּצֵר מִלִּשׁוֹן אֶת הַתּוֹרָה וּמַחְדָּשׁ אֶת הַהֶבְלִים,
 וּבִאֲמַת הוּא לְהַפְךָ

צְרִיכִין הַתַּחֲזָקוֹת גְּדוֹל בְּכָל יוֹם וּבְכָל פַּעַם,
 שֶׁהוּא בְּחִינַת עֲזוּת דְּקַדְוֶשָׁה. כִּי הִרְבָּה
 הִרְבָּה עוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּכָל יוֹם וְיוֹם,
 כְּמוֹ שְׁאֵמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרָנָם לְבִרְכָּה (סוכה נב):
 בְּכָל יוֹם וְיוֹם יֵצְרוּ שָׁל אָדָם מִתְחַדָּשׁ עָלָיו
 וְכוּ'.

כִּי הַיֵּצֵר הֵרַע שֶׁהוּא בְּאֲמַת זָקֵן וְיָשֵׁן לְגַמְרֵי,
 כִּי נִקְרָא זָקֵן וְכַסִּיל (קהלת ד יא), רוֹצֵחַ בְּכָל
 פַּעַם לְהַתְחַדָּשׁ, וּמַעוֹרֵר אֶת הָאָדָם לְשִׁטּוֹתָיו
 וְהֶבְלִיו כְּאֵלוֹ הֵם תְּדַשִּׁים עֲכָשׁוּ, וְעֲצוֹת הַתּוֹרָה
 הַנִּפְלְאִים הוּא רוֹצֵחַ לְהַתִּישֵׁן חֵס וְשְׁלוֹם, כְּאֵלוֹ
 הֵם יִשְׁנִים חֵס וְשְׁלוֹם.

וּבִאֲמַת הוּא לְהַפְךָ, וְצְרִיכִין לְהַתְגַּבֵּר בְּעֲזוּת
 גְּדוֹל כְּנִגְדוֹ מַחְדָּשׁ וְלַהֲבִיחַ וְלַהֲאָמִין
 בְּהֶאֱמַת כִּי נִתְפוֹף הוּא, כִּי הַתְּפֹאֹת וְהַשְּׁטוּתִים
 וְהַהֶבְלִים הֵם יִשְׁנִים מִכְּבָר, כִּי 'אֵין כָּל תְּדָשׁ
 תַּחַת הַשֶּׁמֶשׁ' (קהלת א ט), אֲבָל לְמַעַלָּה מִהַשֶּׁמֶשׁ,
 שֶׁהוּא הַתּוֹרָה, שֵׁם יֵשׁ תְּדָשׁוֹת בְּכָל יוֹם וּבְכָל
 פַּעַם.

כִּי עֲצוֹת הַתּוֹרָה עֲמָקִים מְאֹד מְאֹד וְהֵם
 מִתְחַדָּשִׁים בְּכָל פַּעַם, וְצְרִיף לְהַתְחַזֵּק

וְאִפְשָׁר לומר גם זה לטובה בכוננתו, דהנה
 הַנְּבוּאָה יְכַנֵּה גַם בְּלִשׁוֹן מְרָאָה,
 כַּפְתּוּב 'בְּמְרָאָה אֵלָיו אֲתוֹדֵעַ' (במדבר יב ט), וְרַבִּים
 מִהַנְּבִיאִים עַתָּה יְבֵא בָּם הַרוּחַ מִמֶּשׁ כְּמִשְׁתַּמְעִים
 הֵיוּ, אֲשֶׁר זֹאת יִקְרָא הוֹלְלוֹת הַנְּבִיאִים. וְיִרְמֹז
 הַכְּתוּב בְּתוֹכַחַת הַמְּגִלָּה אַחֲרָה הַמְּסֻתֶרֶת, וְהִיטָּה
 מִשְׁנַע מִמְרָאָה עֵינַיִךְ שֶׁהוּא הוֹלְלוֹת הַנְּבִיאִים
 (ראה אור החיים ויקרא טו א):

יִיטב לָב

רבי יקותיאל יהודה מְסִינְעֵט זי"ע
 כְּאוֹר הַפְּסוּק 'וּבְגוֹיִים הֵהֵם לֹא תִרְגִּיעַ וְגו''
 לְבִרְכָּה עַל דְּרַךְ גְּעֵרַת הָאָדָם עַל נַפְשׁוֹ שְׁאֵינוֹ
 מִנְּצֵל כָּל רִגַע לְעִבּוֹדַת הַבוֹרָא

וּבְגוֹיִם הֵהֵם לֹא תִרְגִּיעַ וְלֹא יִהְיֶה מְנוּחַ לְכַף
 רִגְלֶךָ וְנָתַן ה' לָךְ שֵׁם לֵב רִגְזוֹ וְכִלְיוֹן
 עֵינַיִם וְדֹאכּוֹן נַפְשׁ (כח סה). יֵשׁ לְדַרְשׁ לְטוֹבָה
 וְלְבִרְכָּה, וְהוּא עַל פִּי מַה שֶּׁכָּתַב בְּסִפְרֵי אַחֲבַת
 שְׁלוֹם 'בְּרִגַע קָטָן עֲצוּבִיתִךְ' (ישעיה נד ז), שֶׁכָּל
 רִגַע וְרִגַע צְרִיף שֶׁהָא גְּדוֹל וְחָשׁוּב מְאֹד מְאֹד
 בְּעֵינַי הָאָדָם לְבַל יַעֲזוּבֵנוּ רִיקָם מִבְּלִי עֲבוֹדַת
 ה', וְיֵשׁ קוֹנָה עוֹלְמוֹ בְּשִׁעָה אוֹ בְּרִגַע אַחַת.
 וְזֶהוּ שְׁאֵמֵר 'בְּרִגַע קָטָן', לְאֲשֶׁר הִרְגַע הִיָּה
 קָטָן בְּעֵינַיִךְ וְעוֹבְתוֹ, עַל כֵּן 'עֲצוּבִיתִךְ'.

וְזֶהוּ שְׁאֵמֵר וּבְגוֹיִם הֵהֵם. אִם שִׁתְּהִיָּה בְּגוֹיִם
 הֵהֵם אִף עַל פִּי כֵּן לֹא תִרְגִּיעַ, לֹא תִנִּיחַ
 רִגַע אֶחָד מִבְּלִי עֲבוֹדַת ה'. וְעַל כֵּן וְלֹא יִהְיֶה
 מְנוּחַ לְכַף רִגְלֶךָ, עַל דְּרַךְ שְׁאֵמְרוּ סוּף בְּרִכּוֹת
 תְּלַמִּירֵי חֲמִשִּׁים אֵין לָהֶם מְנוּחָה שְׁנֹאמֵר יִלְכוּ
 מִחִיל אֶל חִיל, כְּמוֹ כֵּן לֹא תִנּוּחַ בְּמִקּוֹם אֶחָד,
 כִּי אִם תִּלְךָ מִמְּדֻרְגָּה אַחַת לְמְדֻרְגָּה גְבוּהָ
 מִמְּנָה.

וְאִף עַל פִּי כֵּן וְנָתַן ה' לָךְ וְגו'. יִתְבָּאֵר כִּי
 כְּבָר אָמְרוּ (תענית ד). תְּלַמִּיד חֲכָם אוֹרֵיטָא
 קָא מִרְתָּחָא לִיָּה, וּפְרַשׁ הָרַב הַקְּדוֹשׁ וְ"ל בְּסִפְרֵי
 זִרְע קָדָשׁ שֶׁהוּא כּוֹעֵס עַל עֲצָמוֹ עַל מַה שְׁנִרְאָה

וזהו שְׁבִסְפָרִי (במדבר י') שֶׁהֵשֵׁם יתְבַרַךְ הוּא הַתּוֹקֵעַ, וְהַפְּרוֹשׁ שֶׁהֵשֵׁם יתְבַרַךְ מִלְבִּישׁ אֶת הַחַיִּים בְּקוֹלוֹ שֶׁל הַשּׁוֹפָר. וַיִּצְדַּק בּוֹ לומר הַיּוֹם הַזֶּה נִהְיִיתָ לְעַם לַה' אֱלֹקֶיךָ, אַף צְרִיכִין לְצִיר זֶה הַיֵּטֵב בְּמַחְשַׁבְתּוֹ וּלְהַעֲמִיק פְּנֵתוֹ בּוֹ, וּבְדוּאֵי יָבּוֹא מִזֶּה לְהַתְעוֹרְרוֹת גְּדוּלָּה:

בְּהַתְחַזְקוֹת וְעִזּוֹת דְּקִדְשָׁה מִחֲדָשׁ בְּכָל פַּעַם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ וּזְכוּנֵם לְבָרְכָה הַיּוֹם הַזֶּה נִהְיִיתָ לְעַם – בְּכָל יוֹם יִהְיוּ בְּעֵינֶיךָ כַּחֲדָשִׁים (הַלְכוֹת מִתְנַה ה"ה אוֹת ד')

שֵׁם מְשֻׁמָּאֵל

רַבִּי שְׁמוּאֵל מְסוּכָטְטוֹב זי"ע א'

בְּכָל יוֹם יִצִּיר בְּמַחְשַׁבְתּוֹ כְּאִלוֹ הוּא מִלְכֵךְ כְּהַבְלֵי הַגּוֹיִם וְהֵשֵׁם יתְבַרַךְ בַּחֲסֵדוֹ לּוֹקְחוֹ לְעַם, וְכֵן כְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה יִצִּיר שֶׁהֵשֵׁם יתְבַרַךְ נִתַּן לוֹ חַיִּים חֲדָשִׁים הַמְּלַבְשִׁים בְּקוֹל הַשּׁוֹפָר

וַיִּדְבַר מֹשֶׁה וְהַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם אֵל כָּל יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הִסְכַּת וְשִׁמְעוּ יִשְׂרָאֵל הַיּוֹם הַזֶּה נִהְיִיתָ לְעַם לַה' אֱלֹקֶיךָ (כו ט), וּבִסְפֹרְנוֹ: 'הִסְכַּת' – צִיר בְּמַחְשַׁבְתְּךָ, עַד כָּאֵן לְשׁוֹנוֹ.

וַיֵּשׁ לְהוֹסִיף בְּזֶה דְבָרִים, שֶׁזֶה עֲצָמוֹ תְּצִיר בְּמַחְשַׁבְתְּךָ שֶׁהַיּוֹם הַזֶּה נִהְיִיתָ לְעַם, וְזֶה כְּעֵינֶיךָ שֶׁכָּתוּב בְּקִרְיַאת שְׁמַע (דְּבָרִים ו' א) 'אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ הַיּוֹם, וּפְרַשׁ רַש"י לֹא יִהְיוּ בְּעֵינֶיךָ כְּדִיּוּטְגָמָא וְשִׁנָּה שְׂאִין אֲדָם סוֹפְנָה אֲלֵא כַּחֲדָשָׁה שֶׁהַכָּל רְצִין לְקַרְאָתָהּ.

כֵּן נִמְיַי יֵשׁ לְפָרֵשׁ כָּאֵן – שֶׁכָּל אֲדָם יִצִּיר בְּמַחְשַׁבְתּוֹ כְּאִלוֹ הוּא מְשַׁלֵּף בְּגַעַל נַפְשׁוֹ, וְהוֹשִׁיט הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הַיּוֹם אֶת יְמִין חֲסֵדוֹ וְלָקַח אוֹתוֹ לְהִיּוֹת לוֹ לְעַם וְהוּא יְקַרָּא שְׁמוֹ יתְבַרַךְ עֲלָיו, שֶׁזֶה מְעוֹרֵר חֶפֶץ וְתִשׁוּבָה נִמְרָצַת עַד כְּלוֹת הַנֶּפֶשׁ כְּמוֹכֵן.

וַיֵּשׁ לוֹמֵר שְׂרָמְזוּ יֵשׁ בְּזֶה לְרֹאשׁ הַשָּׁנָה, שְׁבִדְהוּר הַקְּדוֹשׁ (ח"ב לב:) 'וַיְהִי הַיּוֹם רֹמְזוֹ לְרֹאשׁ הַשָּׁנָה, וְהִנֵּנוּ עַל פִּי מַה שֶׁהַגִּיד כְּבוֹד קְדֻשַׁת אָבִי אֲדָמוּר וְצַלְלָהּ"ה שֶׁזֶה הַיּוֹם וּזְכוּן לַיּוֹם רִאשׁוֹן שֶׁכָּתוּב 'וַיַּפַּח בְּאַפָּי נְשָׁמַת חַיִּים' (כְּרִיאֵית ב ט), כֵּן בְּכָל רֹאשׁ הַשָּׁנָה נּוֹתְנִים לְאֲדָם חַיִּים חֲדָשִׁים מְלַבְשִׁים בְּקוֹל הַשּׁוֹפָר.

בְּאֵר מִשָּׁה

רַבִּי יַחֲיָאֵל מִשָּׁה מֵאוֹרְזוֹב זי"ע א'

חַיִּיב מִיָּחֵד בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה שִׁהְיוּ הַדְּבָרִים חֲדָשִׁים בְּעֵינֵי הָאָדָם כְּאִלוֹ הַיּוֹם נִתְּנָה לוֹ מֵהַר סִינִי

הַיּוֹם הַזֶּה ה' אֱלֹקֶיךָ מְצַוָּה לְעֲשׂוֹת אֶת הַחֻקִּים הָאֵלֶּה וְאֵת הַמִּשְׁפָּטִים וְשִׁמְרַת וְעֲשִׂית אוֹתָם (כו טז). פֶּרֶשׁ רַש"י בְּכָל יוֹם יִהְיוּ בְּעֵינֶיךָ חֲדָשִׁים, כְּאִלוֹ כּוֹ בַיּוֹם נְצִטְוִית עֲלֵיהֶם, וּמִקּוּרוֹ בְּדַבְרֵיהֶם (פְּסִיקְתָא דְּרַב כְּהָנָא יב) שְׁלֹא יִהְיוּ דְבָרֵי תוֹרָה בְּעֵינֶיךָ כְּפִרְוֹדוּגְמָא וְשִׁנָּה, אֲלֵא כְּפִרְוֹדוּגְמָא חֲדָשָׁה שֶׁהַכָּל רְצִים לְקוֹרְאָתָהּ, הַדָּא הוּא דְכָתִיב 'הַיּוֹם הַזֶּה ה' אֱלֹקֶיךָ מְצַוְךָ לְעֲשׂוֹת אֶת הַחֻקִּים הָאֵלֶּה'.

וּבְמִקּוֹם אַחֵר (סְפָרִי דְּבָרִים) עַל הַפְּתוּב (לְעִיל ו' א) 'אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ הַיּוֹם', מְצִינּוֹ הַלְשׁוֹן, שְׁלֹא יִהְיוּ בְּעֵינֶיךָ כְּדִיּוּטְגָמָא וְשִׁנָּה שְׂאִין אֲדָם סוֹפְנָה (מַחְשִׁיבָה), אֲלֵא כַּחֲדָשָׁה שֶׁהַכָּל רְצִים לְקַרְאָתָהּ, וְרַש"י פֶּרֶשׁ 'דִּיּוּטְגָמָא - מְצוֹת הַמִּלֵּךְ הַבָּאָה בְּכֻתָּב'.

וּמִפְרָשׁ יוֹתֵר (תַּנְחוּמָא א' כֵּאֵן לְגִירַת הַיְלִיקוּט שְׁמַעוּנִי) מֵהוּ 'הַיּוֹם הַזֶּה', וְכִי עַד עַכְשָׁיו לֹא צָוָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל, וְהֵלֵא אוֹתָהּ שִׁנָּה שְׁנַת הָאֲרַבְעִים הַזֹּתָה, וּמַה תְּלַמּוּד לוֹמֵר 'הַיּוֹם הַזֶּה', אֲלֵא כִּף אָמַר מֹשֶׁה לְיִשְׂרָאֵל: בְּכָל יוֹם יוֹם תִּהְיֶה תִּהְיֶה חֲבִיבָה עֲלֵיכֶם הַתּוֹרָה כִּיּוֹם שֶׁקָּבַלְתֶּם אוֹתָהּ מֵהַר סִינִי.

וְכָרְךָ גם מְצִינּוֹ (ברכות סג.) על הפתוב להלן (כו ט) 'הסכת ושמע ישראל היום הזה נהיית לעם' - וכי אותו היום נתנה תורה לישראל, והלא אותו יום סוף ארבעים שנה היה, אלא ללמדך שתביכה תורה על לומדיה ככל יום ויום כיום שנתנה מהר סיני.

שְׁעֹבֹדְתֶם היא תמיד בהתלהבות נעורים. ולכן מְצִינּוֹ (ויקרא רבה יא ח) גדולה זקנה, אם זקנים הן חביבין הם, אם נערים נטפלה להן ילדות. כלומר, אִמְנֵם הזקנה חביבה וחסובה, אכל בתנאי שתהא נטפלת אליה גם מעלת ההתחדשות בבחינת 'נערים'.

וְנוֹכַל לרמוז הדברים בפתוב (משלי כב ו) 'תנך לנער על פי דרכו גם פי זקין לא יסור ממנה', הינו שגם בשעה שזקין לא יסור מאתה בחינה נעלית שיש בנער, והיא ההתחדשות וההתלהבות שלא תכבה בעקבות הזקנה.

נִמְצִינוּ למדים, שיש חיוב מיחד בלמוד התורה, שהדברים יהיו בעיניו חדשים, כאלו אותו היום נתנו לו מהר סיני.

הרגשת התחדשות מביאה חביבות

וְהִנֵּה מה שאמרו שהתורה חביבה על לומדיה כיום שנתנה מהר סיני, הינו שהחביבות המיוחדת הזאת נובעת מהרגשת ההתחדשות כאלו בו כיום נצטוית עליהם, והוא כמו שפרש רש"י (ר"ה כז.) כיון דחביב זיהב דעתיה - דחביבה עליה - חדשה היא לו. הרי מפרש שההתחדשות היא שגורמת לחביבות, ובגלל היותה חדשה לו, לכן היא גם חביבה עבורו.

וְזֶה שאמר הכתוב (הושע יא א) 'כי נער ישראל ואהבו' - הינו מעלתם של ישראל שבגללה אוהב אותם השם ותברך, היא 'כי נער ישראל' שכל עת הם בבחינת 'נער' שאין אהבתם אותו מתישנות אלא תמיד מתחדשות והולכת.

כאור הדגל מחנה אפרים בשם הבעל שם טוב על 'אל תשליכנו לעת זקנה'

כֹּא ורואה מה שכתב הדגל מחנה אפרים (פרשת עקב) בשם זקנו רבנו הבעל שם טוב זי"ע על הפתוב (תהלים עא ט) 'אל תשליכני לעת זקנה' - שזקין הדבר אצלו, פי כמו הזקנה גורם חלישות בכל אברי האדם, מחמת שתש כחותיו ולחלוותיות ומריצת הדמים המחיה את האדם, כמו כן בריתניות שדבר ישן וזקן אין לו בו פענוג וחיית גדול (עכ"ל). הרי שהחיות בלמוד התורה תלויה בהתחדשות כיום שנתנה מהר סיני'.

'ישראל' בגימטריא 'מתוק' - רמוז שמהות ישראל היא חביבות התורה

וְהָרִי כבר נתבאר, שתביבות התורה תלויה בהרגשת ההתחדשות - 'חביבה עליה' - חדשה היא לו. וכיון שזו היא מהותם העצמית של ישראל, לפיכך נרמז הדבר גם בשמם של ישראל, כי 'ישראל' עם ה' האותיות עולה בגימטריא במקוון 'מתוק', שהרי התורה מתוקה מדבש, כדכתיב (תהלים יט יא) 'ומתוקים מדבש נפת צופים'. ואמרו בזהר הקדוש (ח"א רמ.) דבש - דא תורה שבעל פה וכו', מתוק - דא תורה שבעל פה. כלומר, ישראל נקראים על חפתם לתורה והרגשת מתוקותה, והוא שיסוד הפיטון לשבועות (פיוט עשרת הדברות) 'ממתקים דברי אלקים לאומרי אין כמותך כאלקים':

כאור המדרש שצדיקים קרויים נערים

וּלְפִי זה יתבאר לנו מה שאמרו (רות רבה ד יא) שהצדיקים קרויים נערים, הינו

פרשת כי תבא

השמחה השלמה כשיזכה לעולם הבא

וזהו יְהִיָּה פִּי תְּבוֹא אֶל הָאָרֶץ, יְהִיָּה לְשׁוֹן שְׂמֵחָה. וְכִף אוֹמֵר לוֹ, שְׂמֵחָה לָךְ כְּשֶׁתְּבוֹא אֶל הָאָרֶץ הִיא אֶרֶץ חַיִּים שֶׁהִיא עוֹלָם הַבָּא, וְזוֹ הִיא הַשְּׂמֵחָה הַשְּׁלֵמָה, שֶׁהִיא שְׂמֵחָה בְּלִי שׁוֹם דְּאָגָה. וְהָאָרֶץ הַזֹּאת שֶׁהִיא אֶרֶץ חַיִּים, הִיא 'אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ נַחְלָה', וְזוֹ הִיא נַחְלָה שְׂאִין לָהּ הַפֶּסֶק, לְכֵן זֶה הִיא הַשְּׂמֵחָה הַשְּׁלֵמָה, אִם זָכִיתָ לָהּ, 'וִירֻשְׁתָּהּ וְיִשְׁבַּתְּ בָּהּ', דָּוָה הִיא הַיְרֻשָּׁה וְהַיְשִׁיבָה הַעֲקָרִית:

והיה כי תבוא אל הארץ אשר ה' אלקיך נתן לך נחלה וירשתה וישבת בה, ולקחת מראשית כל פרי האדמה אשר תביא מארצך אשר ה' אלקיך נתן לך (כו א-ב)

בית יעקב

רבי יעקב אביד אלכסנדר זיע"א

תוכחת מוסר שלא לשקע בעסק הפרנסה כל היום, ויקדיש שעה ראשונה שביום לעבודת השם, וידע כי המרבה להוסיף בהשתדלות אינו מרויח יותר

נקדיים דְּבָרֵי מוֹרֵי ו'ל מִפְרֻשֵׁי־סֵפֶר שְׂאֵמֵר, הָאִיף אֲפִשֶׁר לָקִים מִצְוֹת בְּפוּרִים בְּזִמְנֵי הַזֶּה, וּפְרַשׁ פִּי אָדָם מְחֻיָּב לְהַפְרִישׁ שְׁעָה רִאשׁוֹנָה מִיּוֹם כְּשֶׁקָּם מִמִּשְׁתּוֹ רַק לְעִבּוּדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְשֵׁלָא לְדַבֵּר וְלַעֲסֹק בְּשׁוֹם עֲנֵינְךָ מַעֲנִינֵי עוֹלָם הַזֶּה, אִף בְּלִמְדֵי לֵה' לְבָדוֹ, כֹּל אֶחָד לְפִי הַשְּׂגָתוֹ, הַגְּדוֹל לְפִי גְדוֹלוֹ בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה כֹּל אֶחָד לְפִי עֲרֻכּוֹ, וְהַקָּטָן לְפִי קָטְנוֹ בְּאִמְרֵי תַהֲלִים שֶׁהוּא גַם כֵּן פְּעוּסֵק בְּנִגְעִים וְאֶהֱלוֹת כְּמִבְאָר בְּדַבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ ו'ל (שׁוֹחֵר טוֹב א), וְזֶה עֲנֵינְךָ מִצְוֹת בְּפוּרִים בְּזִמְנֵי הַזֶּה, וּמִזֶּה יִמְשָׁךְ קְדֻשַׁת ה' עֲלֵינוּ עַל כָּל הַיּוֹם.

והיה כי תבוא אל הארץ אשר ה' אלקיך נתן לך נחלה וירשתה וישבת בה (כו א)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

המנוחה האמתית היא בעולם הבא

אמשר לְרַמּוֹז, דְּבָא מִשֶׁה רַבְּנֵי עֲלִיו הַשְּׁלוֹם לְעוֹרֵר לְכָל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל לְהַתְּכַוֵּן וּלְהַכִּיֵּן לוֹ צִדָּה לְאוֹתוֹ עוֹלָם, שֶׁהוּא עוֹלָם הַמְּנוּחָה וְהַשְּׁלֵמָה, וּכְמוֹ שְׂאֵמֵר הַתְּנָא (אבות פ"ד מ"י) יְפָה שְׁעָה אַחַת שֶׁל קוֹרַת רוּחַ בְּעוֹלָם הַבָּא מִכָּל חַיֵּי הָעוֹלָם הַזֶּה. מִשׁוֹם דְּלֹא שִׁיף קוֹרַת רוּחַ וְהַנְּחָה וְשִׁלּוּהַ פִּי אִם בְּעוֹלָם הַבָּא, אֲכַל בְּעוֹלָם הַזֶּה לֹא שִׁיף שֵׁם מְנוּחָה וְקוֹרַת רוּחַ, דָּאִם יִשְׁבַּע הַרְבֵּה קוֹץ בְּנַפְשׁוֹ, וְאִם יִרְעַב יִמָּאֵס חַיּוֹ, וְאִם יְהִיָּה מְמַצֵּעַ עֲדוּן יֵשׁ לוֹ אֲנַחָה שְׁלֵא הַשְּׁלִים רְצוֹנוֹ.

והכא נְמִי אִם יֵשׁ לוֹ עֲשֶׂר הַרְבֵּה, כֹּל יִמְיוֹ בְּדַאָגָה, דְּשִׁמָּא יִפְסִיד הַמְּמוֹן הַהוּא אוֹ יִגְנַב, וּכְמוֹ שְׂאֵמֵר הַתְּנָא (שם פ"ב מ"י) מְרַבָּה נְכָסִים מְרַבָּה דַּאָגָה. אִם כֵּן, לֹא שִׁיף קוֹרַת רוּחַ וּמְנוּחָה בְּעוֹלָם הַזֶּה בְּשׁוֹם אֲפֵן, וְהַמְּנוּחָה וְהַקוֹרַת חַיִּים הַאֲמֵתִיִּים הֵם בְּעוֹלָם הַבָּא.

ועל זֶה בָּא מִשֶׁה רַבְּנֵי עֲלִיו הַשְּׁלוֹם לְהַזְהִיר לְכָל יִשְׂרָאֵל וְלוֹמֵר לוֹ, הַרְחֵק עֲצָמְךָ מִהַבְּלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, כִּי לְרִיק אַתָּה יִגַּע, כִּי יִצְרָךְ מִשִּׂיאָךְ וּמִטְרִיךְךָ בְּהַבְּלֵי הָעוֹלָם בְּטַעֲנַת שְׂתַמְצָא מְנוּחָה וְתַהֲיָה מוֹכַבְדֵי אֶרֶץ, כִּי כְּשֶׁתִּתְכַוֵּן בְּדַבְרֵי תְּבִין וְתִשְׁכַּיֵּל כִּי אֵין שׁוֹם מְנוּחָה בְּעוֹלָם הַזֶּה כְּמוֹ שְׂאֵמֵרנוּ, וְהַמְּנוּחָה לֹא שִׁיכָא כִּי אִם בְּאוֹתוֹ עוֹלָם, שֶׁהוּא עוֹלָם הַמְּנוּחָה הַאֲמֵתִית.

ומפי ורע ורעף כו' (ובא לציון), כי על ידי פת האמונה אשר בך ישרש גם בלב ורעף והיה אמונתם חזקה בה' ויהיה להם לנחלת עולם ולירושלם לבניך ובני בניך מעתה ועד עולם. **ולקחת מראשית כל פרי הארמה, ירצה כי על ידי זה שיהיה אמונתך חזקה בה' כי הוא הנותן והוא המשגיח, על ידי זה ולקחת מראשית כל פרי כו', מפל מה שהשם יתברך זמין להם תפריש מראשיתו לה', הן בגופו והן בממונו, והן מפל מי שגיי חיי, מיד כשקם ממטתו יהיה ראשיתו להשם יתברך כהנ"ל בשם מורי ו"ל, וישעבד כל רמ"ח אבריו ושם"ה גידיו לעבודת השם יתברך מיד בפקר, והבא לטהר מסייעין לו, ומכח קדשת עבודת ה' בשעה ראשונה יהיה בנקל לו לעבודת ה' בכל היום:**

לא עברתי ממצותיך ולא שכחתי (ולא שכחתי, מלברך על הפרשת מעשרות, רש"י) (כו יג)

דברי יחזקאל

רבי יחזקאל משינאוהו זיע"א
המצפה למצוה מברך עליה בשמחה

לא עברתי ממצותיך ולא שכחתי. פרש רש"י, ולא שכחתי, מלברך על הפרשת מעשרות. לכאורה תמויה מה זה ההתפארות שלא שכח לברך על המצוה. ויש לומר דאין עקר לקום מצוה בשעה שגייע לידו המצוה, רק העקר להיות עומד ומצפה מתי יבא לדי מצוה ואקמנה, וממילא כשיגיע מצוה לידו, מחמת גדל השתוקקות שהיה לו מקדם בברך בכונה על המצוה ובשמחה. וזהו שפרש רש"י ולא שכחתי מלברך, הינו שלא שכח מהמצוה קדם שבא לידו, רק היה עומד ומצפה עליה, ולכן בשעת קיום המצוה ברך בכונה הראויה ובשמחה:

והנה מה שדרך בני אדם הרבה ההולכים חשף לא אור לרדף כל היום מבקר עד ערב אחר ההכל לאסוף חיל ולקבץ הון, זה דרךם כסל למו לצד שהוצר מסמא את עיניהם לאמר הלא פתיב וברך בכל אשר תעשה, לכן אם תעמל ותעשה הרבה יותר מחול הברכה.

אמנם באמת לשוא עמלו, כי יש שעמלו מעט ויריחו הרבה ויש אשר עמלו הרבה ואפלו מעט אין להם, ויברך אמרו ו"ל (אבות פ"ג מ"ה) כל המקבל עליו על תורה מעבירין ממנו על דרך ארץ - היא על הפרנסה.

ולכן אם יקום האדם מצות בכורים כהנ"ל, אשר יתן ראשית היום להשם יתברך בתורה ותפלה אשר זה הוא העקר והיסוד לכל היום, ממילא יתברך מהשם יתברך ויצליח אשר לא יצרך לשום את על הקשה על שכמו, כי צריך אדם להאמין כי אין אדם נוגע במיכן לחברו אפלו כמלא נימא (יומא לח:), וגם אם יעמל הרבה לא יגיע לו רק מה שנגזר עליו משמים, והכל קצובין לאדם מראש השנה.

וזהו והיה עקר שמחה הוא לאדם, כי תבא לבחינה זו, כי תבא אל הארץ אשר ה' אלהיך נתן לה, ירצה כשתדע נאמנה ונכון לה דבר שכל מה שינתן לה כל ימי היותך על הארץ הוא הכל מהשם יתברך, והוא הנותן לה פת לעשות חיל' (דברים ח יח).

ו'נותן' הוא לשון הנה, כי תמיד הוא הנותן והכל בהשגחה פרטית מהשם יתברך, וממילא יהיה בטחוננו חזק בהשם יתברך ועל ידי זה לא יצטרך לעמל הרבה, ופרנסתו מתברכת וכמבאר בחובת הלכות, כי על ידי בטחון פרנסתו מתברכת, ודאגה מפסיד הפרנסה.

וכפל הלשונות נחלה וירשתה וישבת בה, הוא על דרך לא ימושו מפיד ומפי ורעף

היום הזה ה' אלקיך מצוך לעשות (כו טז)

לקוטי תורה

רבי שניאור זלמן מליאדי זיע"א

'היום הזה' ה' אלקיך מצוך וגו' - בכניסתן לארץ ישראל

להבין פרוש היום הזה ולא כתיב איזה יום, משום דהמקרא מחבר לפרשה שלמעלה הימנה שמסימת 'ארץ זבת חלב ודבש', שקדם שונכסו לארץ הזו כריתת ברית על קבלת התורה מלבד הכרית אשר אתם בחורב, וזהו היום הזה וגו', דהינו בשעת כניסתן לארץ, ולכן 'ודבש היום הזה הויה' הוא ראשי תבות צרופ הויה אחת (ראה תקו"ז בהקדמה ט, ב. ועוד), שתוא'ו של ודבש שבפרשה ראשונה מחבר למקרא שלמטה הימנה, כי הפל ענין אחד.

'ארץ ישראל' היא בחינת תורה שבעל פה

והנה בחינת ארץ ישראל הוא בחינת תורה שבעל פה. כי בחינת 'ישראל' הוא בחינת אדם, והוא כמו שנאמר 'ועל דמות הפסא דמות כמראה אדם וגו' (יחזקאל א כו), וזהו תורה שבכתב. ו'ארץ' ישראל הוא בחינת תורה שבעל פה, בחינת 'הארץ' הם רגלי' (ישעיה טו א). כי אף על פי שעקר דיני התורה שבעל פה הוא בבחינת עשיה גשמיות, מפל מקום הרי היא כמו בחינת רגל וסוף מעשה לבחינת אדם הנ"ל אלא שירדה ונתלבשה ממקום גבוה למקום נמוך.

כאור ענין 'ארץ זבת חלב ודבש'

ונקרא 'ארץ זבת חלב ודבש'. כי 'דבש וחלב תחת לשונך' (שה"ש ד יא), וזהו סתרי תורה, לפי שיש בה מתיקות והן הם טעמי תורה. והפל נמשך ונשפע מבחינת ארץ הנ"ל, כי סוף מעשה במחשבה תחלה, ואי אפשר

להשיג טעמי תורה וסודותיה אם לא על ידי ידיעת התורה שבעל פה, כמו למשל מלך שבונה בנין מפאר ואי אפשר להשיג חכמתו ורצונו שבבנין בלי שיגמר בנין הנ"ל בשלמותו.

והנה שלמות ויגמר הזה הוא בסוף מעשה, שהוא על פי תורה שבעל פה אשר בה גלוי רצונו ותכונתו. כי על פי תורה שבכתב אי אפשר לידע שום דין על בריו בלתי פרוש הגמרא, כמו דרשת טפסת שבתפלגין כו' וכיוצא בהן, ואיך הם נכתבין וכל פירטי דקדוהיהם. ולכן הויה'ו של 'ודבש' מחבר עם 'היום הזה הויה' להיות בצרופ שם הויה אחת.

טעם קריאת פרשת כי תבא קודם ראש השנה

והנה יש בחינת עולם שנה נפש. כי כמו שיש בחינה זו בעולם כף יש בשנה, והוא בראש השנה. ולכן קורין פרשה זו קדם ראש השנה, כי 'היום הזה וגו' קאי על ראש השנה, ובכל שנה קדם ראש השנה צריך כריתת ברית מחדש על קבלת התורה, שבראש השנה הוא בחינת 'מצוך לעשות את החקים וגו'.

(לפי) שבראש השנה הוא ענין אחד עם תורה שבעל פה, כי ראש השנה הוא בחינת שתמליכוני עליכם (ר"ה טז), ומלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה כו' (תיקו"ז הקדמה טז), לכן כמו שבתורה שבעל פה הוא גלוי הרצון עליון איך יעשו התפלגין והספכה כו', כן בראש השנה הוא גלוי רצון עליון, ולכן בראש השנה הוא בחינת מצוך לעשות כו'. ולכן נקרא 'ראש השנה ולא תחלת השנה, כי כמו שיש בחינת ראש בגוף שהוא ראש ושכל לגבי הגוף כן יש בחינת ראש בשנה והוא ראש השנה:

היום הזה ה' אלקיך מצוך לעשות את החקים האלה ואת המשפטים ושמרת ועשית אותם בכל

את ה' האמרת היום להיות לך לאלהים וגו'
(כו יז)

לכבד ובכל נפשך (בת קול מברכתו הבאת בכורים
היום תשנה ולשנה הבאה, רש"י) (כו טז)

מחטף הלבן

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

עקר עבודת ה' הוא היחוד ועל ידי כן בא
לאהבה ויראה

הנה חֲכָמֵינוּ זְכוּרֵנָם לְבָרָכָה אָמְרוּ (ברכות ו.
חגיגה ג.) אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לִישְׂרָאֵל,
אַתֶּם עֲשִׂיתֶנּוּ חֲטִיבָה אַחַת בְּעוֹלָם, וְאֲנִי אֶעֱשֶׂה
אַתְכֶם חֲטִיבָה אַחַת בְּעוֹלָם, אַתֶּם עֲשִׂיתֶנּוּ
חֲטִיבָה אַחַת בְּעוֹלָם, שְׁנֹאֲמַר (דברים ו ד) 'שְׁמַע
ישְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד', וְאֲנִי אֶעֱשֶׂה אֶתְכֶם
חֲטִיבָה אַחַת בְּעוֹלָם, דְּכַתִּיב (דברי הימים א' יז כא)
'וּמִי בְּעַמְּךָ ישְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בְּאַרְצֵךְ'.

והנה זֶה נִרְמָז בְּחֻשְׁבוֹן, וְהוּא אֵת הַי"ה
הָאֲמַרְתָּ הַיּוֹם עִם הַכּוֹלָל גִּימַטְרִיא 'שְׁמַע
ישְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד' עִם אוֹתֵיּוֹת ה'
אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד', הָרִי נִרְמָזָה 'שְׁמַע ישְׂרָאֵל'
בְּאֵת ה' הָאֲמַרְתָּ.

והנה עֶקֶר עֲבוּדָתוֹ יִתְבַּרֵךְ הוּא הַיְחִיד, דְּצָרִיךְ
הָאָדָם לְהִפְרִיז וְלִידַע דְּהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
יְחִיד מִיַּחַד בְּעוֹלָמוֹ, וְכַמוֹ שֶׁהַזְהִיר מִשֶּׁהָ רַבְּנֵי
עָלְיוֹ הַשְּׁלוֹם לִישְׂרָאֵל עַל עַנְיָן זֶה כַּמָּה וְכַמָּה
פְּעָמִים. אָמַר לָהֶם (דברים ד לט) 'וְיִדְעַתְּ הַיּוֹם
וְהִשְׁבַּתְתְּ אֵל לְכַבֵּד כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים בְּשָׁמַיִם
מִמֶּעַל וְעַל הָאָרֶץ מִתַּחַת אֵין עוֹד'.

עוד אָמַר לָהֶם (שם פסוק לה) 'אַתָּה הִרְאֵתָ לְדַעַת
כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים אֵין עוֹד מִלְּבַדּוֹ',
וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה, שֶׁהוֹדִיעֵם שֶׁעַקֵר עֲבוּדָתוֹ יִתְבַּרֵךְ
הוּא הַיְחִיד, שְׂדֵיעַ הָאָדָם וְיִפְרִיז שֶׁהוּא יִתְבַּרֵךְ
יְחִיד מִיַּחַד בְּשָׁמַיִם מִמֶּעַל וְעַל הָאָרֶץ מִתַּחַת
אֵין עוֹד מִלְּבַדּוֹ. וְיַעֲרִיד עַל זֶה פְּעָמִים בְּכָל
יּוֹם עָרָב וּבִקְרָא.

וזה נִרְמָז בְּמִלַת הָאֲמַרְתָּ, שֶׁהִיא גִימַטְרִיא זֶה
יְחִיד בְּעָרָב יְחִיד בְּקָרָא, זֶהוּ לְשׁוֹן הָאֲמַרְתָּ.

מהרי"ד מבעלזא

רבי ישכר דב מבעלזא זיע"א

העושה מצנה ולאחר מכן מתנגע עליה מדוע
לא עשה כשלמות, מחשבתו מועלת להיות
המצנה נחשבת בשלמות

צריך לְהִבִּין, וְדַהֲלָא פֶּאן מְדַבֵּר מִשְׁנָה הַשְּׁלִישִׁית
לְאַחַר כָּל הַמַּעֲשָׂוֹת הַנ"ל, לְמַה צָרִיךְ
לְהִזְכִּיר בְּכוּרִים לְאַחַר כָּל הַמַּעֲשָׂוֹת. אִךְ אָבִי
אָדוּנִי מוֹרִי וְרַבִּי [מְהַר"י] וְ"ל הִנֵּה אוֹמֵר עַל
הַפְּרָשִׁיּוֹת הַנִּקְרָאוֹת בְּשִׁבְתוֹת אֱלוֹ, שֶׁהֵם מְרַמְזִים
עַל תְּשׁוּבָה, וְיִדְוֶע מִתְּלַמִּידֵי הַבַּעַל שֵׁם טוֹב
וְ"ל שֶׁבָּאֵם אָדָם עוֹשֶׂה אֵיזָה מַצְנָה וְאַחַר כֵּן
מִתְּנַגֵּעַ עָלֶיהָ מְדוּעַ לֹא עֲשָׂה בְּשִׁלְמוֹת, נִחְשָׁב
יּוֹתֵר לְהִשָּׂם יִתְבַּרֵךְ וְהָיָה כְּאִלוֹ עֲשֶׂה אוֹתָהּ
בְּשִׁלְמוֹתָהּ.

לכן בַּת קוֹל מְבַרְכָתוֹ הַבָּאָת בְּכוּרִים הַיּוֹם, כִּי
אַחַר הַשִּׁלְשׁ שָׁנִים, בְּכֻלּוֹת מַצְנוֹת
הַמַּעֲשָׂוֹת, חוֹשֵׁב בְּלִבּוֹ שֶׁלֹּא עֲשֶׂה אֵת הַמַּצְנָה
בְּשִׁלְמוֹת וּמַצְטַעַר עַל כֵּן, נִמְצָא שֶׁכְּאִלוֹ הִבִּיא
עִתָּהּ בְּכוּרִים, וּמְבָרְכִים אוֹתוֹ עַל כֵּן תִּשְׁנֶה
לְשָׁנָה הַבָּאָה גַּם כֵּן, לְקַיֵּם הַמַּצְנָה בְּשִׁלְמוֹת.

והראיה זֶה מְסֻלּוֹק עֲבוּדָה שְׁנֹחֵשֵׁב לְעֲבוּדָה,
וְכֵן הַדִּין לְעַנְיָן טְבִילָה לְתַרוּמָה,
טָבֵל לְחֵלִין לֹא הִחֲזֹק לְתַרוּמָה, טָבֵל כָּל גּוֹפּוֹ
לְחֵלִין וְצָדִין הוּא עוֹמֵד בְּמִקְוֵה בְּרַגְלֵי אַחַת,
וְכֵן לְתַרוּמָה הִחֲזֹק גַּם לְתַרוּמָה (חגיגה יט.), הָא
רְאִיָּה שֶׁבְּעוֹד שֶׁלֹּא סִלַק עֲצָמוֹ לְגַמְרֵי מְאוֹתוֹ
מַצְנָה, עוֹד מִחֻשְׁבָּתוֹ מוֹעֵלֵת לְהִיּוֹת נִחְשָׁב
כְּעֲשִׂית הַמַּצְנָה. וְכִרְוֵף ה' עֲדִין לֹא יֵצְאוּ לְגַמְרֵי
חַס וְשְׁלוֹם, וְעֲדִין אָנוּ עוֹמְדִים בְּרַגְלֵי אַחַת
תְּקוּעָה, וְיֵשׁ לָנוּ עוֹד תְּקוּנָה לְעֲשׂוֹת הַמַּצְנָה
בְּשִׁלְמוֹת:

שְׁאִין אָנוּ מְרַגְּשִׁים כָּלֵל וְכָלֵל מִצַּעַר דְּלַעֲלָא כְּכִכּוֹל, כִּי אֵין לָנוּ קָשֶׁר וְדְבוּק וְהִתְאַחְדוּת בְּקִדְשָׁה דְּלַעֲלָא שְׁנֵהֵי מְרַגְּשִׁין בְּצַעַר שְׁלַמְעֵלָה כּו' (פרשת נצבים):

וַיֵּצֵא מֹשֶׁה אֶת הָעָם בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר (כו יא)

אור לשמים

רבי מאיר מאפסא זיע"א

יבטח בה' ולא ידאג כלל על מחר

וַיֵּצֵא מֹשֶׁה אֶת הָעָם בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר. בְּהִקְדָּם פְּרוּשׁ הַפְּסוּק 'וְהִתְאַמֵּן בַּה' וכו' (בראשית טו ו), וּכְכַר פְּרִשְׁנוּ דְהִינּוּ שְׁאַכְרְהֵם אַבִּינוּ עָלֵינוּ הַשְּׁלוֹם פְּעַל בְּעִבּוּדְתוֹ שְׁהִמְשִׁיךְ וְנִטַּע אֲמוּנַת אֱלֹהֵי עוֹלָם גַּם לְדוֹרוֹתָיו הַבָּאִים. וְזֶה פְּרוּשׁ הַפְּתוּב: וַיֵּצֵא מֹשֶׁה אֶת הָעָם בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר, דְּהִינּוּ שְׁצִוָּה לַעֲם שְׁיִקְבַּע אֲמוּנָתוֹ יִתְבַּרַךְ שְׁמוֹ בְּלִבָּבְכֶם וְלֹא יִדְאָגוּ כָּלֵל, וּמֵה שְׁבִיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר, וְלֹא יִדְאָגוּ לְצַרְךָ מִחַר וַיִּבְטַחוּ בּוֹ יִתְבַּרַךְ שְׁמוֹ:

אָרוּר הָאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה פֶּסֶל וּמַסַּכָּה תוֹעֵבַת ה' מַעֲשֵׂה יְדֵי חֶרֶשׁ וְשֵׁם בְּסֹתֵר (כו טו)

אגרא דכלה

רבי צבי אלימלך מדינוב זיע"א

זהירות מפניות בתורה ובתפלה

יֵשׁ לְפָרֶשׁ בְּרַמְזוֹ, אָרוּר הָאִישׁ, מְלִשׁוֹן חֲשִׁיבוּת, כְּתָאֵר 'אִישׁ' כָּכֵל מְקוֹם, וְהַכְּנָה אֶפְלוֹ הָאִישׁ חָשׁוּב שְׁעוֹבֵד וְעוֹסֵק בְּתוֹרָה וְעִבּוּדָה, רַק שֶׁהוּא בְּפִנְיֹת, דְּהִינּוּ שְׁבִקְרָבוֹ יֵשׁ אַרְבּוֹ שִׁישְׁבַּחוּהוּ בְּנֵי אָדָם וַיְכַבְּדוּהוּ, אוֹ עֲבוּר אֲהַבְתָּ מִמּוֹן אוֹ שְׂאָר עֲנִיגֵי הָעוֹלָם, נִמְצָא זֶה אֵינוֹ עוֹבֵד הַשֵּׁם יִתְבַּרַךְ בְּתוֹרָתוֹ וְתַפְלִתוֹ וּמִצְוֹתָיו רַק עוֹבֵד עִבּוּדָה זָרָה, דְּהִינּוּ עוֹבֵד לְאִיזָה עֲנִין בְּעוֹלָם.

דְּהִינּוּ שְׁצִרְיָה שְׁתֵּאמַר וְתַעֲיֵד בְּפִיךָ יְחִידוֹ שֶׁל מְקוֹם בְּעָרְב וּבְבֹקֵר וְכו'. וְהִנֵּה גַם כֵּן מֵלֶת הָאֲמֵרֶת רֵאשִׁי תְבוֹת הוּא אֶחָד מִיְחַד ר'וֹם תְּחַת, וְזֶהוּ דַּה' הוּא אֶחָד מִיְחַד בְּשָׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל הָאָרֶץ מִתַּחַת אֵין עוֹד מְלַבְדּוֹ:

וּלְתַתְּךָ עֲלִיוֹן עַל כָּל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר עָשָׂה לְתַתְּלָה וְלִשְׁם וּלְתַפְאֲרַת וְלִהְיֹתְךָ עִם קֹדֶשׁ לַה' אֱלֹהֶיךָ כַּאֲשֶׁר דָּבַר (כו יט)

ישומח משה

רבי משה מאוהעל זיע"א

התעוררות לצער השכינה על ידי מעשים רעים

בַּמִּשְׁנָה דְּסִנְהֶדְרִין (מו.) כְּשֶׁאָדָם יְחִיד מִיִּשְׂרָאֵל בְּצַעַר כּו', שְׂכִינָה מַה אוֹמֵרֶת קִלְנֵי מְרֵאשִׁי קִלְנֵי מְזוֹרְעֵי. וּפְרִשׁ בַּעַל תּוֹרַת חַיִּים, כִּי אָמְרוּ חַז"ל בְּכַרְכוֹת (ו.) שְׁתַּקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מוֹנִיחַ תַּפְלִין, וְתַפְלִין דְּמְרִיָּה עֲלֵמָא מַה כְּתִיב בְּהוֹ מִי כְּעַמְךָ יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בְּאָרֶץ (דברי הימים א' יט), 'אוֹ הַנְּסָה אֱלֹקִים' (דברים ד לז), 'וּלְתַתְּךָ עֲלִיוֹן עַל כּו'' (שם כו יט), וְכוּלְהוּ כְּתִיבִין בְּאֲדָרְעִיָּה, וּמִשְׁתַּבַּח קוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא בְּשַׁבְחֵיהוּ דְיִשְׂרָאֵל. אִם כֵּן כְּשֶׁאֵינִם עוֹשִׂים רְצוֹנוֹ וְנִעְנְשִׁים, אִזְ כְּכִכּוֹל קִלּוֹן וְחֶרְפָּה מִמֶּה שְׁתַּכּוּב בְּרֵאשׁ וּבְרוּעֵי. וְהִינּוּ קִלְנֵי שִׁישׁ לוֹ חֶרְפָּה מְרֵאשִׁי וּמְזוֹרְעֵי, עַד כַּאֲן דְּבָרֵיו.

וּמִי הוּא וְאִיזָה הוּא אֲשֶׁר יֵשׁ לוֹ אֶף אִיזָה נִיּוּצוֹן מֵאִישׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי, אֲשֶׁר לֹא יִכְנָסוּ דְבָרִים אֵלָיו בְּעַמְקֵי לְבוֹ, וְיִהְיוּ בּוֹטִיִם בּוֹ כְּמִדְקָרוֹת חֶרֶב, וַיִּכְבְּה וַיִּדְמַע עַל חִלּוֹל שְׁמוֹ הַגָּדוֹל בְּעוֹנוֹתָיו.

וְאֶף שְׂצַר לָנוּ בְּמֵאֵד מֵאֵד, רֵאשִׁי לָנוּ לְאוֹנָן וְלִקְוֹנָן עַל צַעַר שְׁגָרְמָנוּ לַעֲלָא בְּעוֹנוֹתָינוּ יוֹתֵר מִצַּעַרנוּ, וְאֵין אָנוּ מְרַגְּשִׁים כָּכֵל זֶה, כִּי טַפְשָׁנוּ בְּרַע יָצַר אֲשֶׁר בְּקַרְבָּנוּ, וְנִתְרַחַקְנוּ מִשְׁרָשָׁנוּ וּמִמְחַצְבָּנוּ וּמִמְקוֹרְנוּ הַרְחֵק רַב, עַד

מרגלא בפומי לפרש אמרם ו"ל (ברכות ה.) וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך – אלו תפלין שבראש, ולכאורה הרי צינינו הרואות כי אמות העולם אינם יראים מפני תפלין שבראש ואין להם הכנעה ובטול כנגדן.

אמנם יש בזה רמז על תפלין דמארי עלמא דאמרו ו"ל (שם) תפלין דמארי עלמא מה פתיב בהו, ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ וכו', וזהו שאמרו אלו תפלין שבראש – זה הבורא כל עולמים שהוא ראש וראשון לכל דבר, וכאשר יתגלה מה שכתוב בתפלין דמארי עלמא ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ, אז יתקיים וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך:

הגר אשר בקרבך יעלה עליך מעלה מעלה ואתה תרד מטה מטה (כח מג)

טובע שימחות

רבי מנחם מענדל מסטריוזוב זיע"א
באור הפסוק על דרך גרות הנשמה בעולם הזה

שמעתי הפרוש מאדומ"ו (הלא הוא קבוד הרב הקדוש רבן של כל בני הגולה מורנו רבי מנחם מענדיל מרוקנאב) זצלה"ה, שהנשמה נקראת גר בעולם הזה, ואמר, שהנשמה שבקרבך יעלה וכו', ואתה תרד, לשון ממשלה, על דרך ו'גרד מיעקב' (במדבר כד יט), ועל דרך 'צדיק מושל וכו' (שמואל ב' כג א), ודברי פי חכם חזן.

ועל פי דברי הנ"ל נראה לעניות דעתי לפרש הפסוק הוא ילך (פסוק מד), לשון חבור ודבקות, (על דרך ו'ילוו עליך וישתודד' (במדבר יח ב), הינו בעסקך בצרכי גופך תחבר כח הנשמה לעבד את ה' בכל, על דרך 'בכל דרכיך דעהו' (משלי ג ו). ואתה לא תלונו, הינו בעסקך בצרכי

לך נא ראה אחי ידידי הנעים דברי בעל חובת הלכות בשער יחוד המעשה גנות האיש, וכי הוא גרוע מעובד העלמים בפרהסיא מפמה טעמים. ואחד מהטעמים הוא, שעובד עבודה זרה יתראה לעין כל נבלותו וסבלותו ויתגנה בעיני החכמים והמשפילים, מה שאין כן החוגף משים ארבו בקרבו ולפני הפריות מתפבד, כי נראה בעיניהם בעובד את השם יתברך, ועליהם אמרו רז"ל (סוטה כב:) עושה מעשה זמרי ומבקש שכר כפנתס.

ונקדים עוד מה שכתבו המקבלים שיש שם בקדושה חר"ש, שגמזו בקטרת בסופי תיבות ממל'ח טהור קנ"ש (שמות ל לה), והוא מסגל לעליות התפלה למכון בו, אבל זה דוקא למי שמיחד מעשיו בתפלתו לשמו יתברך בלי שום פניה. וזה שפרשו בפסוק (תהלים מה ב) ר'חש' לבי דבר טוב אמר אני מעשי למלך דיקא, והבן.

ובזה יפרש הפסוק. ארור האיש המכבד החשוב בעיני העולם על שעסק בתורה ותפלה, אשר יעשה פסל ומסכה בכונתו לשום פניה, והוא תועבת ה' מעשה ידי חר"ש, שמתראוי שיפגעו ידי השם חר"ש להעלות התפלה, והוא בכונתו הזרה מונע מעשי ידי השם רחמנא לצלן, ושם בסת"ר, כי אין יודע זה זולת הבורא יתברך שמו, השם יתברך ישים בלבנו לעבדו באמת, והבן:

וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך (כח י)

דברי יואל

רבי יואל מסאטמר זיע"א
וראו כל עמי הארץ וכו', אלו תפלין שבראש – התפלין של בורא העולם, שהוא ראש וראשון לכל

האם בעד זה כבר נתחייב בנפשו כל קף עד שחס ושלום תגיע לו כל הקללה שבתוכחה.

ואמר שָׁפַךְ פְּרוּשׁ הַפְּסוּק: תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך, ולא די שלא עבדת, אלא שעוד היתה לך מזה שמחה, וזה ודאי רע מאד וענשו חמור, ולא יתכן ששארית ישראל יעשו עולה כזאת, רק התוכחה נאמרה על דרך האזהרה:

שפע חיים

רבי יקותיאל יהודה מצאנו זיע"א מעלת עבודת ה' בשמחה וגדל שכרה

האר"י הקדוש (שערי קדושה חלק ב עשר ד) באר את הפתוב בסיום פסוקי עונשי התוכחה תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לכב מרב כל, הפונה שכל הענשים שמנויים למעלה יבוא על האדם משום שלא עבד את בוראו מתוך שמחה.

משמע מדבריו, שאף אם האדם עובד את השם יתברך, אלא לא מתוך שמחה וטוב לכב, ראוי שיבואו עליו כל האלות הקתובות בספר התורה, מכלל לאו אתה שומע הן, שאם האדם עובד את בוראו עבודה מתוך שמחה וקדוה, זוכה לכל הברכות וישפע רב.

טעם הדבר, פי על כל יהודי לקיים מה שנגאמר (תהלים ק ב) 'עבדו את ה' בשמחה', והוא חייב להיות בשמחה תמיד. השמחה היא יסוד הכל, כמו שאמרו חז"ל (שבת ל:) אין השכינה שורה לא מתוך עצבות וכו' אלא מתוך שמחה של מצוה. מסבה זו גם אמרו (ברכות לא.) אין עומדין להתפלל וכו' אלא מתוך שמחה של מצוה, כי בכח שמחה של מצוה זוכים להשראת השכינה, וכך יכולים לעמוד בתפלה.

נשמך בתורה ותפלה לא תחבר את הגוף, אדרבה צריך אתה לבא להתפשטות הגשמיות, על דרך החסידים הראשונים, כמבאר בשלחן ערוך הלכות תפלה (אורח חיים צח א) ע"ן שם.

רמז דברי הבעל הטורים בפרשת וירא והמז ענין התרת חגורה

וזה יש לכוון גם כן בבעל הטורים פרשת וירא על פסוק 'ואקחה' וכו' (בראשית יח ה), בראשי תבות 'ה'תר 'ח'גורה 'ק'דם 'א'כילה, גם כן על דרך הנ"ל. הינו שבהיותו עסוק בצרכי נשמה בתורה ותפלה, יהיה התגור מפסיק את הגוף, כדי שיבוא להתפשטות הגשמיות פנ"ל, ובעת שהוא עוסק בצרכי גופו באכילה ושתייה, יתיר חגורתו, כדי לחבר גם כח הנשמה, על דרך הנ"ל.

באור הפסוק באפן נוסף על השכינה וענותנות האדם

עוד אפשר לרמז, הנה קאי על השכינה הקדושה השוכנת בתוכנו. יעלה וכו'. ואתה תרד וכו', על דרך 'אשכן ואת דבא וכו' (ישעיה נז טו). ואמר מטה מטה, על דרך מאד מאד הוי שפל רוח (אבות פ"ד מ"ד), וק"ל:

תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לכב מרב כל (כח מז)

בוצינא דנהורא

רבי ברוך ממעזיבון זיע"א

התוכחה היא על שלא די שלא עבד את הבורא אלא אף שמח בכך, אך לא יתכן שיהודי יהיה במצב זה

תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה וגו'. בשם הרב הצדיק רבי ברוך ממעזיבון ז"ל ששא, היתכן אם חס ושלום יתפלל יהודי בלא שמחה, או איוו מצוה אחרת שיקיים, רק לא יוכל להיות אותה שעה בשמחה,

ועל פי דרך זה אפשר לפרש שאר הפסוק מיוחד לכבוד גו', בינה ליבא ובה הלב מבין, עלמא דחרות, וממראה עיניך אשר תראה זה חג הסוכות אשר עד עשרים אמה עיניו של אדם שולטות:

ולא נתן ה' לכם לב לדעת עד היום הזה (שמע מינה לא קאים איניש אדעתייה דרבייה עד ארבעין שנין, ע"ז ה':) (כט א)

לקוטי שיחות

רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זיע"א מקור לדברי הבעל שם טוב זיע"א שכל אשר רואה האדם או שומע הוא הוראת הנהגה כעבודת השם

על פי מאמר תז"ל זה ד'לא קאי איניש אדעתייה דרבייה עד ארבעין שנין' יש למצא מקור בתורה שבכתב לתורת הבעל שם טוב (שח"י אלויל הוא יום הלדתו) – שהיא מיסודי תורת החסידות:

ש'כל דבר ודבר אשר האדם רואה או שומע הוא הוראת הנהגה בעבודת השם, וזהו ענין העבודה, להבין ולהשפיל מפל – דרך בעבודת השם' (כתו שם טוב בהוספות סימן קכו ואלף). ונמצא, שכל דבר שקורה לאיש ישראל צריך 'ללמד' אותו (על הדרך שלומד ענין פכזכול בתורה), עד שיוכל להוציא מזה הוראה בעבודתו לקונו.

ודבר זה מפרש במאמר תז"ל הנ"ל, שלמדים הא ד'לא קאי איניש אדעתייה דרבייה', ממה שנאמר אתם ראייתם גו' ולא נתן ה' לכם לב לדעת גו' עד היום הזה. דלקאורה, בנוגע לדברי תורה, מוכן שצריך להיות שהיה זמן עד שעומדים 'על דעת רבו', מצד העמק לפנים מעמק הטמון בדברי תורה שמלמד הרב עם תלמידו.

ידוע מספרים (מדבר קדמות מערכת ת אות י'), שאף ששכר מצוה בהאי עלמא ליכא (קידושין ט:), אבל על תוספת חומרא והדור מצוה יש שכר גם בעולם הזה. לפי דבריהם יש לומר, שקיים מצוה בשמחה גם נכלל בהדור מצוה, כי מבטא שמחתו בקיום המצוה שחשובה וחקיכה בעיניו, וזוהי לשכר גם בהאי עלמא. כך אמרו תז"ל על רב ברונא, דאדם גדול הוא ושמח במצוות, זימנא תדא סמך גאלה לתפלה ולא פסיק חוקא מפומיה כוליה יומא. רואים בזה את גדל שמחתו של רב ברונא מעשית מצוה, עד ששמחתו נמשכה כל היום, וכבר הארכתי כמה פעמים בענין זה. **על** האדם להיות תמיד בשמחה ויודה להשם יתברך שעזר לו לקיים את המצוה, זאת מתוך הפרה וידעיה שאיש פשוט כמהו לא ראוי לקיים את מצות התורה, אלא שגבר עליו חסד ה' להננו בעשית מצוה (דרשות חומש רש"י כי תבא תשמ"ב):

בבקר תאמר מי יתן ערב ובערב תאמר מי יתן בקר (כח יז)

איילה שלוחה

רבי נפתלי מליטאוויסק זיע"א (פן רבי שמעון מירוסלאב זיע"א)

באור הפסוק בדרך המז על השתקקות לליל הסדר ולנטילת ארבעה מינים

שמעתי אומרים בשם הרב הקדוש מורנו הרב רבי צבי הירש זלה"ה מזידיטשוב על פסוק בבקר תאמר מי יתן ערב זה ערב פסח שאיש ישראל משתוקק להגיע לליל שמורים, ובערב תאמר מי יתן בקר זה ליל סכות, פידיע מהרב הקדוש מברדיטשוב שהיה געור כל ליל א' של סכות מחמת געגועים להגיע עת מצות נטילת לולב.

נמי עם הכולל גימטריא 'ברית', לרמז עקר כל הוא הברית. וכמו שדרשו רבותינו ז"ל (נדרים לב.) 'אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי' (ירמיה לג כה), ודרשוהו על ברית מילה.

הרמז בפסוק

ואפשר דלזה רמזה התורה באמרה ושמרתם את דברי הברית ועשיתם אתם למען תשכילו את כל אשר תעשו, והפנה היא דרומז משה עליו השלום לישראל דעקר קיום כל התורה ומצותיה תלויים בשמירת הברית בכל פרטיו ותקוניו, וזולת שמירת הברית ותקונו כל התורה והמצוות ומעשים טובים הכל תלוי באור ואין להם על מי שייסמכו.

וזוהו שאמר ושמרתם את דברי הברית הוא ברית קדש, דהינו שמרו אותו בכל אפניו כראוי, וכיון שתשמרו אותו כראוי בזה תשכילו את כל אשר תעשו, דעל ידי שמירת הברית תשכילו בתורה ובמצוות ובמעשים טובים כראוי ויאירו לה ומעשים על אמתתם כראוי דזהו העקר.

ולפיכך צריך לזהר אדם הרבה בשמירתו, ואם פגם, יעשה תקון המועיל, ובא הרמז על נכון דרפואת הברית ושמירתו צריך השומר והמתקן לידע דאין שעור ליקר תפארתו, ובזה יבוא לזהר בשמירתו כראוי (תיקון הברית אות נח):

הפטרָה

מבַּלל מציון

רבי יעקב דוד מרדומסק זיע"א

המצוות שמקיים האדם הם עצמם השכר שמקבל

עבורם

ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ נצר מטעי מעשה ידי להתפאר (ישעיה ס כא), וחו"ל דרשו (סנהדרין ז.) מכאן דכל ישראל יש

אבל בנוגע להמסת הגדלות ו'האחת והמפתיים', שהם דברים הנראים בחוש, הרי בעת ראית הנסים בפעם הראשונה, כבר 'תפס' הכל, ומה שיך לומר בזה 'לא קאי איניש אדעתיה דרביה עד ארבעין שנין'.

ועל כרחק צריך לומר, שבנסים אלו היו טמונות הוראות בעבודת ה', וזוהי תכלית פנות הקדוש ברוך הוא בעשיית נסים הללו – שמהם ילמדו בני ישראל 'ויקחו' חזיק בעבודתם לקונם. ופרטי הוראות אלו יכולים להתעמק בהם יותר ויותר, עד שלאחרי ארבעים שנה עומדים על 'סוף דעתו' של הקדוש ברוך הוא בכיכול בעשיית נסים אלו.

אלא שלזה צריכים להתעמק בפרטי הנסים וכו' (על דרך המבאר, שפדי להיות גם אדעתיה דרביה צריך התלמיד לרקודק באותיות הרב וכו', כי בדקדוקים אלה טמון עמק ופנימיות פנות הרב), שאז, לאחרי ארבעים שנה עומדים על עמק הפונה וההוראות שבזה. **וכן** הוא בכל דבר ודבר שהאדם רואה או שומע, שהם מהוים הוראה ולמוד (כמו דברי תורה), שצריך להתבונן בהם, ללמד אותם ולדייק בהם, באפן, שלאחרי ארבעים שנה נתעצם אצלו הענין, 'קם אדעתיה דרביה' (חלק לר עמ' 166):

ושמרתם את דברי הברית ועשיתם אתם למען תשכילו את כל אשר תעשו (כט ח)

גנזי המלך

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

כח הברית גדול אף בעולמות העליונים

הדברים עתיקים עד כמה מגיע כח הברית בעולמות עליונים אשר אין הפה יכול לספר ולא האזן יכולה לשמע. ולפיכך כל התורה פלה נקראת על שם הברית, כמו שכתוב (שמות כד ז) 'ספר הברית' (ראה מהר"ל ח"א גיטין ס.), ו'תורה'

לגירסא, אם כן הִיָּה מצד השָׁכֵל שְׁלֵא יאכל ולא יתענג בו, רק לעסק בתורה ובעבודה. ואנו רואים שצִוָּה השֵׁם יתברך להתענג בו בכל מיני ענג.

אלא שהוא להורות לנו שרצונו יתברך דיקא שנעבד אותו מתוך עשר וכבוד וכל טוב. כי הקדוש ברוך הוא חפץ חסד הוא, לכן בשבת קודש שהוא יום קדוש ויום עבודה צוה להתענג, שיהיה העבודה מתוך שמחה ולא חס ושלום מתוך צער ויסורים ועצבות, כי אסור להיות בצער בשבת.

באור הפסוק 'מי חכם וישמר אלה ויתבוננו חסדי ה'

וזה הפרוש 'מי חכם, וישמר אלה' (תהלים קו מ), 'אלה' ראשי תיבות ל'עשות אֵת ה'שבת. הינו שיבין זאת שצוה הקדוש ברוך הוא לעשות את השבת ויראה אִיךָ שצוה לעשותו דיקא, בענג. ועל די זה ויתבוננו חסדי ה', שהקדוש ברוך הוא חפץ חסד הוא שנעבדו מתוך חסדים טובים, כי הרי צוה כן לעשות את השבת.

באור הפסוק 'ובשלת ואכלת במקום אשר יבחר וגו' על דרך הג"ל

וזה פרוש הפתוב כֵּאן 'ובשלת ואכלת במקום אשר יבחר ה' אלקיך בו' (דברים טז ז), ולכאורה לפי השכל בבא האדם אל מקום קדוש כזה הִיָּה טוב יותר לעבד שם רק עבודה רוחניות בתורה ותפלה ולא לאכל ולשתות שם.

וזה 'ופנית בבקר', הינו שתפנה לחקר הדבר ולבקר ענין זה שצננו לאכל שם מן הנזכרים ומן הפסחים, ונהלכת לאהליך, השרש הוא אה"ל והוא ראשי תיבות ל'עשות אֵת ה'שבת, הינו שתלך ותביא ראיה מזה שצוה הקדוש ברוך הוא לעשות את השבת בתענוגים גשמיים, כדי להורות שחפץ הקדוש ברוך הוא שיעבדו אותו מתוך רב טוב.

להם חלק לעולם הבא. נראה כזה על פי מה שכתב השל"ה הקדוש על הפתוב 'אור נרע לצדיק ולשרי לב שמחה' (תהלים צו יא), דהמצות שהאדם עושה הם עצמם השָׁכֵר שהאדם מקבל עבור קיום המצות.

משל נפלא בכאור הענין

משל למה הדבר דומה, לאדם שמנענע אילן של תפוחים, הרי בשעה שמנענע את האילן נופלים ממנו תפוחים, כמו כן כשהאדם עושה ומקיים מצוה הוא מנענע בכך את אילן הקדשה ונופל עליו שפע של קדשה, ודו"ק.

עצם שכן המצוה מתקבל מיד

ונמצא דהמצוה עצמה שהאדם מקימה הוא מקבל תכף השָׁכֵר על כך, ואף שדרשו חז"ל על הפתוב 'ושמרת את המצוה ואת החקים ואת המשפטים אשר אנכי מצוה היום לעשותם' (דברים ז יא) דהיום לעשותם ומחר לקבל שכרם (עירובין כב.), הינו משום דההרגשה של השָׁכֵר מגיע באחור ולמחר, אבל עצם השָׁכֵר שפע של קדשה מקבלים תכף ומיד והכן.

באור כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא

ולפי זה נראה לבאר גם המאמר הנ"ל דכל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, כלומר דתכף ומיד בקנימם המצות יש להם חלק מן העולם הבא - אף שההרגשה בכך בא להם באחור, ודו"ק:

שבת קדש

אמרי יהודה

רבי יהודה לייבוש מבערוזאן זיע"א הקב"ה צננו להתענג בשבת להראות שרצונו הוא שיעבדוהו מתוך עשר וכל טוב יש להבין הענין שבשבת קדש שבו נתן תורה והוא יום קדוש ולא איבדא אלא

שתתעורר, על פן נהפכה מדת הרגזו שהיא מדת הדין לרחמים.

על ידי ששבו האדם בשבת בתשובה על מעשי ששת ימי המעשה מעלה את ששת ימי המעשה כיוון שהם נרמזו לו הרהורי תשובה אלו

וכעין זה יש לומר בששת ימי המעשה ושבת. כי שבת היא זמן לתשובה, כמו שכתבו הספרים, והינו שמרגיש ונתפעל עד כמה היה תועה פשה אוכד כל ימות השבוע בטרדת דברים גשמיים, על ידי זה מתעורר בכת לקבל על עצמו הנהגה טובה מזו ולהשגיח ולדקדק במעשיו, ומשפין בחילא תיר עד שזוכה לתשובה מנקודת הלב, ומי גרם לזה, ששת ימי המעשה פנ"ל, על פן בזה נהפכים גם ששת ימי המעשה לזכות ונתתקנו כל ימי המעשה (פרשת תבוא - שנת תרע"א):

חקי חיים

רבי אברהם חיים משומרי אמונים זיע"א בשבת אפשר לזכות לעבד את ה' לשם שמים, ויהיה בעיניו כאלו כל מלאכתו עשויה

ושמחת בכל הטוב אשר נתן לך ה' אלוקיך (כו יא). איתא בזהר הקדוש (ח"ג צה). כי זה קאי על יומא דשבתא שבו צריך לשפח כל רוגזא, יעין שם. ויש להוסיף רמז על זה, כי הסופי תיבות של ושמחת' ככ"ל' הטוב' אשר' נתן' לך' הוא בגימטריא שב"ת. ומה שאמר 'אשר נתן לך' הוא לפי שהשבת היא מתנה טובה מבית גנזיו של הקדוש ברוך הוא (כדאיתא בשבת י'). שנתנה הקדוש ברוך הוא לכני שראל.

והנה במשך ימי השבוע עלול להיות העבודה שעובד האדם את השם יתברך בתורה בתפלה ובמעשים טובים מתוך ערוב סיגים ופסלת של מחשבות רעות ופגניות וגאות, אכל בשבת יכול האדם לזכות לעשות את כל

כן הדבר הזה גם כן, שצוה הקדוש ברוך הוא לאכל שם מן הזבחים, כדי להורות שכל דרך ומקום של עבודה חפץ הקדוש ברוך הוא שיהיה מתוך ענג ושמחה, לכן 'בקר' גימטריא ראשי תיבות ו'הוא ר'חום ו'כפר ע'ון ו'לא ו'שחית, רומז לתשובה על ידי ענג ושמחה, בחינת בקר, ולא חס ושלום על ידי יסורים, כי באמת חפץ חסד הוא, וכן:

שם משמואל

רבי שמואל מסוכטשוב זיע"א

הטעם שמתנות עניים הופכים מדת הרגזו למדת הרחמים

ברש"י (בראשית יח טו) כל השקפה שבמקרא לרעה חוץ מ'השקפה ממעון קדש' (דברים כו טו), שגדול כח מתנות עניים שהופך מדת הרגזו לרחמים.

ויש לומר הטעם, כעין מה שכתבו הספרים בטעם תשובה מאהבה שדונות נעשים לו פזיזות, בין דתשובה מאהבה היא מחמת ראיתו כמה נרחק ממקור החיים ומרגיש בעצמו מה שאבד בעוונותיו, וכל כמה שמרגיש יותר ומתמרמר בנפשו יש אצלו הצמאון לשוב למקור חיותו, אם כן הדונות בעצמם הם הם הסבה שיגדל אצלו הצמאון ותתרכה האהבה ויוסיף בתשובה, שהרי וללא הדונות לא היתה התשובה בחילא תיר כל כך, על פן נעשות מהדונות זכיות.

וכעין זה יש לומר במתנות עניים, דמדת הדין המתוקה על זה עד שנעשה עני, היא עצמה הגורם שמרחמים עליו ונותנים לו מתנות בלב מלא רחמים, ובמתנה זו הנתנת בלב מלא רחמים מתעוררת למעלה מדת הרחמים על העני ועל כל העולם כולו, אם כן הרי מדת הדין היא סבה למדת הרחמים

חדש אלול

אלול הוא מזל בתולה, הינו תשויש פח כאשה, וכלומר כשאדם מחשב עם נפשו חשבון הטוב ורואה כמה חלף ועבר עליו כל השנה, ונשכר לבו בקרבן בראותו כי הוא ריק מפל מעשה טוב שאין לו כלל, על ידי זה תשויש פחו כאשה ונעשה בעיניו אפס [א נישט], והוא מתפלל לפני הקדוש ברוך הוא – רחם עלי והושיעני, כי אפס אני ומה עושין עם אפס כמני [א נישט], ואתה בגדל רחמיך שמדת הרחמים היא בלי גבול תרחם אף על ריק [א נישט] כמני.

לפיקוד קוראים לאותו חדש 'אלול', שהוא לשון אל, וגם שהוא מזל בתולה, הינו תשויש פח כאשה, לרמוז לאדם שרק בבחינה ובאפן זה דיקא הוא יכול עתה לבוא לפני הקדוש ברוך הוא לבקש ולהתחנן על נפשו, הינו כשנחשב בעיני עצמו לאין ואפס ותש פחו כאשה.

מעשה נשגב שארע עם המגיד מקו'נין זיע"א

כמעשה שהיה כאשר עשה המגיד ז"ל לקאוננין נשואין לנכדו, והיה דרכו שקודם החפה סגר עצמו בחדרו על שעה מועטת, ואז לפני החפה זו שהה שם זמן גדול, והיו העולם מתבהלים ופחדו על זה והלכו לראות מה זה. וארע שלא היה הדלת סגור, ופתחו וראו שהיה שוכב על משתו ונשמתו היתה פורחת לצאת, ורצו אליו והעירוהו וחררה בו נשמתו, ושאלוהו על מה זה, ואמר להם שלמד אז את עצמו למות, כי המיתה בא פתאום אל האדם ונתבהל, לכן למדתי למות.

כאור הפסוק 'ושבח אני את המתים' וגו' על דרך מעשה הנ"ל

ועל דרך זה אמרתי פרוש הפסוק (קהלת ד) 'ושבח אני את המתים שכבר מתו מן החיים אשר המה חיים ענדה', פרוש הפסוק

מפעליו ומעשיו, אף ורק בלתי לה' לבדו, ועל זה רמו הפתוב 'ושמחת בכל הטוב', שכל עבודתו תהיה בבחינת טוב ולא יהיה מערב בה שום רע.

גם רמו הפתוב 'ושמחת בכל הטוב' אותיות ה' טוב, שכל עבודתו ביום זה תהיה בכדי לפאר ולשמח את השכינה הקדושה שהוא נגד אות ה'.

עוד יש לפרש 'ושמחת בכל הטוב', על פי מה שאמרו חז"ל (במכילתא) שצריך לחשב בשבת פאלו נגמרה כל מלאכתו מלאכת ששת מי המעשה כדי שלא יבא להרהר בשבת במעשי החל. וכמו כן נמי צריך לחשב בשבת פאלו איננו חסר לו מפל הטוב שבעולם, ואזי יכול לשמח בשבת קדש. וזהו הפונה 'ושמחת בכל הטוב', שירגיש שיש לו את כל הטוב שבעולם.

ובאמת הוא ככה, כי מי שמרגיש את אור קדשת השבת שברכו במאורות כמאמרם ז"ל (ב"ר יא ב), ואפלו בעידן החשכות והסתר שאנו שרויים בעקבתא דמשיחא, מרגיש במוחש שאינו חסר לו מאומה, כי כל מנעמי העולם הזה המה כאפס ואין כנגד תענוג של שבת קדש, אשר הוא מעין תענוג עולם הבא, וכשם שאמרו במכילתא (פרשת תשא) 'לדעת כי אני ה' מקדשכם' – כגון קדשת שבת בעולם הבא, עין שם:

חדש אלול

סדר הזמנים

רבי ישכר דב מוואלבראד זיע"א
 'אלול' מלשון אל, תשוח כח | האדם נעשה בעיני עצמו כאין ואפס על ידי חשבון נפשו ומעטיר לפני הקב"ה שוקבלו ברחמים

- עד שאפלו עכשו שפכר הוא שוקל הרבה גם כן יכול הוא להגביהו.

וכן הוא גם כן כאן, אם הוא מתנהג בחדש אלול בבחינת אפס, שוב הוא בוחן גם בחדש השני להתנהג כך וגם בחדש השלישי, עד שיגמרו ומספם בלבו 'השלף על ה' יהבך':

שערי ארבה

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

המלאכים הנבראים מהמצוות מליצים זכות בראש השנה

הנה אנכי שלח מלאך לפניך לשמרך בדרך ולהביאך אל המקום אשר תכנתי (שמות

כג ב). הנה לפניך לשמרך בדרך ולהביאך אל ראשי תבות באלול. וכא לרמז כאן שלא יתעצל אדם ויהיה לו רפיון ידים מלעשות תשובה עד ראש השנה או יום הכפורים, דאף על גב דגם זו נקראת תשובה, עקר תשובה המעלה היא באלול כדי שימצא ראוי והגון ביום ראש השנה, וכמו שכתוב (מלכים א' כ יא) 'אל תהלל חגר כמפתח'.

וידוע דכל התורה והתשובה ומעשים טובים שעושה האדם נבראים מהם מלאכים טובים, ואלו הם המלמדים זכות על האדם באמת. וכיון שישוב האדם בתשובה באלול וירבה במעשים טובים הרי הוא מרבה במלאכים טובים, והמה מלמדים זכות עליו בראש השנה, וקמים לנגד כל המשטנים והמקטרגים עליו, ואין לה רוח גדול מזה.

על ידי התשובה כאלול יכתב ויחתם לאלתר לחיים טובים

ובשכיל התשובה שיעשה באלול כראוי ימצא עצמו בראש השנה מן הפת הנכתבים ונחתמים לאלתר לחיים. ולזה נרמז 'אלול'

משבת אותן אנשים אשר עוד מן החיים - שהמה עורם בחיים היו מתים, כלומר שהיו לומדים את עצמם למות כנ"ל.

ולפי זה נאמר גם כן הטעם מה שהחדש הזה נקרא בשם אלול, כי כבר אמרתי אשר רק העצה הנכונה, הזאת בלחוד הוא אל האדם, שיעמד בראש השנה לפני הקדוש ברוך הוא בבחינת אפס - ראה נא עמידתנו דלים וריקים, והנה אלול הוא לשון אל, לכן קוראים החדש אשר לפני ראש השנה בשם אלול משום שילמד האדם את עצמו בכל החדש הזה שיהא אפס בעיניו בכדי שיוכל להיות בראש השנה בבחינת אפס.

ועוד טעם לזה, כי לא בשופטני עסקינן, רק באותן אשר היראת ה' נגע בלבם ומשיגים על עצמם ומתקנים מעשיהם בחדש הזה, והרי נחשבים הם בעיניהם כלא וכאפס, ולכך פאשר עשו והתנהגו את עצמם בחדש זה, כן בחנו גם כן לעשות ולהתנהג כך גם בחדש תשרי ובחדש מרחשון - עד שהם נעשין בעיני עצמם לאפס גמור ואומרים 'השלף על ה' יהבך' (תהלים נה כג).

התנהגות האדם בחדש אלול גורמת שיקל עליו להמשיך ולהתנהג כן בשאר חדשי השנה | מעשה מפלא המתאר את תועלת ההתמדה היומיומית

כאשר ארע מעשה באחד שהיה לו שור גדול והיה שוקל ארבע מאות ליטרות, ולא היה שום איש יכול להגביהו, והוא בעצמו היה מגביהו, ושאלוהו מפני מה כך, ואמר כי בעוד שהיה זה השור עדין קטן היה מגביהו בכל יום, ולא עבר אפלו יום אחד שלא היה מגביה אותו, אם כן על ידי יום אחד לא נתגדל כל כך הרבה וכבד יותר מפאשר היה ביום אתמול, ולכך היה יכול להרימו בכל יום

ועוד, בראש השנה וביום הכפורים שונקתבים ונחתמים הספרים מלמדים עליך זכות שתכתב ותחתם בספרי הצדיקים מאחר שתקנת עמך מאלול.

וזהו 'ולתבאך אל המקום' זה ראש השנה, 'אשר הכנתי' זה יום הכפורים, ומי גרם לך כל זה, כיון שעשית תשובה באלול והרבית מעשים טובים ומזה נתרבו המלאכים ונבראו, לכן יפה שעה אחת קדם ועשה תשובה באלול ואל תאחר:

בפסוק הזה, דמזהיר לאדם אם תעשה תשובה באלול, הנה אתה גורם שכל מצוה ומצוה שתעשה נברא ממנה מלאך אחד טוב, והמלאכים הנבראים ממצעשיך הטובים הם 'שמרוך ויסיעוך מלחטא, ומלמדים עליך זכות, וקמים נגד כל המקטרגים עליך.

וזהו שאמר 'הנה אנכי שלח מלאך לפניך', דהינו על כל מצוה ומצוה שתעשה עכשו באלול הנרמז כאן, בורא לך ממנה מלאך, והמלאך הזה עושה לך פעולות רבות שהוא 'לשמרך בדרך', שומרך שלא תחטא.

ארצות גאוני הדורות

תפלתו גם כן אמרה בלחש, על כן ויחשבה עלי לשכרה, עד כאן דבריו.

ואם כן יש לומר שהקשה לרש"י האריך קאמרינן 'וענית' לשון הרמת קול, הלא קימא לן דאל יגביה אדם קולו בתפלתו, על כן כתב רש"י תכף ומיד שמזכיר חסדי המקום, ואם כן הוי רק שבח ולא תפלה, ושפיר צריך הרמת קול כנ"ל.

וענית ואמרת לפני ה' אלהיך ארמי אבד אבי וגו' (כו ה)

חמדת ישראל

רבי ישראל יהודה סארפונקטעל זצ"ל השירות ותשבחות שאומרים בתפלה צריך להיות בקול רם

פרש רש"י לשון הרמת קול. 'ארמי אבד אבי', פרש רש"י, מזכיר חסד המקום. ואפשר לפרש פונת רש"י ז"ל על פי מה דאיתא בגמרא (ברכות לא.) אל יתפלל אדם בקול רם, שגאמר (שמואל א' א יג) 'יחנה היא מזבחת על לבה וגו' וקולה לא ישמע'. והקשה הפה"ר ש"א בחדושי אגדות (ד"ה מכאן), וכן הקשה גם האלשיך הקדוש (שמואל א' שם), למה לא גיליף מעלי הכהן שתשבה עלי לשכרה, שמע מינה דתפלה צריך להיות בקול. ותרוץ האלשיך הקדוש דודאי התפלה צריך להיות בלחש כדי שלא יבינו המקטרגים באמרם שהמתפלל אינו כדאי שיקבל תפלתו, אבל השירות והתשבחות על זה הם לא יערערו ולכן צריך להיות בקול, ועלי כשראה שחנה האריכה בתפלתה סבר דודאי גם התשבחות שצריך אדם לסדר קדם

לא עברתי ממצותיך ולא שכחתי (כו יג)

מלא העומר

רבי אריה לייב צינץ זצ"ל

אין תקלה באה לידי צדיקים

ירמזו על מה שאמרו חז"ל (חולין ה:) אין הקב"ה מביא תקלה על ידי צדיקים, לכן אמר לא עברתי ממצותיך לכן לא שכחתי, וכתבו התוספות שם דהינו במידי דאכילה, וזהו לא אכלתי באני, אף שטרוד באבלו לא בא לידי שכחה, כי רגלי חסידיו ישמר אתר ש'לא עברתי ממצותיך'.

וְזֶה אומרם אם ברוך אתה בעיר שאתה עובד את ה' בדת מה לעשות, אז וברוך אתה בשדה שאין אתה יכול לעבד את ה', חשוב כאלו היית עובד, על דרך שפשו המפרשים על פסוק (תהילים עה א) 'כי אקח מועד אני מישרים אשפט'.

ברוך פרי בטנך ופרי אדמתך ופרי בהמתך שגר אלפיך ועשתרות צאנך: ברוך טנאך ומשאריתך
(כח ד-ה)

פתח אליהו

רבי אליהו לוח' זצ"ל

אימתי יש לאדם אותו דבר, ופעם זה ברכה ופעם זה קללה

יש לברך, מדוע בברכות הוסיף לברך גם 'ופרי בהמתך' בשונה מהקלות שנאמר רק 'ארור פרי בטנך ופרי אדמתך' (דברים כח יח) ולא נזכר 'פרי בהמתך'.

ונראה לבאר, ש'ופרי בהמתך' הנזכר בברכה, הינו, בהמות לצורך רכיבה ומשא, ולא בהמות לאכילה, שהרי אלו מזכרים בסוף הפסוק 'שגר אלפיך ועשתרות צאנך'.

ומעתה, יובן מדוע רק בברכה נזכר 'ופרי בהמתך' ולא בקללה. כי מאחר שנתברך ב'פרי בטנך' שהם 'לדיו, וב'פרי אדמתך' שהן מזונותיו, לכן יהיה לו צורך גם בהמות לרכיבה ולמשא, לפיכך נתברך 'פרי בהמתך'.

אך אלו, חלילה, נתקללו פרי בטנו ופרי אדמתו, שוב אין לו צורך בפרי בהמתו שהן למשא, שהרי אין לו מה להרכיב או לשאת עליהם, ומה שלא נתקללו בהמותיו אלו, זהו עצם הקללה, ומוטב כי לא יהיו לו בהמות כלל, אשר עתה בזמן הקללה עומדות

ובאו עליך כל הברכות האלה והשיגך כי תשמע בקול ה' אלהיך (כח ב)

לוח ארז החדש

רבי יצחק קונטסטאט זצ"ל

רדיפת הברכות אחר הצדיק אף שאינו רוצה להנות מעולם הזה

כי הצדיק אינו רוצה בברכת עולם הזה, שמתגבר פן על ידי זה יקפח שכרו בעולם הבא, וטוב לו שעה אחת קורת רוח בעולם הבא מכל חיי עולם הזה. ועוד יחוש לנפשו אולי על ידי שביתו ימלא הון עתק ישמן ויבצעט וישכח את אלקיו, אבל הקב"ה היודע בו שהעשירות לא יעבירו מדעת קונו שולח אליו את הברכה אף שלא ברצונו.

וזה שאמר ו**באו עליך כל הברכות האלה והשיגך** שירדפו אחריך אף שאתה בורח מהן ולא תרצה בהן בכל זאת ישיגוך, והטעם, כי אני יודע שגם אחרי כן תשמע בקול ה' אלקיך.

ברוך אתה בעיר וברוך אתה בשדה (כח א)

אלף המגן

רבי אליעזר פאפו זצ"ל

העובד את ה' בעיר עבודה תמה נוטל שכר שלם גם כשהוא נמצא בשדה

כי הן האדם יוכל לומר כשהוא בשדה, שנפשו דאבה על שאינו יכול לעבד את ה' עבודה תמה, אמנם אלהים יחקר אם עובד את ה' כשהוא בעיר, אז ישלם לו שכרו משלם גם על כשהוא בשדה. וכן על זה הדרך אם יאמר אדם שנפשו דאבה על שאין חלקו מיושבי בית המדרש, בזאת יבחן אם ימסר נפשו על בניו שיהיו בעלי תורה. ואם יאמר שיש לו צער על שאינו מקריב כפורים וקרבתות, נפרים דברי אמת אם יעשה הדברים שיש לנו חילפתן בזמן הזה.

זה, פִּינֵן שְׁאִינו שׁוֹמֵר אֶת דְּרָךְ ה'. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

יצו ה' אתך את הברכה באסמך (כח ח)

עוד יוסף חי - דרושים

רבי יוסף חיים ב"ר אליהו זצ"ל
ברכה על ידי נביא צריכה לחול על דבר
שבעין

נראה לי בס"ד על פי מה שכתב הרב מטעם המלך (ח"ה סי' תרכו), דְּוִקָא גַם הַנְעֻשָה בְּיַד נְבִיא הוּא דְבַעֵי שִׁירִים לְאַחֲוֵי עֲלִיָה בְרָכָה, וּכְמוֹ שִׁכְתוּב גַּבִּי אֲלִישַׁע הִנְבִּיא ע"ה דְאָמַר לָהּ לְאִשְׁת עֹבֲדָהּ (מלכים ב' ד ב) 'מה יש לך דבר בביתך' כְּדֵי שֶׁתְּחַוֵּל הַבְּרָכָה עֲלָיו, בְּרַם הַקְּב"ה אֵינּוּ פֶן דְחַיִּיל הַבְּרָכָה גַם עַל אֵין אֶפְלוּ דְלִיכָא שִׁירִים, דְּהָא הוּא עֲשֵׂה אַרְיָ וְשָׁמַיִם מִתְּהוּ וְאָפֶס וְאֵין, וְהַגַּם דְאָמְרוּ הָאָרְיָ נְבִירָתָא מְעַפֵּר שְׁתַּחַת כְּסֵא הַכְּבוֹד, כְּדִאֲתָא בְּמִדְרַשׁ רַבָּה בְּשֵׁם רַבִּי יוֹסִי, וְכֵן שְׁמִים אִשׁ וּמִים שְׁטָרְפֵן זֶה בְּזוֹה, מְכַל מְקוּם גַּם הַעֵפֵר שְׁתַּחַת כְּסֵא הַכְּבוֹד, וְהָאִשׁ וּמִים בְּרָאָם מִן אֵין.

ולזה כּוֹן דּוֹר הַמְּלָךְ ע"ה בְּפֶסוּק (תהלים קכא א) 'אֲשָׁא עֵינַי אֶל הַהָרִים' שְׁבָרָא ה', וְאֲדַע כִּי מֵאָפֶס יִצְרֵם הַיּוֹצֵר מִתְּחִלָּה, וּמִזֶּה אֲדַע כִּי מֵאֵין יָבֵא עֲזָרִי הַגַּם שְׁאִין לִי שׁוֹם דְּבַר מֵה שֶׁתְּחַוֵּל עֲלָיו הַבְּרָכָה, וְלָמָּה, כִּי 'עֲזָרִי' הוּא 'מַעַם ה' הַעוֹשֶׂה שְׁמִים וְאָרְץ' מֵאָפֶס הַמְּחַלֵּט, וְאֵין בְּרַכְתִּי עַל יְדֵי נְבִיא כִּי הִיכִי דְתַבְעֵי שִׁירִים, עַד כָּאֵן דְּבָרָיו.

ולזה אָמַר יצו ה' אתך את הברכה, פְּרוּשׁ אִם 'יצו' לַעֲשׂוֹת עַל יְדֵי נְבִיא אוּ מֵלָאָךְ, לְזֶה צָרִיךְ שֶׁתְּחַוֵּל הַבְּרָכָה בְּאִסְמִיךְ שֵׁשׁ בּוֹ דְּבַר שֶׁתְּחַוֵּל עֲלָיו הַבְּרָכָה, מֵה שְׁאִין פֶּן אִם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ נוֹתֵן לָךְ הַבְּרָכָה וְלֹא יצו אותה

בְּטוֹלוֹת בְּלִי שׁוֹם צָרְךָ, וְלֹא עוֹד, אֲלֵא שְׁצָרִיךְ הוּא לְהֵאֲכִילֶם וּמִפְסִיד. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

(נתיבות)

ממני פריך

רבי שלמאן מנחם מני זצ"ל

הברכה תחול על עבר ה' גם אם לא ינהג כמנהג בעלי הדעה

יש להבין, מדוע כְּאֲשֶׁר פֶּרַט אֶת הַבְּרָכוֹת, הַקְּדִים אֶת בְּרַכַּת 'פְּרִי בְטָנְךָ', לְבְרַכַּת 'פְּרִי אֲדָמְתְךָ וּפְרִי הַתְּמָתְךָ שֶׁגֵּר אֲלֶיךָ וְעִשְׂתָּרוֹת צֹאנְךָ', וְלְבְרַכַּת 'טֶגֶף וּמִשְׁאַרְתְּךָ', וְאֵלוּ לְגַבִּי הַקְּלוֹת הַקְּדִים וְאָמַר 'אֲרוּר טֶגֶף וּמִשְׁאַרְתְּךָ' (דברים כח יז), וְאַחַר כֵּן 'אֲרוּר פְּרִי בְטָנְךָ' (שם יח).

ויש להקדים את דברי הרמב"ם בהלכות דעות (פ"ה ה"א), 'דְּרָךְ בְּעֲלֵי דְעָה, שִׁיקְבַע לוֹ אֲדָם מֵלֹאכָה הַמְּפָרְנֶסֶת אוֹתוֹ תְּחִלָּה, וְאַחַר כֵּן יִקְנֶה בֵּית דִּירָה, וְאַחַר כֵּן יִשָּׂא אִשָּׁה וְכוּ'. אֲבָל הַטְּפָשִׁים, מִתְּחִילִים לִשָּׂא אִשָּׁה, וְאַחַר כֵּן אִם תִּמְצָא יְדוֹ יִקְנֶה בֵּית, וְאַחַר כֵּן, בְּסוּף יָמָיו, יִחְזֹר לְבַקֵּשׁ אוֹמְנוֹת אוּ יִתְפָּרְנֶס מִן הַצְּדָקָה'.

ולפי זה יש לכאר שְׁלִכְךָ בְּבְרָכוֹת הַקְּדִים הַפְּסוּק 'בְּרוּךְ פְּרִי בְטָנְךָ' לְבְרַכַּת 'וּפְרִי אֲדָמְתְךָ וּפְרִי הַתְּמָתְךָ שֶׁגֵּר אֲלֶיךָ וְעִשְׂתָּרוֹת צֹאנְךָ' וְלְבְרַכַּת 'בְּרוּךְ טֶגֶף וּמִשְׁאַרְתְּךָ', וְהֵינּוּ שֶׁהַבְּרָכָה הִיא שְׁאֵף אִם הָאֲדָם לֹא עֲשֵׂה כְּפִי הַסֵּדֵר, אֲלֵא בְּתַחֲלָה נִשָּׂא אִשָּׁה לְפָנָי שֶׁתְּהִיָּה לוֹ מֵלֹאכָה הַמְּפָרְנֶסֶת, כְּכֵל זֹאת, יִזְכֶּה שֶׁתְּהִיָּה לוֹ בְּרָכָה בְּזֶה וּבְזֶה. אֲךָ בְּקְלוֹת הַקְּדִים 'אֲרוּר טֶגֶף וּמִשְׁאַרְתְּךָ' לְ'אֲרוּר פְּרִי בְטָנְךָ', לוֹמַר, שְׁאֵף אִם יַעֲשֶׂה כְּבְעֲלֵי הַדְּעָה, שֶׁמִּתְּחִלָּה יִקְבַע לוֹ מֵלֹאכָה הַמְּפָרְנֶסֶת אוֹתוֹ, וְאַחַר כֵּן יִשָּׂא אִשָּׁה, לֹא יוֹעִיל לוֹ, וְהַקְּלָלָה תְּחַוֵּל עַל זֶה וְעַל

ומעתה יש לומר שמאופן זה דברה נמי התורה הקדושה באומרה, 'יפתח ה' לך את אוצרו הטוב וגו'', דהיגנו שה' ישפיע לך כל טוב, ובאופן זה והלוי'ת גוים רבים, דהיגנו הגוים יתלוו ויתחברו לך, ותריות על ידי זה ואתה לא תלנה, רצה לומר שאתה לא תצטרך להתלוות ולהתחבר אליהם ולעשות כמעשיהם, על דרך (תהלים קו לה) 'ויתעברו בגוים וילמדו מעשיהם'.

ונתגך ה' לראש ולא לזנב והיית רק למעלה ולא תהיה למטה (כח יג)

עפעפי שחר

רבי שמואל טייב זצ"ל

עליה בסלם ההצלחה ללא ירידה ממנה

כי הגה נודע מאמר החכם, תכלית עליה ירידה, ותכלית ירידה עליה, וכאשר ספר ממלך חכם שחלם לו אחד שעולה הוא בסלם שבו שלשים מעלות, והוא עומד במעלה העשירית, והעניקו המלך במתנות רבות, ואחרי זה חלם לו איש אחר שהגיע אל המעלה העליונה שבסלם, וצוה המלך להכותו מכה רבה, וכאשר שאלוהו על זה, אמר להם שהראשון חלמו סימן יפה הוא לי, כי עוד ההצלחה תאיר פניה אלי, לא כן חלום השני שהגיעתי לתכלית העליה סימן רע הוא, כי תבשר שההצלחה תפנה ערף אלי, כי תכלית עליה ירידה, ולכן צייתי להכותו על בשורה רעה כזו ולא הנה לו לספר לי חלמו.

וזה אומרו ונתגך ה' לראש שמתעלה במעלות שלם ההצלחה, ולא תהיה לזנב שלא יהיה לך ירידה ממנה, ויען כי תהיה רק למעלה, רק הוא מעוט, ירצה שלא תעלה לתכלית העליה לחוש פן יהיה לך ירידה, אבל תהיה רק למעלה, וזה יהיה לך למען לא תרד ותהיה למטה, ולפרוש זה תהיה הנאי של ולא תהיה

על ידי שליח אין צריך לאסמיק, אלא אף שאין לך דבר בעין תחול הברכה, כי הוא יתברך ממציא יש מאין.

יפתח ה' לך את אוצרו הטוב וגו' והלוי'ת גוים רבים ואתה לא תלנה (כח יב)

עפעפי שחר

רבי שמואל טייב זצ"ל

לא יכלו המעות אף שירבה להלוות לנכרים כרבית

ואתה לא תלנה, היתור מבאר אחרי אומרו 'והלוי'ת גוים רבים'. ויתכן פי הגה מדרך מלוי ברבית אם יתם כספם כאשר כבר הלוי אותם לאחרים, יצטרכו ללוות מאחרים ברבית מועט א' או ב' למאה, וילוו אותם לאחרים ברבית גדול, וימשיכו עוד את פעלתם להשתפר הרבה.

ולזה מבטיח הכתוב כי יפתח ה' לך את אוצרו הטוב את השמים וגו', באופן שתלנה לגוים, ולא יתם כספך להצטרף ללוות עוד מאחרים להמשיך פעלתך להלוות עוד אחרים ברוח גדול, כי ישפיע ה' עליך שפע רב שסוף וזהב ירבה לך ולא יתם כספך, ולא תצטרף ללוות מאחרים דבר גדי להלוות.

גבעת פנחס

רבי פנחס ביליצר זצ"ל

התוספות גרים לישראל על ידי השפעת הטוב

ונראה לי, דהנה אמרו חז"ל (פסחים פא:) לא נגלו ישראל לבין אמות העולם אלא שיתוספו עליהם גוים, אמן יותר טוב הנה אם התוספות הגוים הנה באופן אחר, והיגנו שה' הנה משפיע מטובו לעמו, ועל ידי זה יקנאו בהם האמות העולם וירדקו בעם ה' ובתורתו.

וטבח ברשות הבָּעֵלִים פֶּטוּר כֹּל שְׁלֵא הוֹצִיאוּ מִרְשׁוּתָם, וְלִכֵּן אָמַר שׁוֹרֵף טְבוּחַ לְעִינֶיךָ בְּרִשׁוּתְךָ, וְלֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ הֵינּוּ הַרוּחַ שֶׁהִיָּה בָּא מִמֶּנּוּ, שְׁלֵא תוּכַל לִתְבַּע מֵהֶם הַפְּרָעוֹן שֶׁל ד' וְהוֹ מִשׁוּם דְּטִבַּחְוָהוּ בְּרִשׁוּתְךָ וּפְטוּרִים הֵם.

חמורֶךָ גִּזוּל מִלְפָּנֶיךָ וְלֹא יָשׁוּב לָךְ, דְּקִימָא לָן (ב"ק ע"ד) הַגְּזוּלִים שֶׁהִחֲזִירוּ הִמְקַבֵּל מֵהֶם אֵין רוּחַ חֲכָמִים נֹחֵה הֵימָנוּ, וּמִשׁוּם הִכִּי וְלֹא יָשׁוּב לָךְ אִם יַעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה.

צֹאנֶךָ נִתְנוּת לְאִיבֶיךָ וְאֵין לָךְ מוֹשִׁיעַ, דְּתַנּוּן בְּפָרֶק בְּתָרָא דְקָמָא (ב"ק ק"ד) גְּזוּלוּ לְסֻטִים אֶת כְּסוּתוֹ וְנִתְּנוּ לוֹ כְּסוּת אַחֲרַת [הַרִי אֵלוֹ שְׁלוֹ מִפְּנֵי שֶׁהִבְעֵלִים מִתְּנֵאֲשִׁין מֵהֶן]. וּפְרַשׁ הַרְעֵ"ב שֶׁם, דְּבִלְסֻטִים יִשְׂרָאֵלִים מִסְתַּמָּא נִתְּנָא, אֲבָל לְסֻטִים גּוֹיִים לֹא מִיָּאֵשׁ, דְּהוֹאִיל שְׁבִית דִּין שֶׁל יִשְׂרָאֵל אֲמַרִי הֵבֵא עֵדִים הֵבֵא רֵאִיָּה וְטוֹל, וְכֹאן אֵין לוֹ עֵדִים בְּדֹאֵי נִתְּנָא, אֲבָל לְסֻטִים גּוֹיִים לֹא מִיָּאֵשׁ, דְּהוֹאִיל שֶׁהַגּוֹיִים דְּנִין בְּאֲמִדָּן דַּעַת בְּלֹא עֵדִים, מִשׁוּם הִכִּי מִסְתַּמָּא לֹא מִיָּאֵשׁ.

וְכֹאן אָמַר הַפְּתוּב 'צֹאנֶךָ נִתְנוּת לְאִיבֶיךָ', כְּלוֹמַר אִם עַל פִּי שֶׁתְּהִיָּנָה בְּיַד הַגּוֹיִם לֹא תוּכַל לְהוֹצִיא מֵהֶם בְּדִינִים, וְזֶהוּ 'וְאֵין לָךְ מוֹשִׁיעַ', וְאָמַר נִתּוּנוֹת לְשׁוֹן רְבִים לְפִי שֶׁכְּשֶׁהֲעִז הִרְאִשׁוּנָה נִמְשַׁכַּת וְנוֹפְלַת בְּבוּר וְכִיּוֹצֵא, נִמְשָׁךְ וְנוֹפֵל כֹּל הַעֲדָר אַחֲרֶיהָ, כְּדֹאֲמַרִּינֵן בְּפָרֶק ה' דְּבָבָא קָמָא (נ"ב) כִּד רְגִיז רַעֲיָא עַל עֲאנָא וְכוּ'.

וְהִיִּית מִשְׁנַע מִמִּדְּרָא עֵינֶיךָ אֲשֶׁר תִּרְאֶה (כח ל"ד)

חֹשֶׁב מַחֲשָׁבוֹת

כִּי רַפָּאֵל עֲמִינְאֵל חִי רִיקִי זצ"ל חֲמַדַּת הַלֵּב עַל יְדֵי הִרְאִיָּה

'וְהִיִּית מִשְׁנַע' שְׂאֵין אֲדָם חוֹטֵא אֵלָא אִם כֹּן נִכְנַס כּוֹ רוּחַ שְׁטוֹת וְשִׁגְעוֹן כְּמוֹ שְׂאִמְרוּ

לְמִטָּה' מִשְׁמַשֶּׁת בְּמִקּוּם שִׁינָן, כְּמוֹ וְאִי שֶׁל 'לֹא יָסוּר לְכַבּוֹ' (לעיל י"ז י"ח), וְכִמּוֹ שֶׁכְּתוּבוּ הַמְדַרְדְּקִים הֵלֵא בְּסִפְרָתָם.

יִדְבַק ה' בְּךָ אֶת הַדְּבַר עַד כְּלָתוֹ אֶתְךָ מֵעַל הָאֲדָמָה (כח כ"א)

מְגִלָּה צְפוֹנוֹת

כִּי אֵלֶיהוּ הִכְהֵן הָאִיִּתְמַרִי זצ"ל

פְּרַעְנוֹת הַגְּלוּת עַל יְדֵי הַקב"ה בְּעֲצֻמוֹ וְלֹא יְדִי מִלְּאָךְ שְׂאִינּוּ יְכוּל לְהַמִּיר לְעִנְשׁ יוֹתֵר קַל

קֶשֶׁה דְּהִיָּה לוֹ לֹמַר 'עַד פְּלוֹת אוֹתְךָ'. אֲלָא יֵשׁ לֹמַר אֲפִלוּ בְּשַׁעַת כְּעִסּוֹ זֹכֵר אֶת הַרְחָמִים, וְכֹבֵא לְכַלּוֹתְךָ לֹא יְהִיָּה עַל יְדֵי שְׁלִיחַ, לְפִי שֶׁהַשְּׁלִיחַ אֵינּוּ יְכוּל לְגַרְעַ מִמֶּה שֶׁנִּצְטַוָּה וְעוֹשֶׂה כְּלִיָּה, עַל דְּרַף שֶׁפְּרָשׁוּ חו"ל עַל פְּסוּק (איכה ה' ח) 'עֲבָדִים מְשֻׁלוּ כְּנוֹ', וּבְזָה 'פָּרַק אֵין מִיָּדָם', כִּי מְכַרְחִים לְהַשְׁלִים צְוִי רַבָּם וְכוּ', אֲלָא עַד כְּלָתוֹ אֶתְךָ הוּא בְּעֲצֻמוֹ, וְכִיּוֹן שֶׁכֵּן יְכוּל לְחַזֵּר מִכְּלִיָּה לְעִנְשׁ קַל, דְּהִפָּה שְׂאִסֵּר הוּא הִפָּה שְׁפִיתִיר, וְלִזְזָה לֹא קָאֵמַר 'עַד פְּלוֹת אֶתְךָ' דְּמִשְׁמַע עַל יְדֵי שְׁלִיחַ.

שׁוֹרֵף טְבוּחַ לְעִינֶיךָ וְלֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ חֲמורֶךָ גִּזוּל מִלְפָּנֶיךָ וְלֹא יָשׁוּב לָךְ צֹאנֶךָ נִתְנוּת לְאִיבֶיךָ וְאֵין לָךְ מוֹשִׁיעַ (כח ל"א)

זַרַע שְׂמִטּוֹן

כִּי שְׂמִטּוֹן חַיִּים נִחְמַנִי זצ"ל

גִּבְתַּת הַשׁוּר לֵלֵא תְּשׁוּמוֹי אֲרַכְעָה וְחַמְשָׁה וְגוֹזֵל הַחֲמוּר לֵלֵא הַשְּׁבַחוֹ

הַטַּעַם שֶׁבְּשׁוּר אָמַר 'וְלֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ', וּבְחֲמוּר 'וְלֹא יָשׁוּב לָךְ', וּבְצֹאן 'וְאֵין לָךְ מוֹשִׁיעַ'. וְעוֹד לְמָה אָמַר 'צֹאנֶךָ' לְשׁוֹן יְחִיד, וְאַחַר כֵּף 'נִתּוּנוֹת' לְשׁוֹן רְבִים, יֵשׁ לֹמַר, דְּאֲמַרִּינֵן בְּפָרֶק ח' דְּקָמָא (כ"ק ע"ט) דָּאֵם גְּנַב

עליך מעלה מעלה במדרגות שלא יזק, ולהפך ואתה תרד מטה מטה בענני דאין איש שם על לב להשיגים ולחונן עליך.

ז"ל (סוטה ג.), וזהו והיית משגע שתחטא, ממראה עיניך אשר תראה האסור וחמדתו, כמו שאמרו ז"ל (ירושלמי ברכות פ"א ה"ה) עינא וליבא תרי ססויגי דעברה גינהו, פי עין רואה ולב חומד.

והתמכרתם שם לאיביך לעבדים ולשפחות ואין קנה (כח סח)

הגר אשר בקרבך יעלה עליך מעלה מעלה ואתה תרד מטה מטה (כח מג)

קריית ארבע

רבי יוחנן חורי זצ"ל

פעמים שהקללה יכולה להתהפך לברכה

קשה, מאחר שאומר הכתוב 'והתמכרתם', הרי שיש שם 'מכירה', ואם כן מהו שאמר הכתוב 'ואין קנה'.

ויש לבאר, בהקדים מה שיש להקשות על הפסוק 'ויאמר המלך אחשורוש ויאמר לאסתר המלכה מי הוא זה ואי זה הוא אשר מלאו לבו לעשות כן' (אסתר ז ט), וקשה, כיצד זה 'שכח' אחשורוש את מה שאמר להמן 'הפסוק נתון לך והעם לעשות בו פטוב בעיניך' (שם ג יא), ולא עוד, אלא שפאשר 'הזכירה' לו אסתר שזה המן, אחשורוש כעס מאד כאלו לא ידע על כך עד עכשו, שנאמר 'והמלך קם בחמתו ממשטה היין' (שם ז ט).

ויש לישב, על פי מה שכתב החיד"א בספרו 'דברים אחרים' (דרוש ח לשבת זכור), שהמוכר את ישראל כדי שיהרגו אותו, ה'מוכר' ימות בידי שמים. אולם, אם מוכר את ישראל לעבדות או לשפחות, ימות ה'קונה' בידי שמים. ולכן כאשר שמע אחשורוש שהמן קנה ממנו את ישראל כדי להרגם, נמצא, שהמן בקש את זה מאחשורוש בכדי לקחת ממנו את המלוכה, ועל ידי שאחשורוש מוכר את ישראל כדי להרגם, הרי שהוא חייב מיתה. וזהו שאמרה אסתר 'כי נמכרנו אני ועמי להשמיד להרוג ולאבד, ואלו לעבדים ולשפחות נמכרנו החורשתי

יוסף אברהם

רבי יוסף שאלתיאל זצ"ל

הדוק הגרים במצות גורם קטרוג על ישראל

ירצה במה שכתבו התוספות בקדושין (ע) על רבי אברהם הגר, שפרש 'קשים גרים לישראל כספחת' הטעם, כי הגרים מודקקים במצות יותר וזה גורם רע לישראל, עינין שם. וזה אומרו הגר אשר בקרבך יעלה עליך מעלה אחר מעלה בעבודת ה', ודין גרמא כי אתה תרד מטה מטה בגימטריא גהנם, כי מקל וחמר מהגרים שהיו עם קשי ערף, אף על פי כן הם מודקקים, קל וחמר אנן בגי ישראל ורע ברף ה' שהיה לנו ללמד קל וחמר מהם.

ירך יעקב

רבי יעקב פייתוסי זצ"ל

ירידה מונונה אינה מעוררת רחמים אצל הכריות

שמעתה כי משבע העולם מי שהיה עשיר ונשבר וירד מנכסיו בבת אחת, מלתא דתמיה מדכר דכירי לה אינשי, ויהי דנותן עליו לחונן עליו, מה שאין כן בשירד מנכסיו מעט מעט עד שירד לגמרי, אין איש שם על לב להיות דעתו עליו. וכן על זה הדרך מי שהיה עני ועלה למדרגה רמה בבת אחת הכל תמהין בו, ושיף לשלט בו עין הרע או חשש המלכות. ולזה אומר הגר וכו' יעלה

ומשם הרב מהר"י מולכו ז"ל שמעתי, שפרש במה שכתב בתרגום המגן, ליתן פרשת בא על פסוק (שמות יט ד) וְאָשָׂא אֶתְכֶם עַל פְּנֵי נְשָׁוִים, שְׁהֵבִיאֶם מִמִּצְרַיִם לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ לְאָכַל הַפֶּסֶחַ, וְזֶה שֶׁאָמַר וַיִּצְיֵאֵנוּ ה' מִמִּצְרַיִם, וְאָז וַיְבִיאֵנוּ אֶל הַמָּקוֹם הַזֶּה זֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וְאָחַר כִּף וַיִּתֵּן לָנוּ אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת. עכ"ד.

כתב סופר

רבי אברהם שמואל בנימין סופר זצ"ל
זיכת חלב ודבש בזכות עבודת הקרבנות

ויבאנו אל המקום הזה ויתן לנו את הארץ הזאת ארץ זבת חלב ודבש. פרש רש"י 'המקום הזה' בית המקדש, ויתן לנו את הארץ הזאת' כמשמעו. צריך להבין הא בית המקדש היה מאחר, והיה לו לומר איפכא ויתן לנו את הארץ הזאת ויבאנו אל המקום הזה'.

ונראה לי בשנפרש הא דכתיב ויבאת אל הבהן אשר יהיה בימים ההם, פרש רש"י אין לה אלא הבהן שבבמיה. ומקשים מה חלוק יש בין בהן שהוא בבימיו, דאריך תשתנה המצוה על ידי הבהן שבבימיו.

ונראה לי, הנה פחיתות פבור הוא לכהן שנהנה משל מביא בכורים המהנהו בפרות וגדול הנהנה משלו, אלא דבאמת אמרו (ברכות זי) כל העולם נזון בשביל חנינא בני וכו', וכל ישראל נהנים ואוכלים בזכות הנהנים עבדי ה' ועוסקי תורתו ועבודתו תמיד, אם בן ראוי לכהן שפרנסו אותו, ומשלו נותן לו. אלא כל זה כהן צדיק, אבל כהן שבבימים ההם שאינו צדיק כל כך שיתברכו בזכותו, אם בן מתנת חנם הוא לו, אלא יש לומר בין שפרות מתברכות בזכות הקרבנות והנפת הבהן שמוליך ומביא הפרות לארבע רוחות

(שם ז ד), כלומר, שאם המן היה קונה את ישראל רק לעבדים ולשפחות 'החורשתי', כי באפן זה הדין הוא שהקונה, שהוא המן, מתחייב מיתה. אך מאחר שפגנתו היתה לקנות את ישראל על מנת להרגם, הרי שבזה ימות המוכר, שהוא אחשורוש.

עוד יש להקדים את דברי המדרש (ויק"ר לה א), 'אם זכיתם הריני הופך לכם את הקלות לברכות, אימתי, כשפתשמו את תורת'.

ומעתה, בא הפתוב ללמדנו, כיצד יתכן שהקללה יכולה להתהפך לברכה, שאם ויהתמפרתם שם לא יכיר לעבדים ולשפחות, הרי שיגזר אחר כך ש'אין קנה', כלומר, שימות הקונה, שהם האויבים, וזוהי הברכה בשבילכם. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

מנושאי הפרשה

טעם הזכרת בית המקדש לפני נתינת הארץ

פני דוד

רבי חיים יוסף דוד אזולאי זצ"ל - החיד"א
אכילת פסח במקום המקדש קדם שיצאו ממצרים

ויבאנו אל המקום הזה ויתן לנו את הארץ הזאת ארץ זבת חלב ודבש (כו ט). פרש רש"י 'אל המקום הזה' זה בית המקדש, 'אל הארץ הזאת' כמשמעו. ולכאורה יפלא, דהענין היה להפך פי בתחלה זכו בארץ ישראל, ולבסוף דוד המלך ע"ה קנה המזבח מארונה, ושלמה המלך ע"ה בנה הבית, והנה ליה למימר ויתן לנו את הארץ הזאת ויבאנו אל המקום הזה'.

בנה בית המקדש. ויובן בס"ד לפרש על דרך שכתב הרב מהר"י אלגאזי ו"ל בשם המפרשים ו"ל טעם לבית המקדש, הוא כדי לבטל את לעז אמות העולם שהיו אומרים לסטים אתם שכבשתם את ארץ ז' עממים, ולכן צוה הבורא יתברך לבנות לו בית המקדש בתוכה להורות כי ברצונו נתנה לישראל, שאם היתה גזולה בידם הא פתיב 'אני ה' שנא גזל בעולה', ואיך משרה שכינתו בתוכו, עין שם.

ואם כן נמצא שעל ידי בית המקדש נעשה הוכחה שהקב"ה נתן ארץ פנען לנו, ולא שישראל לקחה מדעתם בתורת גזילה, ולזה אמר ויביאנו אל המקום הזה דקא, הוא בית המקדש, ואז ממנו מוכח הוכחה גדולה כי הוא 'נתן לנו את הארץ הזאת' ולא שלקחנו אותה בגזל כלל ועקר.

ברכת אליהו

רבי אליהו דוויף זצ"ל

עקירת הר המוריה לים סוף

או נאמר באופן אחר דלמה הקדים ויביאנו אל המקום הזה קדם ויתן לנו את הארץ הזאת, יובן בהקדים האי דאיתא בילקוט (רמז רלג) על פסוק 'מה תצק אלי' משם המכילתא, זה לשונו: רבי יוסי הגלילי אומר [כשנכנסו ישראל לים] כבר היה הר המוריה נעקר ממקומו, ומזבחו של יצחק הבנוי עליו, ומצרכתו הצרוכה עליו, ויצחק כאלו עקוד ונתון על גבי המזבח, אברהם כאלו פושט ידו ולוקח המאכלת לשחט את בנו, ע"כ.

ובזה יבוא על נכון סדר הפרשה, ועוד נקדים מה שאמרו רבותינו ו"ל שחר המוריה הוא במקום בית המקדש, ועוד מה שאמרו שנעקר הר המוריה וכו' אצל יעקב אבינו וזהו

מבאר, וכל זה מעשה פה העומד ומקריב ועובד עבודת הקדש, אם כן לו ראוי ראשית פרי הארץ.

והנה הרמב"ן (כו טו) כתב שלא הבטיח ה' לאברהם אבינו ע"ה ארץ זבת חלב ודבש, אלא שיתן לנרעו הארץ ולא שתהיה זבת חלב ודבש, וזה הבטיח למשה ביציאת מצרים. והנה הארץ עצמו ירשנו בשביל השבועה שנושבע ה' לאבותינו, ולא בצדקותינו אלא משמרו השבועה, אבל ברפת הארץ ורבוי הפרות בא בזכות הקרבנות ומנחות ונסכים.

ולפי זה יתישב הפל, דאמר וכתת אל הכהן אשר יהיה בלמים ההם ואינו הגון עד שיהיה הארץ מתברכת ונדון בזכותו, ואליה תאמר הגדתי היום כי כאתי אל הארץ אשר נשבע ה' לאבותינו וכו', שטעם הביאה לארץ הוא רק מטעם אשר נשבע ה' לאבותינו ולא בזכותנו ובישר לכתנו, ולבסוף אומר פאשר הוציאנו ה' ממצרים ויביאנו אל המקום הזה זה בית המקדש, ואחר כך ויתן לנו הארץ הזאת ארץ זבת חלב ודבש, פרוש בשביל בית המקדש וקרבתו שאנו מקריבים הביאנו אל ארץ זבת חלב ודבש, על ידי זה הארץ מתברכת כהנ"ל ולא בשביל השבועה, וכי כן בדין הוא שיטל הפהן שפרו בשביל מעשי ידיו שעל ידו מתברכת הארץ והיא זבת חלב ודבש.

אדרת אליהו

רבי יוסף חיים ב"ר אליהו זצ"ל

השראת השכינה בבית המקדש הוכחה על

נתינת הארץ לישראל

ויביאנו אל המקום הזה ויתן לנו את הארץ הזאת. הדקדוק מבאר כי צריך לומר בהפך, דתחלה באו אל ארץ ישראל ואחר כך

שמשם החשף יוצא לעולם, והיא ארץ עפחה כמו אפל' (איוב י כב), ושם עב הענן, לפי שהתורה מאירה מתוך החשף כאמרו (תהלים קיט קה) 'ער לרגלי דבריך' וכו'. ולכן צריך שיקימו אותם בחר עיבל, בענין שהצפוני היושב בחר שיער ובהר עיבל לא יוכל להשטין לישראל, מצד התורה המתוכה על האבנים.

אזנים לתורה

רבי זלמן סוויצקין זצ"ל

להוציא מלכם של השומרנים החולקים על קדשת ירושלים ומקום המקדש

בהר עיבל, ולא בהר גרזים 'ההר המברך'. ויש לומר שצפה הקב"ה שעתידים השמרנים לחלק על קדשת ירושלים ועל מקום המקדש, ולטעון שמקום המזבח הוא ב'הר המברך', לפיכך להוציא מלכם צנה לבנות את המזבח הראשון ורקא בהר עיבל, ואין שום יתרון או קדשה להר המברך.

כן אפשר לומר שרצה הקב"ה לפנים את השבטים, אשר צנה עליהם לעמד על הקלה בהר עיבל, על ידי זה שהם עומדים במקום המזבח, והקרנות יכפרו ויגנו עליהם.

דרש משה

רבי משה פיינשטיין זצ"ל

מעוט בלמוד התורה מפאת הכרחה והעשר - מארה וקלה

לכאורה כיון שהברכה על הר גרזים, הרי הר גרזים עדיף, אבל חזינן שהר עיבל עדיף ששם בנו המזבח, וקרבו השלמים ועשו השמחה.

ונראה פשוט כי ברכה הוא רבוי והסתפקות, וקלה הוא חסרון שהוא מארה, שפרושו חסרון והוא באין מסתפק, והנה

קפיצת הארץ האמורה בגמרא, וקראו יעקב 'בית אלהים' דהינו בית המקדש.

וכיון דבית המקדש הוא הר המוריה, אם כן כשנעקר הר המוריה בשעת קריעת ים סוף ובא אצל ישראל הינו בית המקדש, והשתא היו ישראל במקום בית המקדש טרם באם לארץ ישראל. ומעתה שפיר קאמר 'ויביאנו אל המקום הזה' ואחר כך 'ויפן לנו את הארץ הזאת', לפי שבאו לבית המקדש בקריעת ים סוף קדם שבאו לארץ ישראל.

טעם הקמת האבנים והמזבח בהר עיבל שעליו נאמרו הקלות ולא על הר גרזים

חזקוני

רבי חזקיה בר מנחם זצ"ל

הקמת האבנים על הר עיבל לפיכך את השבטים שעמדו עליו

והיה בעברכם את הירדן תקימו את האבנים האלה אשר אנכי מצוה אתכם היום בהר עיבל וישיב את דעתם בשיד (כו ד). בהר עיבל, להיות נחמה ולישב את דעתם לאותם העומדים על הקלה בהר עיבל, ומטעם זה פתיב 'וכנית שם מזבח' וגו', ופתיב 'וזבחת שלמים ואכלת שם ושמתה לפני ה' אלקיך' ללמדך ששכינה ביניהם.

צדור המר

רבי אברהם ספע זצ"ל

הכנעת הסטרא אחרא השוכנת בהר עיבל

תקימו את האבנים האלה אשר אנכי מצוה אתכם היום בהר עיבל. לרמז שצריך שיקימו אותם בהר עיבל שהוא לצד שמאל,

שלמות הגוף והנפש על ידי הענשים

עוד יש לומר בכאור מה שהשמתה הוא על הר עיבל, משום שהענשין עושים שיקימו את התורה, כי בשביל שכר הברכות יאמר אולי היצר הרע כשימתיק את החטאים שהוא יותר עדיף מהשכר, או שיאמר לו שיהיה לו שכר בשביל הרבה מצות שהוא מקיים, אבל כשיודע הענשין יירא מלחטא, דאין ירא בועט, ונמצא שהקלות אם יעברו, מקימין את האדם ומצידין, כדפרש רש"י על 'אתם נצבים' (להלן כט יב), ולכן השמחה היא בהר עיבל, כי בשביל זה יזכה לשלמות הגוף והנפש ויהיו לו גם הברכות.

כשהשם יתברך נותן לאדם הרבה עד שמסתפק, ויחשב שמזה ראיה שהוא צדיק וראוי לכך, ויהיה מסתפק בתורתו ובמעשיו, הוא קללה, שהאדם נכרא לעשות כל העת בתורה ומעשים, ולא יסתפק במה שעשה אלא ירבה וירבה, וזהו הברכה היותר גדולה שישתפק במה שחננו השי"ת שיהיה לו זה ברכה, אבל הוא רק בתנאי שלא יסתפק בשביל זה בתורה, שזה מרגיש האדם יותר פשאיין לו הברכה בגשמיות, וכשיהיה לו הברכה ומכל מקום לא יאמר שהוא מברך גם בתורה ומעשים אז יש לו לשמח, ולכן קבעו השמחה על הר עיבל.

מעטי צדיקים

שתהיה מנת חלקם, אף נפשו עגמה עליו על שאין בידו פרוטה לתן להרבי עבור פדיון נפש.

אבל כששמעה רעיתו את דאגתו, הרגיעה אותו ואמרה שאין לדאג על זה, כי במשך הזמן שעוד נשאר עד לביאת הרבי יתאמצו להרויח עוד כמה פרוטות עד כמה שידם מצעת, וכך יהא להם מה לתת להרבי לפדיון נפש.

לעמית זאת היזה בין החסידים עשיר אחד, אשר תכף בשמעו את הבטורה על באו של הרבי נתכרכמו פניו בידעו שבודאי יאלץ לתן להרבי מתנת יד חשובה, אחרת לא יהיה זה לכבודו של עשר כמותו, ואכן כך עשה, אבל מתוך לב כבד.

וסים הרב הקדוש: אני אמנם נאלצתי לקבל את תרומתו של העשיר, אף לא היה לי הנאה רק בקבלת תרומתו היעומה בת פרוטות אחדות של החסיד העני שנתנה מתוך שמחה עצומה בכל לב ונפש.

ולקחת מראשית כל פרי האדמה אשר תביא מארצך אשר ה' אלקיך נתן לך ושמחת בטנא (כו ב) **בגמרא** (בבא קמא צב.) איתא מנא הא מלתא דאמרי אינשי בתר עניא אזלא ענייתהא, דתגן שעשירים מביאין בכורים בקלות של זהב ושל כסף ועניים בסלי נצרים של ערבה קלופה, הסלים והבכורים נותנים לכהנים. ורש"י מבאר שם דהעשירים לא היו נותנין קלותיהן לכהן.

והקשה הרב הקדוש רבי דוד מטולנא זיע"א, שלכאורה למה באמת הוא כך, שלהעשירים מחזירים את קלותיהם, ולהעניים לא מחזירים את הסלים, מהו הישר בזה.

והמשיך הרב הקדוש מטאלנא ואמר: באמת לדידי מובן הדבר היטב על פי עובדא שהתרחש פעם אצלי. פעם שלחתי הודעה לכמה מהחסידים שלי שבדעתי לבא לבקור בערים לזמן מה. היה ביניהם חסיד אחד עני, וכשרק שמע על באי לעירם נתמלא לבו בשמחה רבה על הזכיה הגדולה

היה מקום בבית המקדש, על כן החזירו אותם להבעלים, אבל סלי הנצרים שנעשה מתוך לב מלא אהבת ה' וחביבות המצוה, מנחה כזו קבלו מאת הבעלים לרצון ונחת רוח לפני ה': (פנסת דוד)

ולקחת מראשית כל פרי האדמה וגו' והלכת אל המקום אשר יבחר ה' אלקיך לשובן שמו שם, ובאת אל הכהן אשר יהיה בימים ההם (כו ב- ג)

בדרכם להסתופף בצל קדשו של רבם, נוהגים היו חסידי הרה"ק רבי שניאור זלמן מליאדי זיע"א לילך רגלי, ולא לנסע בעגלה. כאשר התאספה קבוצה גדולה, היו שוכרים עגלה רתומה לשוורים עבור החפצים, ואלו חידים היו מתהלכים ברגל.

במיחד התפרסם נהג יקר זה, בעת בה היו החסידים נוסעים לרבי ליום מתן תורתנו, בשאיפתם לקבל את התורה הקדושה בבית מדרשו.

בכל עירה שעברו דרכה, היו מתוספים כמה וכמה תושבים, וככל שהתקרבו לליאזנא עיר מושבו של הרבי, הצטרפו יותר ויותר עד שהיו לקבוצה גדולה מאד, שמגמת פניה להגיע לחצר הקדש של הרבי, לחג השבועות.

השמחה היתה הולכת וגדלה ככל שקרבו לליאזנא, החסידים הנלהבים שרו ורקדו בהתרוממות הרוח, גם קשטו את השוורים במיני ירקות ובעשבים. בעת שומעו כי החסידים קרבים לעירה, היה הרבי עצמו יוצא לקראתם, לקבל את פניהם.

הרבי אף הוסיף והתבטא, כי למעלה בשמים יש תענוג מהדבר, כמו מהבאת בכורים בזמן בית המקדש. והוא על פי המבאר במשנה (ביטורים ג) 'והשור הולך לפניהם וכו', 'ועטרת של זית בראשו' וכו', 'הפחות הסגנים

וכך הוא הדבר במצות בכורים, בזמן שבית המקדש היה קיים, כשרק הבחין העני בחלקת שדהו שהפרות מתחילים להתבשל, כבר נתמלא לבו שמחה גדולה ועצומה שעוד מעט ויזכה לעלות לציון ברנה להקריב בכורים לפני ה'.

אך כשנזכר שאין בידו כלי במה לשים את הפרות נתמלא לבו צער ודאגה, אף אשתו נחמה אותו שהיא יכולה לקלע סל מערבה קלופה לצרף הבכורים שיהא ראוי ויפה להביא בו מנחה לה'. והיה הסל הזה נעשה מתוך חביבות המצוה ואהבת ה' מעמק הלב, ומתוך שבח והודאה לה' על שזכה אותם במצוה גדולה וחביבה כזו של הבאת בכורים לבית המקדש.

ועל כן בבא העני אל הר ה' ובידו הסל ובתוכו מנחת הבכורים היה גם הסל עולה לרצון לפני ה', בשביל רב הרגש של אהבת ה' וחביבות המצוה שהשקיעו בעשייתם לפני ה'.

לעמת זה, העשיר שהיה בחלקו שדות רבות, כשעובדי השדה באו והודיעו לו שכתב התבשלו הפרות, ואמרו לו שעליו להעלות בכורים לירושלים, התחיל להתאנח על שהוא כבר צריך עוד הפעם לעלות לירושלים.

אבל בהיות שאין לו ברירה וזהו חיובו, התחיל לחשב אודות הכלי במה לשים את הפרות. הוא נזכר איך שאשתקד בא עשיר פלוני עם טס של כסף נהדר בפינו, על כן הוא מחליט שהשנה מן הראוי להראות את מה שעושר כמותו ביכלת להביא, ובכו יביא קלתא של זהב מיוחד במינה שעוד לא ראתה עין מעולם.

וסים הרב הקדוש: זהו פשר הדבר, הקלתות הנהדרות של כסף וזהב, שלא הובאו רק לנקר את עינם של אחרים, להם לא

זכורני באחת מאשמורות הבקר, כשהגשתי את ידי לנטלה לטל את ידי, מצאתיה קפואה לחלוטין, אז הרהרתי לעצמי, כיצד אוכל לברך בשמחה על נטילת ידי, הרי אני מפרש ברכה זו כף 'ברוך אתה ה', זאת אומרת, אני מודה לך, ולא כמו שהעולם מפרש מברך אתה ה'.

שקלתי בדעתי, כלום יכול אנכי להודות לה' ותברך במצב שכזה, הנחתי את הנטלה במקומה והתעמקתי בעבודת ה' ובאהבתו, עד שאש קדחה בכל גופי, ומי הנטלה הקפואים היו לי למשיב נפש. (צוור בסם)

אלה יעמדו לברך את העם (כו יב)

רגיל היה רבי שאול בראך זצ"ל לספר בימי חג ומועד, אודות נסיעתו לסיגעט לסקיחות 'ש'לש עשרה מדות' של ערב ראש השנה, לבית מדרשו של הרה"ק **הייטב לב** זיע"א, בעת לומדו בשיבת רבו המהר"ם שיק זצ"ל אשר בחוסט.

נשנכנסנו אל רבנו המהר"ם ש"ק להפרד לפני נסיעתנו לסיגעט, ברו הרבי את כל החבריא שנסעו ב"נסיעה טובה", כאשר הוא שם ידיו הקדושות על ראש כל אחד בשעת ברכתו, וסיים במלים "שתנצלו מידי נכרים".

הברכה נראית היתה מוזרה בעינינו, המרחק בין חוסט לסיגעט אינו רב, הגם שהיה עלינו להצות דרך יער, אך עוד טרם הגיענו לסיגעט נודע לנו כי בעת עברנו דרך היער, התנפלו שוודים על אנשים שנסעו דרך אותו יער שם והרגו אדם, אז כבר הבינונו ברכת רבנו המהר"ם ש"ק.

"הייטב לב", המשיך רבי שאול בראך לספר, "נכנס לבית מדרשו בשעה שתים

והגזברים יוצאים לקראתם' וכו' 'ושואלין בשלומם'. (ליקוטי סיפורים)

וסמחת בכל הטוב אשר נתן לך ה' אלוקיך ולביתך (כו יא)

בין הבאים לאלקסנדר אל הרה"ק רבי חנוך העניף מאלכסנדר זיע"א, היה אברך משי צעיר ומלא שמחה, שצקה לקרבה יתרה מאת רבו הגדול.

נפעם הזאת נסתמנו על פניו העדינים רשמי תוגה שהעיבו את זיום, והכהו במקצת את השמחה שהיתה שרויה עליהם תמיד, כפוף נצב אותו אברך ליד כסאו של רבו הגדול, והוא מסיח את מר לבו.

"חונני שיחיה", פתח האברך בספורו, "הקצה לי אחר נשואי חלק מחנותו לדירה, וכל מחסורי עליו, ב"ה עסקתי בתורה ובחסידות עם שאר בני החבריא בבית החסידים, מתוך הודיה לבורא ומנוחת הדעת והנפש.

אלא דא עקא, כל זה היה בחדשי הקיץ, עתה בבא הקור העז, חודרת הצנה מכל עבר אל החנות הגדולה שלא הסקה מעולם, והדבר מפריע לי מאד בעבודת ה', עד כדי כך השתרר הקור בתוך החנות, שמי נטילת הידים שהייתי מכין לי לשחרית, קפאו במשך הלילה והפכו לגוש קרח, ואלו חונתי מעלים עיניו, כאינו יודע מן הנעשה אצל חתנו".

נשא הרבי את עיניו האבהיות ולטף במבטו את האברך המדכא, לאחר מכן פתח ואמר, "אספר לך מה שקרה לי בהיותי מכהן קרב בעירה הקטנה והעניה פרושניץ. פרנסתי קרב המקום, בקושי הספיקה עבור מעט מזונות בצמצום, על עצים לחמום ולהסקת הבית, לא היה בכלל מה לדבר.

עומד ודורש ומוכיח לאחרים, אדרבה לפי שהוא בעצמו חטא בכל מה שהוא מוכיח לאחרים, יקבלו דבריו וישובו כלם בתשובה.

בְּאִשֶּׁר אחד שמעולם לא חטא ואינו יודע טעם מתיקות העברה, אם הוא יוכיח יגידו לו, הלא אתה לא טעמת טעם העברה, אין אתה יכול להוכיחנו, אכל הוא, כן יכול להוכיח על הכל.

אחר הדרשה וסיום אמירת הסליחות, התפללו תפלת שחרית, והייטב לב עבר לפני התבה. רבי שאול המשיך וספר, כי משחר לדותו כשלימד עוד ביישובות, ובכל ההזדמנויות שנסע אל רבותיו, השתדל לעמד בקרבת מקום אל הרב, כדי שיראה וישמע הכל.

גם אז בסיגעט הייתי גדין צעיר לימים, אבל בשעה שנכנס הייטב לב לבית המדרש בלילה, נדחקתי בין רגלי האנשים ותפסתי מקום מאחורי הרבי, על ידו ממש, עמדתי שם בערך שבע עשרה שעות רצופות, מחצות הלילה, במשך אמירת כל התהלים, הסליחות, הדרשה, ותפלת שחרית.

בשעה שהייטב לב סיים תפלת 'שמונה עשרה' בלחש ופסע שלש פסיעות אחורה, קפצתי ממקומי, ונעמדתי כנגד פניו, הרבי גחן אלי, נתן לי 'שלום עליכם', ושאלני מהיכן באתי.

"מחוסט", עניתי, "האם חיים, בנו של משה אריה בא גם הוא", שאל הייטב, כשכוננו לחסיד המפרסם ר' חיים פריינד מילידי סיגעט, אחיו של הצדיק מאינטערדאם נאסאד, שאותה עת למד אף הוא בחוסט, בישיבת המהר"ם שיק.

"הוא לא בא", עניתי, "מדוע", הוסיף הרבי לשאל, "אינני יודע" אמרתי, "אמר לי מדוע לא בא חיים" שאל שנית בתקיפות, אחזתני בהלה, ולא יכלתי להשיב, אחר כך

עשרה בלילה, ליל שלש עשרה מדות, הוא בעצמו אמר לפני התבה את כל ספר תהלים, רק אחרי שגמרו אמירת תהלים, התחיל הייטב לב לומר סליחות.

לפני תפלת 'שמע קולנו', השמיע הייטב לב דרשה שנמשכה ארבע שעות פחות רבע שעה, "מדבריו אלו", אמר רבי שאול פעמים רבות, "למדתי לכל ימי חיי כיצד לדרש לפני בני קל חי, אז שמעתי את הדרשה הראשונה בחיי בגסח דרשות תלמידי הבעל שם טוב הקדוש.

למדתי אז כי בדרשותיהם משתדלים המנהיגים ללמוד זכות וממליצים טוב על ישראל לזכותם לפני הבורא, במקום להוכיח את ישראל קדושים, הרי הם הופכים את התוכחות, כבכול, כלפי מעלה.

למדתי מדרשה גדולה זו, שצדיק אמתי מוסר נפשו בשביל כלל ישראל, ואם ח"ו מדת הדין מתוחה ושווה, הצדיק מקבל הכל על עצמו, הוא 'אשם' בכל, והוא 'גרם' הכל, ואם צריכים ח"ו לעשות דין, 'תהי נא ידך בי ואלה הצאן מה עשו'" (שמואל ב' כד יז).

במעמד אותה דרשה, בכה הייטב לב בבכיות נוראות ושוברות כל לב באמרו, "רבנו של עולם, מה אתה רוצה מיהודים כשרים אלו, שמדקדקים בכל המצות, ומוסרים תמיד נפשם על קדשת שמך".

אחר כל זאת לא נחה דעתו הקדושה, עד שחרף ובזה את עצמו כאלו היה שפל הנבראים של כל ישראל, החזיק בזקנו הקדוש והראה קבל עם ועדה, ראו נא, פה עומד לפניכם ג... זקן עם שערות לבנות ארכות, שלא קיים מעולם שום מצוה, לא למד תורה, והוא מחלל ומלא עונות ופשעים ר"ל.

אחר המשיך הרבי כמתנצל, בל יתפלאו עליו שאחרי כל מה שהוא עשה האף הוא

מעטה באדם תם וישר, בינוני, שאינו עשיר ואינו עני. יום אחד שמעה אשתו שהובאו משלוחים גדולים של דגים למכירה בשוק, ממין משבח ויקר בשם 'ביני', והנה ירד מחירם פלאים והם נמכרים בזול, ותפצצר בבעלה שילך לשוק, וירכוש דג אחד.

הלה לא התלהב מהרעיון, רק אחר הפצרות רבות, נעתר למלא את בקשתה. בשוק נצב מוכר ובדוכנו דג ענק מסוג גרוע ונחות, 'גטאן' שמו, וטעמו כעקיצת עקרב, ונסה למוכרו ללקוחות המזדמנים.

העוברים ושבבים השיבו בשלילה מחלטת, הגם שהמוכר הוריד את מחירו למחצית, כלם אמרו, מי זה רואה מין חשוב ויקנה הגרוע, הרי דומה אותו דג כאלו עקרב יש בו, שעוקץ את כל האוכל מבשרו.

כאשר קרב האיש לעברו, חש המוכר בתמימותו, על כן אמר, אולי אוכל לפתותו לקנות הדג המנח בדוכני ללא בקוש, ויראהו לו ויאמר, קנה דג גדול ומכבד זה, אמכרנו לך בחצי ערכו.

הלכות סרב להצעה באמרו, עתה תקצף אשתי ותאמר מדוע רכשת מהמין הגרוע, בשעה שיש לפניה מן המשבח והכל קונים ממנו בזול, אולם אחר הפצרות רבות, נענה לקנותו ברביע ערכו, לשמחת המוכר על דוכנו הקטן שהתפנה לדגים משבחים יותר.

משהביא את הדג לבית חכר בדעתו, כי אם יתן הדג לאשתו, ודאי תאלצנו להחזירו ולהביא דג אחר במקומו. לכך הכניסו הישר למטבח, נטל הספין והפשיט את קשקשיו, אחר קרעו לפיסות קטנות, כי אמר בדעתו, אם היא תראנו עתה, לא תזכה אותו, ואף אם תכירנו, לא תדרש ממני להשיבו לחנות, אחר שכבר נתח לנתחיים.

שאל הרבי בצעקה, "אמר לי מיד מפני מה הוא לא בא".

משראה שעוד מעט ונשמתי פרכת מרב פחד, וכמעט פרצתי בבכי, אמר לי, "אגיד לך מפני מה חיים לא בא, לפי שהוא מכיר אותי, אתה אינך מכירני לכן באת אלי, אבל מי שכבר מכיר אותי, אינו מגיע אלי יותר".

אחר פסע שלש הפסיעות, וחרז על התפלה. אחרי תפלת שחרית קרא הייטב לב סדר הקרבנות של שלש עשרה מדות, התפללו מנחה, וכבר הגיע ליל ערב יום כפור.

קבוצת הבחורים שבאו מחוסט, נכנסו אל הרבי לקבל ברכת פרדה. והוא הראה שמחה ואהבה יוצאת מן הכלל אל כלנו באמרו, "אלו תלמידי הרב מחוסט שחינה", הוא ברך אותנו בברכת 'גמר חתימה טובה'.

אחר המשיר ואמר, "סעו אל רבכם, ומסרו לו בשמי דרישת שלום חמה עם ברכת 'גמר חתימה טובה', ושמחת יום טוב. מי אני, הלא שמעתם היום בדרשה, אבל הרבי שלכם הנו באמת איש קדוש וטהור.

אמרו לו בשמי, שאם הוא רוצה שיהיה לו שכן טוב, אזי יתפלל אל השי"ת שיזכני בהרהורי תשובה, ואז יהיה לו שכן טוב". (שאל בחיר ה')

ובאו עליך כל הברכות האלה והשיגך פי תשמע בקול ה' אלקיך (כח ב)

דרש רבי יעקב חיים סופר זצ"ל, בעל פתח החיים, יש להקשות, כיין דאמר וובאו עליך כל הברכות, מהו 'והשיגך' אלא, היות ונגזר על האדם שיבואו עליו הברכות, ממילא הן רודפות אחריו, לבוא עליו.

יום אחד הלכו ילדי בית הספר של המסיון לטיל בעיר העתיקה, ומנשה הקטן פסע בשורה האחרונה. יהודי שקלף במקום, הכיר את הילד שהיה עד פה חניך בית היתומים, חטפו וברח מהמקום.

אחר חכר בדעתו היכן יסתתר במצב כזה, ושם פעמיו לבית רבי יוסף חיים, הרב אכן שמח לקבל את הילד, והשיבו לבית היתומים ממנו הוצא. הנהלת המסיון הגישה קונטרס על רבי יוסף חיים לפני הקונסול האוסטרי.

הקונסול הזעם שרכז בידו סמכיות רבות, והיה 'כל יכול' בעזרת השלטון הטורקי, קרא מידית לרבי יוסף חיים, ודרש בתקף את השבת הילד לידי המסיון.

רבי יוסף חיים סרב בתקף, והקונסול אמר לו בכעס, "אם תמאן לדברי, אגרשך מן הארץ". התרומם רבי יוסף חיים מלא קומתו ואמר, "אתה יכול לגרש אותי, אני אמצא את צדקתי גם אצל הממשלה המרוכזת בווינה.

בטוחני שאף אם תעשה כן, ישיבו אותי בקרוב לארץ הקדש, אבל אני מבטיח לך, כי אתה אגיה אשר תחזירני לארץ ישראל, היא האגיה שתחזירך לחוץ לארץ". אמנם לא עברו ימים מועטים, והקונסול התפטר ממשרתו, ועזב את ארץ ישראל. (עמודא דנהורא)

ולא נתן ה' לכם לב לדעת ועיניכם לראות ואזניכם לשמע עד היום הנה (כט ג)

בעת שהיה הרה"ק הסבא קדישא מראדושיץ זיע"א רב בשנים, כתת רגליו אל צדיקי הדור כדרכו בקדש, מלובליו לקו'ניץ, ומקו'ניץ לפרשיסחא, וכהנה.

מאתר והיה הסבא קדישא עני מדכא, לא היה באפשרותו לנסע בעגלה, ונאלץ

משהחל לקרועו, מצא בקרבו פנינה ענקית זוהרת, נקה את הפנינה, ומהר לסוחר באבנים טובות. התפעל הסוחר, ונקב בהון רב תמורתה, משנשאל כיצד הגיע לידו, ספר את כל המעשה.

ויאמר לו הסוחר העשיר, מאחר שאתה ספרת לי מעשה שארע עמך, אף אני אספר לך על עשירי, מהיכן בא. אבי זכרונו לברכה לא היה עשיר, הוא עבד עד כלות כחותיו, כל ההפצרות שיצא לחפשה, נדחו על ידו בתקף באשר הוא באחת, חיב הוא לעמל להרוים לחמו.

כך עד שהתמוטט בעל כרחו, פנה אל הרופא, שהורה לשאף אור ים. שכר אבי אהל על שפת הים במקום שהשכירו בו אהלים לנופשים, הואיל ועונת החפשה טרם החלה, יכול היה לנטות אהלו בכל מקום.

הציבו במקום אחד, וחדר בו, תקעו במקום אחר, ולא מצא חן בעיניו, תקע היתד במקום שלישי, והנה נכנסה בנקל ונתקעה בברזל. חפר במקום, והוציא תבה מלאה באבנים טובות, אוצר שהטמן שם לפני שנים רבות.

הבט וראה לכמה הפצרות הצרכת כדי לקנות את הדג, ולכמה הפצרות הצרו אבי, כדי לצאת לאותה חפשה בה נתעשר בהון רב. זהו שנאמר 'ובאו עליך כל הברכות האלה', וגם אם תבקש להתחמק מהו, 'והשיגו', בעל כרחך. (ישמח ישראל)

והשיבך ה' מצרים באניות בדרך אשר אמרת (כח טח)
ממנהלי בית היתומים הגדול 'דיסקין', שבירושלים, היה **רבי יוסף חיים זוננפלד** זצ"ל. בבית יתומים זה גדל יתום ממצרים בשם 'מנשה', עד שביום בהיר באה אמו, הוציאה אותו מבית היתומים, ומסרה אותו לידי המסיון, רחמנא לצלן.

להניע מעט את איברי, מקרבי גערו בו לבל יסתפו, כיון שהרופאים הזהירוהו שלא לעשה כן.

הטיב החולה, שהוא חש הטבה בעצמו, אף הם לעגו לו, ואמרו, מי יתן וזה היה נכון, והזהירוהו שלא יסתכן בעצמו לזוז ממקומו. העגלה המשיכה בדרך, ושוב מששו הסבא בידיו הקדושות, ושאלו עוד, באיזה מקום כואב לך עתה, וכל איבר שבו נגע, נתרפא.

החולה קם ממשכבו והתישב, אף המלוים גערו בו והוא חזר לשכב, עד שהרבי משש שכל גופו ונתרפא לגמרי, אז התישב בשנית, ואמר כי יש לו חלשת הלב, והוא חפץ לסעד ממאכלם, הם ראו כי כנים דבריו, ויהי הדבר לפלא בעיניהם.

נמלכו בדעתם ואמרו, "אכן, לא דבר ריק הוא, מה שהעולם אומר שעם הרופא הגדול הולך המלאך 'רפאל', כי לא זו בלבד, אלא כל מי שרק הולך לבית הרופא הגדול, אפלו אם לא ישיג הרופא בביתו, די בכך, כאשר ארע עמם זה עתה.

הסבא קדישא שמע כל זאת, ועשה עצמו כאילו לא ידע. לאחר זמן בעת שנתגלה בעולם, הרגל לספר זאת לפני תלמידיו הקדושים, ובכל עת ספרו זאת, נאנח ואמר, עד היכן גדלה שטותם וחסר אמונתם, ועד היכן טחו עיניהם מראות.

הלא החולה ראה בעינים פקוחות מהיכן באה אליו ההטבה, וגם הם ראו כי בטורם עלותי על העגלה, היה החולה מספן, ורק לאחר מכן הוטב לו בכל פעם יותר ויותר, עד שנעשה בריא כאחד האדם.

וכי מה היה אכפת להם לתלות הישועה בה' יתברך, להאמין שהוא יתברך רפא את החולה בזכות שקבלו את "בעריל בטלן"

להלך רגלי כל הדרך, פעם ארע בעת הליכתו לרבו לקוזניץ שנתגע עד מאד, עד שאפס כחו ולא היה בו כח להמשיך בדרך.

התישב הרבי מראדושיץ על אם הדרך להנפש, ויהי כאשר ישב שם זמן מה, עברה במקום עגלה בה שכב חולה אנוש, ליזה הלכו קרובי החולה אשר התלוו אליו לראדום אל הפרופסור הגדול. הם לא השיגו את הפרופסור בביתו, ומחמת שלא יכלו להמתין עם החולה בראדום, החזירוהו לביתו.

מגדל החלשה והיסורים שסבל החולה, לא יכלו המלוים לשבת בעגלה פן יכאיבו לו, באשר פלו היה נפוח מכף רגלו ועד קדקדו, והלכו רגלי ליד העגלה כל הדרך.

כאשר ראה הסבא קדישא את העגלה הנוסעת, נגש לבקש על נפשו, שיחוסו עליו ויעשו לו הטובה הזאת לאפשר לו לנסע בה, וספר להם כי זה כמה שבועות שהרחיק מביתו, והלך רגלי כל הדרך, עתה אפס כחו ועיפו רגליו מרב הליכתו.

הוא בכה לפניהם שיחוסו עליו ויקחוהו עמם לקוזניץ, ויהי כמצחק בעיניהם בשמעם הדבורים האלה, כי הם בעצמם נאלצו ללכת רגלי כל הדרך שלא להכאיב לחולה.

הפציר בהם הסבא עוד ועוד, שיניחוהו למצער לשבת בקצה העגלה, כי אין בו כח להציג רגליו ארצה, לבסוף נכמרו רחמיהם, ואפשרו לו לעלות ולשבת בקצה העגלה.

בנית נסעו, פנה הסבא קדישא אל החולה המתיסר ושאלו, מה מציק לך, ענה שכל גופו כואב. הסבא משש בידיו הקדושות את גופו, ושאלו, בזה המקום עדין כואב לך, ענה החולה, לא, כי בכל מקום שבו נגע בידיו הקדושות, נתרפא החולה מייד.

אחר שנחלשו כאביו במקצת, החל החולה

כי רופא מפושעי ישראל, שְׁכָל לַא הִיָּה בְּבִיתוֹ, הוא אֲשֶׁר פָּעַל כָּל זֹאת. (נפלאות הסבא קדישא)

לְעִגְלָתָם, וּבְעָרִיל פָּעַל אֶצֶל הַשִּׁי"ת שְׁיִתְרַפָּא, אֲבָל זֹאת לֹא עֲלָתָהּ עַל דַּעְתָּם, הַעֲדִיפוּ לַחֲשֹׁב

מְלוּהַ מְלָכָה

ספורים מהבעל שם טוב ור' נחמדין

הַקְדוּשִׁים, שְׁכָל דְּבָרֵיהֶם 'אֵמֶת', כְּפִשׁוּטָם מִמֶּשׁ. **כָּבֵל** שְׁנַמְשָׁכָה הַשִּׁיחָה, הַתְּלַהֵב רַבִּי יִשְׂרָאֵל יוֹתֵר וְיוֹתֵר בְּעִנְיַן הַמְדָּבָר, כִּי עֵסֶק בְּנוֹשָׂא בְּהַתְּלַהֲבוֹת גּוֹבְרַת כְּשֵׁעָה וְחֻצֵּי, עַד שְׁבִסוּף אֲמִיר, הַיּוֹת שְׁחִז"ל הַקְדוּשִׁים אֲמָרוּ "חֲמִין בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת מְלוּגָמָא", הַרִי שְׁהַדְּבָרִים כְּפִשׁוּטָן מִמֶּשׁ.

צְנִיָּה רַבִּי יִשְׂרָאֵל עַל בְּנֵי הַבֵּית לְהַבִּיא לּוּ כּוֹס חֲמִין, הוּא הַגִּישָׁה לְשַׁפְּתֵי הַחוּלָה, וּמִזְדֵּי הַחַל הַחוּלָה לְהַתְּאוּשָׁשׁ. וְזֶהוּ יְסוּד תְּקִיף לְכָל דְּבָרֵיהֶם הַקְדוּשִׁים אֲשֶׁר צְדִיק בְּאֲמוּנָתוֹ יַחְזִיק בָּהֶם. (הצדיק ר' שלמה עמוד כג)

אֲחֻת מִסְגְּלוּתוֹ הַנְּפָלְאוֹת שֶׁל הַרַה"ק רַבִּי אֵיזִק'ל מִפְּשֵׁעוֹאֲרֶסֶק זִיע"א, הִיָּה הַיֵּין מֵהַכּוֹס שֶׁל בְּרָכָה, וְעַל פִּי רַב מְכּוֹס בְּרַכַּת הַמְּזוּן שֶׁל סְעוּדָתָא דְדָוִד מְלָכָא מְשִׁיחָא, עֲלֶיהָ הַקְפִּיד בְּיוֹתֵר לַעֲשׂוֹתָהּ בְּפָרְהֶסְיָא וּבְרַב עִם מְדֵי מוֹצָאֵי שַׁבַּת.

הַגִּיעוּ אֵלָיו אֲב וְאִם מְלוּגָדוֹן, עִם יְלָדָתָם הַקְטָנָה בֵּת כְּמַה חֲדָשִׁים, וּבְכּוֹ לְפָנָיו, הַרופאים כָּלָם עָנּוּ וְאֲמָרוּ פֶּה אֲחֹד, שְׁיִלְדָתָם הִנֵּה עוֹנֶת לֹא עֲלִינוּ, לְעוֹלָם הִיא לֹא תוּכַל לְרֹאוֹת בְּעִינֶיהָ.

לִקַּח רַבִּי אֵיזִיק'ל מַעֲט יֵין שְׁנוֹתֵר מְכּוֹס שֶׁל בְּרָכָה, מִשַּׁח אֶת עֵינֶיהָ, וְאָכַן הַיְלָדָה הַחֲלָה לְרֹאוֹת כְּאֲחֵד הָאָדָם. (רועה אבן ישראל ע' קסו)

אֵל הַעֲרִיָּה לֹאנְצוּט נִקְלַע יְהוּדֵי מְמוֹצָא לִיטְאִי וּפְגַשׁ בְּכַמָּה אַבְרָכִים וּבַחוּרִים חֲסִידֵיִים, מִשְׁשָׁמַע שֶׁהֵם זוֹכִים לְהַסְתוֹפֵף בְּצֵל קִדְשׁוֹ שֶׁל הַרַה"ק רַבִּי אֶהְרֹן מִבְּעֵלְזָא זִיע"א, פֶּתַח וְסִפֵּר לָהֶם.

זְכִיתִי לְשַׁבַּת בְּחֶצֶר הַקִּדְשׁ בְּבְעֵלְזָא, בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת כְּשֶׁעַמְדָתִי מְאַחֲרֵי דָלַת חֲדָרוֹ לְטַל בְּרַכַּת פְּרֻדָּה טָרָם נְסִיעָתִי לְבִיתִי, לֹא הָרְשׁוּ לִי הַמְשַׁמְשִׁים בְּקִדְשׁ לְהַכְנִס, מִחֲמַת שְׁהַרְבִּי לֹא חָשׁ בְּטוֹב וְהַתְּפַתֵּל בְּיַסוּרִים קָשִׁים.

עַמְדָתִי מְאַחֲרֵי הַדָּלַת וְהַטְיֵי אֶזְן לְקוֹלוֹת שְׁעָלוּ מִן הַחֲדָר, וְהִנֵּה נִשְׁמַע קוֹלוֹ שֶׁל הַרַבִּי מְשִׁיחַ לְעַצְמוֹ, הַרַמְבַּ"ם (הַל תַּלְמוּד תוֹרָה א ח) אֹמֵר שְׁכָל אִישׁ מִיִּשְׂרָאֵל מְחִיב בְּלַמּוּד תוֹרָה, עָשִׂיר וְעִנִּי וְגַם בַּעַל יְסוּרִים, וּמִזְדֵּי נִשָּׂא בְּחַלֵּל הַחֲדָר קוֹלוֹ שֶׁל הַרַבִּי כְּשֶׁהוּא שׁוֹנֵה אֶת גְּרִסְתּוֹ. (במדושתו טל אהרן)

תְּלַמִּידוֹ שֶׁל הַחֲפִיץ חַיִּים זִיע"א, הַרַב שְׁלֵמָה זְלַמֵּן בְּלוּךְ ז"ל, הִיָּה מְקַפִּיד בֵּין הַיְתֵר עַל שְׁתֵּית חֲמִין מְדֵי מוֹצָאֵי שַׁבַּת, כְּשֶׁהוּא מְשַׁנֵּן לְעַצְמוֹ מֵאֲמֵר חִז"ל (שבת כ"ט.), 'חֲמִין בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת מְלוּגָמָא'.

שְׁבוּעַ אֲחֵד סִפֵּר אֶת אֲשֶׁר שָׁמַע מִרְבּוֹ הַחֲפִיץ חַיִּים שֶׁסִּפֵּר מִרְבֵּי יִשְׂרָאֵל סַלְנָטֵר זצ"ל, שֶׁפָּעַם הִלֵּךְ בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת לְבַקֵּר חוּלָה מְסָכָן, וְהַחֵל לְשׁוֹחַח עִמּוֹ עַל עִנְיַן אֲמוּנָה בְּדְבָרֵי חִז"ל

יּוּמַא דְהִילּוּלָא

הגדולים ושבילי ההוראה היו נהירין לו כְּזָקֵן ורגיל. נוהג היה לסיים ש"ס בכל שמחת תורה.

אז חבר את ספרו 'חבור לטהרה' על דיני מקואות ונטילת ידים, הסבה שבחר במקצוע זה, כלשונו בהקדמה, "על אשר אמרו חז"ל, 'אשרי מי שלומד תורה בטהרה', ומי יערך לבו לאמר טהור אנכי מעוון ומנגע, אמרתי תגע אמרתי, אזכה על כל פנים להיות לומד בעניני טהרה". ברם לא הביאו לדפוס כי אם בשנת תרנ"ה, בעלום שם.

התנבא פעם **רבי מאיר אריק**, רב ובעל הוראה שאין ה'חבור לטהרה' שגור על פיו, לא יתכן שיידקק לתקון מקוה או להקשיר מקוה. בשנת תרכ"ג והוא אף כן שלש ועשרים שנה, הטיל עליו זקנו הקדוש את על ההנהגה בהורנסטייפל, אחר שהוא עקר ממנה והשתקע בטשערקאס.

למרות גילו הצעיר, נפרשה מצודתו על פני כל הגליל שכלל עשרות עירות. לאחר פטירת זקנו ב"ג אלול תרל"ו, התקשרו אליו המונים מחסידי טשערקאס, ואף נתמנה למלאות מקומו כנשיא כולל וואהליו.

ביתו היה תל תלפיות, באשר המון העם נקבצו ובאו להנות ממנו עצה ותושיה ולבקש על דבר ישועה ורחמים, בני עליה מפלגים נהרו לתפלותיו ושלחנותיו, אנשי תורה ובעלי הוראה דרשו לשכנו וסמכו על פסקיו, אף גדולי ליטא פנו אליו מתוך הערצה ויראת הכבוד, באשר היה מפרסם כאחד מגדולי פוסקי דורו. מכל קצוי הארץ הריצו אליו רבנים גאונים ויושבי על מדין

רבו נולד בחנכה שנת ת"ר, לאביו רבי משולם זוסקא יצחק אויערבאך שכהן כאב"ד טלאמיטש, והיה נינו של **רבי זושא מאניפולי**, ולאמו שהיתה בת הרה"ק **רבי יעקב ישראל מטשערקאס**, כן המגיד הקדוש **רבי מרדכי מטשורנוביל** וחתן הרה"ק **רבי דובער מליובאוויטש**. על שם שני זקניו הקדושים הללו מצד אמו, נקרא שמו ב'ישראל מרדכי דב'.

בהיותו כבן שש התייתם מאמו, ואביו נשא בזוג שני את אחותה, אף גם היא נפטרה בדמי ימיה, אחר נשא אביו בשלישית את בת התורת **חיים מקאסוב**, ורבנו נתגדל עם שתי אחיותיו על ברכי זקנו הקדוש מטשערקאס, שהיה דר בהורנסטייפל שבאוקראינה, אשר גדלו וחנוכו במסירות ובאהבת נפש, לימים המיר רבנו את שם משפחתו לטווערקקי, כשם משפחת זקנו.

רבות נפלאות מספר אודות התמדתו ויגיעתו בתורה והתנהגותו בקדשה ובטהרה. כבר בשנות ילדותו, והוא כן י"ב שנה, בחר בו הרה"ק **הדברי חיים** מצאנז לחתנו. במסבת ארוסיו לא השתתף הדברי חיים, ואף לא ראה קדם את פני החתן, אלא שגר שליח מיחד לגמור את השדוך בכי טוב. כשנשאל על כך השיב, מרחוק ידע אני שהחתן לומד תורה לשמה, ומאיר כשמש. התנאים נכתבו בעת שמחת הבר מצוה בהיכל הסבא בטשערקאס, והחתנה נערכה בשנת תרט"ו.

לאחר נשואיו המשיך לשבת בצל זקנו בהורנסטייפל, שם נתקדש ונתעלה הלוח וגדל, ובה ישב כמעט כל ימיו. כשהיה כן י"ח, כבר היה בקי בש"ס ופוסקים כאחד

צאצאי

בניו, רבי אהרן אלימלך שגיאור זלמן מקרסנא חתן רבי משה מרזודוב, רבי חיים משה צבי מהורנסטייפל חתן רבי מנחם נחום מרחמיסטריווקא, רבי בנציון יהודא ליב מהורנסטייפל חתן רבי יצחק יואל משנסטיקווינא, רבי ברוך דוד מקלינקוביץ בעל ויברך דוד חתן הרה"ק ר' שלמה זלמינא השני מראשקוב.

חתניו, רבי נחום זלמן שגיאורסון אב"ד טשערקאס, הרה"ק רבי שלום אליעזר מראצפערט, רבי משה גיטרמן ראב"ד בקיוב בן הרה"ק מסאווראן, רבי חיים ישעיה שגיאורסון אב"ד ראמען באוקראינא, רבי אלישע מגורליץ בן גיסו רבי ברוך מגורליץ. **חבוריו** הקדושים, פלא יועץ עה"ת ומועדים, שו"ת עמק שא"ה, חבור לטהרה, תורי זהב, עמק חכמה.

מאמדותיו

אפרש לך הפסוק (תהלים קמו ב) 'אהללה ה' בחיי אומרה לאלקי בעודי', כי האמת שצריך כל איש ישראל למסור נפשו לה' בכל תבה מהתפלה, כמבאר בספרים הקדושים, וזה בחינת 'אהללה ה' בחיי'.

אבל עוד צריך לבחינת 'אומרה לאלקי בעודי', שצריך כל אדם לשמח ולזמר לה' ברנה, אשר כל מה שהוא ובאיזה מדרגא שהוא אפלו ח"ו בשפלה המדרגות, אבל על כל פנים בשם בר ישראל יכנה ויש בו חלק ה' בחינת 'עקב חבל נחלתו' וכו', ועקר לחפש לעצמו בחינת שמחה, ואפלו מעניני גשמיות ועניני העולם וכו', ואם כי גוברים ח"ו המחשבות, אל יפל לבו. (עלים לתרופה)

את כל הדבר הקשה, וקבלו את הכרעתו כדבר האורים ותמים.

לא פעם היה הדברי חיים מבקש ממנו להתפלל ולהעטיר בעד יהודים שבאו אליו עם קוויטל, ואף התבטא, יודע אני בו שתפלתו בוקעת וקיימים, פעם אמר לבנו הרה"ק **רבי דוד מקטאנוב,** הידעת לרבי מאטלי' יש דעה בשמים. אחת מבנותיו של הדברי חיים הפצירה פעם באביה שיתפלל בעדה להפקד בפקדת ישועה ורחמים, אמר לה האב שתפנה אל גיסה רבנו, הוא בתפלתו הזכה בודאי יפעל ישועה. (תולדותיהם של צדיקים) **נודע** ביותר בגדל מדת פזרונו לטובת עניי ישראל, את כל הונו פזר נתן לאביונים, רבות מספר על מדת הצדקה המפלגת שלו, אותה ירש מחותנו הדברי חיים.

בשנתו האחרונה שנת תרס"ג, והוא אף בן ס"ג שנה, רמז כמה פעמים שיום פטירתו קרב ובא, ושוז שנתו האחרונה עלי אדמות, כמו בעת שנכנסו בניו לדבר עמו בענין הדפסת ספר תשובותיו 'עמק שא"ה', הפטיר לעמתם, אכן גם זקנכם הדברי חיים הדפיס את ספרו בשנה האחרונה, ועוד כהנה. **במוצאי** מנוחה, בעוד ליל שישאל קדושים מתחילין לומר בו סליחות, אור לכ"ב אלול, אחר שערך תשובה בהלכה, ואחר שקבל קוויטלעך מהקהל, ישב וסעד מלנה מלכה, ושוב שנית נתישב להגיה את התשובה שכתב קדם לכו, ונטל קולמוס בידו לתקן את התאריך המסמן בראשה, במקום אור ליום א', חזר ורשם 'מוצאי שבת'. משפטים עלה על יצועו, ותוך זמן קצר השיב את נשמתו הטהורה ליוצרה. (עלים לתרופה)

פרשת כי תבוא

סגולה לזכרון

פעם אחת דרש איש אחד מהרה"ק הי"שמו ישראל' מאלכסנדר זיע"א סגולה לזכרון. אמר לו הי"שמו ישראל', שירחץ כמה פעמים ביום את חוט השדרה במים קרים. **עמד על ידו עוד איש ואמר, שגם הוא צריך עצה לזכרון. ושאל, אם עליו לעשות אותה הסגולה. ענה לו הי"שמו ישראל': עבורך יש לי סגולה אחרת: תקיים את הכתוב 'לא תתורו אחרי עיניכם אשר אתם זונים אחריהם' על ידי זה זוכים 'למען תזכרו'.**

וסיפר הרה"ח ר' משה אהרון בוים, שהזכיר את עצמו לפניו שיזכה לזכרון טוב ושיזכור כל מה שילמד. ענה לו הי"שמו ישראל': עצה היא על זה להיות בבחינת בור סיד שאין מאבד טיפה, דהיינו להיות נזהר במדת יסוד שזו סגולה לזכרון, ועל ידי זה זוכים להיות בור סיד שאינו שוכח שום דבר ('תפארת רבותינו' אותיות נ-נא).

על הפסוק (דברים כו יג): **'לא עֲבַרְתִּי מִמִּצְוֹתַיךָ וְלֹא שָׁכַחְתִּי הִבִּיא הַרְהַק ה'לב שמחה' זיע"א: הגאון מדענבורג רבי יוסף ראזין ז"ל זכר כל הש"ס. הוא היה פעם אצל השפת אמת ז"ל, וכאשר הלך, אמר השפת אמת, שמזכרונו ניכר שהיה שמור כולו בקדושה. זה י"ל הכוונה 'לא עברתי ממצוותיך' ולכן 'לא שכחתי'. וזה שאמרו בירושלמי 'אית לך מימר על אותו הגוף הקדוש בשוכח', על דרך דברי השפת אמת הנ"ל 'לא עברתי ממצוותיך ולא שכחתי', אמנם כן, כפי השמירה כן הזכרון. ובמשנה רבי אליעזר הגדול בור סוד וכו'. ראיתי שבא אחד לפני רבי פנחס מקוריץ ז"ל וקבל שסובל על שכחה. והשיב לו,**

שיעשה תשובה ותשובה מגעת עד כסא הכבוד ואין שכחה לפני כסא כבודך. ואולי כל שכן וקל וחומר 'לא עברתי' וגו' 'זלא שכחתי'.

ארץ ישראל

מעשה בהרה"ק רבי אברהם דוב מאבריש זיע"א, בעל 'בת עין', שהגיע לימי הזקנה והשתוקק לעלות לארץ ישראל, לעזוב את ארץ העמים ולהסתפח בנחלת ה'. מכשולים עצומים נערמו על דרכו. לא קל היה לנטוש רבנות בעיר מכובדת ופרנסה בהרחבה וללכת לארץ ישראל באין מכיר ובאין מודע, אבל החלטתו לקיים מצות ישוב ארץ ישראל בגופו היתה נחושה.

והיה הרה"ק מתכונן לנסיעה ואפוף כולו אוריא דארץ ישראל, סופר את הימים ואת השעות לקראת יום הנסיעה הנכסף, אינו רואה ואינו שומע מאומה רק ארץ ישראל וארץ ישראל.

וכשבא הרה"ק להיפרד מיידו הרה"ק רבי אהרן מזיטומיר זיע"א, שהיה אז מוטל על ערש דוי אמר לו רבי אהרן: הרי אמרו שמימי ארץ הקודש רפואה הם, והנה עומד מר לנסוע לארץ וכל הגיגיו נתונים בה, יקח נא מעט מים לתוך פיו ודינם יאה כדין מימי הארץ, אחר כך יפלטם לכוס ואני אשתה אותם וארפא. וכן היה.

באותו פרק נקלע משולח צפתי לעירו של הרב הקדוש מאבריש. שש בו רבי אברהם דוב והרבה להתעניין אצלו פרטי פרטים רבים מני ספור מארץ הצבי. והמשולח שהיה מחונן בשפה עסיסית ועשירה תיאר לפניו את הקדושה והיופי של הארץ, את הנוף המרהיב והמקסים שלה ואת המקומות הקדושים עטויי ההוד. בירושלים עיר הקודש, סיפר, ניצב שריד בית מקדשנו, הכותל

ולהפצרת איש אמוני החסיד ר' פישל ברנשטיין, בהביר הרה"ק לנוכחים את כל הפרשה באמרו: מעודי לא הסכנתי לשמוע איש מדבר אלי בתקיפות כפי שהמשולח דיבר ואמר לי שמי שזוכה רואה. הבנתי איפוא כי מן השמים שמו דברים בפיו להוכיחי כי טרם הגעתי לשלימות כדי שאוכל להשיג הרגשה כזו בארץ ישראל, והסתגרתי לכן במשך שנה תמימה להזדכך ולהתקדש בקדושה עילאית. עד שזכיתי היום לראות כי אכן אפילו האבנים הפשוטות שבארץ ישראל מרגליות הן, ככתוב (ישעיה נד יב) 'והיה כדכד שמשותיך ושערייך לאבני אקדח' (פרי קודש הילולים' עמוד קט).

על הפסוק (דברים כו ז): 'אֵת ה' הַאֲמַרְתָּ הַיּוֹם לְהִיֹּת לְךָ לְאֱלֹהִים וְלָלַכְתָּ בְּדַרְכֵי וְלִשְׁמֹר חֻקֵי וּמִצְוֹתָיו וּמִשְׁפָּטָיו וְלִשְׁמֹעַ בְּקוֹלוֹ', פירש רבינו ה'אור החיים' הקדוש זיע"א, שהוא לפי מעלת ארץ ישראל: אומרו 'היום' יתבאר על דרך אומרם ז"ל (כתובות קי) כל הדר בחוץ לארץ דומה כמי שאין לו אלוה, ע"כ, והוא אומרו 'את ה' האמרת היום', דוקא, פירוש, כיון שהיו בארץ המקודשת, והגם שעדיין היו בארץ סיחון ועוג עם כל זה כבר כתבנו שהיא מקודשת כיון שנכבשה כבוש רבים על פי נביא.

ומעתה אין מקומה נחשב חוצה לארץ, ולזה האמירו ה' להיות להם לאלהים, והוא אומר להיות לך לאלהים.

שלא לדבר בשעת התפילה

הרה"ק רבי יעקב יוסף מסקווירא זיע"א איתרמי ליה פעמיים בחיי חיותו שפרצה שריפה בבית מדרשו, ובשתי הפעמים לא הצליחה השריפה להתפשט ולשרוף את חדרו שהיה מתפלל בו,

המערבי אשר שכנה לא זזה הימנו מעולם ובת קול מנהמת כיונה מבין חרכיו. ועל אם הדרך בבית לחם נמצא קבר רחל אמנו המבכה על בניה וקולה נשמע ברמה. בחברון טמונים האבות והאמהות במערת המכפלה, ובמרומי הגליל מתנוסס קבר הרשב"י במירון, ובכל המקומות הללו שואבים קדושה בחביות ונהנים מזיו השכינה. ואז התלהב המשולח והוסיף: למה אאריך בדרוש, הרי אפילו האבנים בארץ ישראל הן ממש מרגליות.

המשולח עזב את ביתו והרב הקדוש עזב אף הוא את הבית כעבור זמן קצר והפליג באניית מפרשים לארץ כיסופיו. התיישב בצפת, בירת הגליל העליון, והחל לנהוג נשיאותו ברמה. בעקבותיו הגיע מאוחר יותר המשולח הצפתי שחזר לביתו, וכשנפגשו, שאלו המשולח: נו רבי, הטובה הייתה עצתי? החזיר לו הרב הקדוש: נכונים היו דבריך אודות המקומות הקדושים, אמנם מצאתי בארץ את הכותל ואת קבר רחל ומערת המכפלה, הכל אמת ויציב, ברם הרי הוספת כי גם האבנים שבארץ מרגליות הן, בעוד שנוכחתי לראות כי האבנים הן אבנים ולא מרגליות.

המשולח ענה לדבריו בקול תקיף: רבי, אבל מי שזוכה וראוי לכך, כן רואה! מיד קם הרב הקדוש מכסאו מבלי לומר מלה, נכנס לקיטונו הסמוך והסתגר בה. במשך שנה תמימה לא יצא מן החדר, לא דיבר עם איש ולא בא בכל מגע עם כל בני צפת הנדהמים, עסק בעבודתו הקדושה בהתבודדות ובפרישות והיה מנותק מעולם ומלואו. איש לא ידע לפתור את התעלומה הגדולה מה קרה פה.

בתום השנה סיים הרה"ק את התבודדותו, יצא את חדרו כשכולו צוהל וקורן אור, וצוה להזמין קרואים רבים לסעודת מצוה והמשולח בתוכם. כשהופיע המשולח לפניו פנה אליו הרה"ק ואמר ברגש רב: נכון, נכון, האבנים הן מרגליות! האבנים הן מרגליות!

תפילה והזהירות בה. ואמר פעם להרה"ח רבי דוד פרייווער ז"ל מברלין: **הסיבה שיש ליהודי אשכנז פרנסה טובה יותר מליהודי פולין, היא משום שהם מקפידים יותר שלא לדבר בשעת התפילה** (גנזי ישראל' עמוד 57).

הגיד הרה"ק המגיד מקאזניץ זיע"א (עבודת ישראל' ליקוטים, אבות פ"ה): **לכן צריך להזהר שלא לדבר בבית הכנסת שום דיבור קל חוץ מן התפילה, כי כשמדבר דברים בטלים דומה כמי שמדבר עם המלך והופך פניו ממנו ואומר אדוני המלך אי אפשר לדבר עמך רק אדבר חפצי ונזהר הוי דוחק רגלי השכינה ח"ו.** ואף שאר העם המתפללין בכוונה תפילתן, גם כן יוכל להיות שלא תקובל חס ושלום תפילתם בעוון האחרים, ומכל שכן בשעת חזרת הש"ץ ובשעת קריאת התורה שצריך לשמוע דברי הש"ץ, כי הוא דוגמת משה שעמד בהר סיני והשמיע הדיבור מפי הגבורה לישראל.

מובא ב'אמרי קודש' לאדמו"ר מאלכסנדר שליט"א (ר"ה תשס"ו): והנה **מצד הטבע יש אצל ישראל רצון עז לדבר בשעת התפילה.** ועל כן מי שמקבל על עצמו להמנע מזה ומקבל על עצמו לעשות היפוך רצונו מקיים בזה מצות תשובה בבחינת מסירות נפש, ובודאי תעלה תשובתו עם התקיעות להתקבל ברצון לפני בעל הרחמים. ולכן אבקש בזאת שכל אחד ואחד יקבל על עצמו מכאן ולהבא שלא לדבר ולשוחח בשעת התפילה, **'סאיז טאקע א שווערע זאך אבער סאיז א ענין פון מסירות נפש'**. ובזכות זה בוודאי יתעורר לנו זכות עקידת יצחק בן אברהם ותתקבל תשובתנו עם התקיעות לרחמים ולרצון ונצא זכאים בדין ונזכה לגמר חתימה טובה. אמן כן יהי רצון.

כמנהגם בקודש של צדיקי בית טשערנאביל שהרבי מתפלל בחדר הסמוך לבית המדרש.

פעם שוחח עם ידו הרה"ק רבי מרדכי שלמה מביאן זיע"א אודות השריפה, וכאשר סיפר הרה"ק מסקווירא שחדרו שלו לא ניזוק כלל מן השריפה. נענה הרה"ק מביאן ואמר: נו, הרי בחדרכם לא דיברו מעולם באמצע התפילה, ולכן לא שלטה בו האש.

ומעשה באחד שנים רבות לאחר נישואיו לא זכה להיפקד בפרי בטן, וכל פעולותיו והשתדלויותיו עלו בתוהו. ויהי כאשר כלו כל הקיצין נכנס אל חדר רבו ופרץ לפניו בדמעות שליש ואמר, כי אינו יכול לסבול יותר צער זה להיות ערירי. נענה רבו ושאלו: הנה הטעם שבאת אלי הוא כי אני רבך, אך אם אגלה לך שמו של צדיק אחד שכל ברכותיו מתקיימות האם תלך אליו להתברך מפיו? משהשיב האברך בחיוב, אמר לו הרבי: יש לנו הבטחה מצדיק אמת שאינו חי עמנו בדור הזה אלא מדורות הקודמים, זה ה'תוספות יום טוב' שאמר שהשומר פיו ולשונו מלדבר בעת התפילה יזכה לראות בנים חיים וקיימים וכן תיסקן בזמן הגזירות בשנות ת"ח ת"ט להוסיף 'מי שברך' לאחר קריאת התורה בצפרא דשבתא למי ששומר פיו ולשונו שלא לדבר בשעת התפילה שיזכה להתברך בהרבה ברכות, וביניהן שיזכה לראות בנים חיים וקיימים. **למותר לציין שהלה עשה כהוראת רבו. לימים אמר האברך, שבחיי עשה כמה וכמה 'טיפולים' שונים וקשים, אך 'טיפול' זה היה הקשה שבכולם, ואכן לא בכדי מתאמץ היצר הרע להכשיל את האדם בזה, כי הוא מהדברים העומדים ברומו של עולם** (באר החיים' חנוכה עמוד שמב).

הרה"ק רבי ישראל מטשורטקוב זיע"א היה מרבה להזהיר את חסידיו אודות חשיבותה של

מבני המשפחה, אשר שאל את תפיליו של ידיד, ובטרם הספיק להניח, החזירן לבעליהן והאיץ בו למסור את התפילין לבדיקה, והן אכן נמצאו פסולות. גם כאן, הביט בו רבינו במספר בתמהון, ולא הבין כלל, מה החידוש בדבר, והתפעלות זו על שם מה ('לבם של ישראל' ח"ב עמ' רלו).

כתב הרה"ק ה'אמרי נועם' זיע"א (פרשת תצוה): לבאר נוסח של 'לעולם יהא אדם ירא שמים בסתר ובגלוי', ולכאורה הלא כתוב (מיכה ו ח) 'הצנע לכת עם אלקיך'. אך הענין, שבאמת עיקר העבדות צריכה להיות בהסתר מכל בני אדם, אמנם היראה צריכה כל כך להיות בוערת בתוך לבו עד אשר ממילא ניכר על פניו, וברוב עוז תפרוץ חוצה שלא ברצון האדם כלל, יען שלבו מלא כל גדותיו, ואין באפשרי להחזיק עצמו בהסתר. וכמו שנאמר (דברים כח י) 'וְיָרְאוּ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם ה' נִקְרָא עֲלֵיךְ'. ולזה מעשה הצדיקים ותנועותיהם נושאים חן בעיני כל, וכמו שאמרו חכמינו ז"ל (סוכה מט ב) כי מי שיש בו חן בידוע שיש בו יראת שמים. וניכר על פניהם מה שיש בתוכם פנימיות לבבם הטהור. וזהו 'בסתר ובגלוי', אשר כל כך צריך להיות מעשיך בטוב, שאף שאתה עושה כל מעשיך בסתר, עם כל זאת יתגלו לחוץ וידעו הכל כי ה' אתך.

והנה בספרים הקדושים נקרא זאת בשם אור פנימי ואור מקיף. וכמו שאומרים המושלים, למשל כששופכין משקה בתוך כלי, והמשקה הוא מרובה שאין בכח הכלי לקבל, יוצא המותר על דופני הכלי, ומקיף דופני הכלי מכל צד, ומי שרואה המשקה טופח על דופני הכלי, יודע בוודאי מה בתוכו. כן כשהקב"ה משפיע אורות בלב האדם, ויראת שמים בוער בקרבו כל כך עד שאין בכחו להסתיר, וצריך להתגלות על פני האדם, וניכר בהכרת פניו תוכן לבבו, נקרא זאת בשם פנימי ומקיף.

על הפסוק (דברים כז ה): 'וּבְנִיתָ שֵׁם מִזְבַּח לַה' אֱלֹהֶיךָ מִזְבַּח אֲבָנִים לֹא תִגַּיַר עֲלֵיהֶם בְּרִזְל', פירש הרה"ק ה'אביר יעקב' זיע"א שיש כאן מוסר השכל להשמר ולהזהר שלא לדבר בשעת התפילה, כי הנה האותיות נקראים אבנים, שכן על ידי אותיות התפילה נבנים עולמות עליונים, וכך כתב בספרו 'פתוחי חותם': וזהו שנאמר 'מזבח אבנים' הם האותיות הנקראים אבנים, כאמור, שעל ידי האותיות שאתה מוציא בשפתיך אתה בונה למעלה. רק השמר לך ושמור נפשך מאוד שלא תפסוק בהם בשיחה, וזהו 'לא תגייף עליהם ברזל', שהרי נמצאת בונה מצד זה וסותר מצד זה. ואפילו לא הפסיק בשיחה רק הפסיק בשתיקה, הכל קרוי הפסק. והנה 'ברזל' עם הכולל גימטריא 'פסק', ובא לרמוז, שאם פסקת בתוך דברי תפילה, בין בשיחה בין בשתיקה, הכל קרוי הפסק, והוי הנפת עליהם ברזל וסותרת כל מה שבנית, לכן השמר מאוד שלא תפסיק.

ודאו כל עמי הארץ

פעם פנה הרה"ק ה'לב שמחה' זיע"א אל בחור כבן חמש עשרה ושאלו: אם הגיע למצוות ואם הינו מניח כבר תפילין. הלה, מיהר למסור את תפיליו לבדיקה, והן נמצאו, אכן, פסולות. כאשר עשה לו המעשה כנפיים בקרב החסידים, ואלו החלו להרעיש עמו, הגיעו הדברים גם לאוזניו של רבינו. נענה בביטול ואמר: גם זה לי מופת!... הלא במפורש נאמר (דברים כח י) 'וְיָרְאוּ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם ה' נִקְרָא עֲלֵיךְ', ודרשו על כך בגמרא (ברכות ו.) אלו תפילין שבראש, הרי לנו מפורש שאפילו עם הארץ מסוגל לראות ולהבחין, אם התפילין כשרות או לא.

כאשר סופר לו פעם בהתפעלות, על אחד

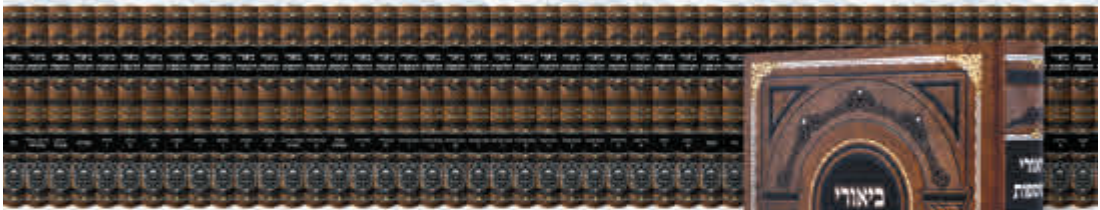

עיקר שמחת הקב"ה בבלפולא דאורייתא
ביאורי התוספות

לשמוח ולשמח את הקב"ה

בעלי התוספות באו לחון אותנו במתנת הפלפול בעמקות בלי גבולות המתגלות בתורה, ולמזייה נשלחו לשמח עם בני הדל באותם ימי הרי-גורל, מסעות ההריגה והשמד הנוראים, שהביאו עמם גלות העצבון ודרכון ארצות העמים.

כי שמחת ישראל נשאבת מפל-פולא דאורייתא שמכפלת את השמחה להביאה לב' 'פלאות': הן 'שמח ישראל בעושי' - ששמחים בבורא ומתפלאים מתפארת גדולתו המתגלית במרבצים האינסופיים בעומקי חכמת התורה, והן ל'שמח ה' במעשיו' - שבאותה שעה שמח הבורא עם ה'תוספות-איד' כשראוהו מתענג בפלפולו, ובכך מתפלא ומתפעל: 'כמה נהיר טוהר זו דיוקן בני'.

תוספות אור, חיות ותענוג.

שינון התוספות
 סיכומים לשינון
 דברי התוספות
 ערוכים בשפה
 בהירה וקצרה

ביאור התוספות
 ביאור משולב ובהיר לכל דברי
 התוספות | השוואות והוספות
 משאר דברי הראשונים | סיכום
 קצר לכל דיבור | תוספות מנוקד

ארה"ב: 437-0054 (718) | אירופה: 0176-8806-20-44
 להשיג בחנויות הספרים המובחרות

מרכז הזמנות:
 ☎ 1800-22-55-66

לזכות

עופר פנחס בן צילה שיחי' קרן בת רונית שתחי' טל
ארמונד שיחי' בן איזה < צילה שתחי' בת דורה
רונית בת ינינה יעל < בנימין בן אסתר וכל יוצאי הלציהם שיחי'
להצלחה רבה ומופלגה בכל מעשה ידיהם, ולאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות ונחת

קרוב אליך הדבר מאד

מקום גנותו של ה'שר שלום' מבעלזא

אוצר פניני החסידות

עולמות רוחניים מלאי אור וקדושה

גליון שבועי המלקט באומנות את עיקרי ויסודות אמרי תורתם של הצדיקים והיראים זיע"א אשר מתורתם אנו דולים ובזכותם אנו חיים וקיימים - מסודרים על פרשת השבוע ככתבם וכלשונם -

חייג עכשיו והגליון בדרך אליך

ארץ ישראל 04-862888 ☎ לונדון 1027-211-208-44 +☎